

Spis treści

1. Wprowadzenie i metodologia	5
Badanie osób niepełnosprawnych	8
Badanie przedstawicieli samorządów gminnych	13
2. Podsumowanie	15
3. Problemy osób niepełnosprawnych	23
4. Instytucje pomagające niepełnosprawnym	43
5. Samorządy gminne jako źródło pomocy osobom niepełnosprawnym	55
6. Ocena działań samorządów gminnych w zakresie rehabilitacji zawodowej	71
7. Ocena działań samorządów gminnych w zakresie rehabilitacji społecznej	79
8. Przygotowanie samorządów gminnych do świadczenia pomocy osobom niepełnosprawnym	93
9. Preferencje wobec organizacji systemu wsparcia dla osób niepełnosprawnych	105

1. Wprowadzenie i metodologia

Wprowadzenie i metodologia

Niniejsza synteza stanowi prezentację głównych wyników i wniosków w odniesieniu do województwa śląskiego dwóch badań przeprowadzonych w ramach projektu „Gmino, jaka jesteś? Badanie działalności gmin na rzecz osób niepełnosprawnych”.

- ❑ **Badanie osób niepełnosprawnych.** Badanie osób niepełnosprawnych zostało zrealizowane techniką bezpośredniego wywiadu kwestionariuszowego w okresie wrzesień-listopad 2006. W badaniu udział wzięły osoby, które posiadają ważne orzeczenie o stopniu niepełnosprawności, niezdolności do pracy lub grupie inwalidzkiej. Zrealizowano 5018 wywiadów z osobami niepełnosprawnymi.
- ❑ **Badanie przedstawicieli samorządów gminnych.** Badanie przedstawicieli jednostek samorządów gminnych zostało zrealizowane techniką bezpośredniego wywiadu kwestionariuszowego w okresie wrzesień-listopad 2006. W badaniu udział wzięły niemal wszystkie gminy w Polsce. Razem uzyskaliśmy 2117 wywiadów z reprezentantami samorządów gminnych (wójtami/ burmistrzami, ich zastępcami, czy sekretarzami gminy).

Oba badania zrealizowane zostały przez Pentor Research International S.A. na zlecenie Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w zakresie działania 1.4 Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich (SPO RZL) schemat b.

To pierwsze w Polsce, na tak ogromną skalę, przedsięwzięcie badawcze konfrontujące potrzeby osób niepełnosprawnych z realiami, w jakich funkcjonują samorządy gminne. Wyniki obustronnych badań ukazują nie tylko dwie perspektywy widzenia na kwestie związane z rehabilitacją społeczną i zawodową osób niepełnosprawnych, ale wskazują przede wszystkim na konieczność zmian systemowych. Zebrany materiał jest niezwykle bogaty i stanowi doskonałą podstawę do zainicjowania ogólnopolskiej dyskusji nad organizacją systemu wsparcia dla osób niepełnosprawnych oraz wypracowania rozwiązań satysfakcjonujących wszystkie zaangażowane strony.

W syntezie prezentujemy zestawienie wyników dla województwa śląskiego, konfrontując je z wynikami na poziomie kraju.

Wprowadzenie i metodologia – badanie osób niepełnosprawnych

Zrealizowano 5018 wywiadów z osobami niepełnosprawnymi w każdej z 250 losowo wybranych gmin, które stanowiły około 10% ogółu wszystkich gmin w Polsce. W celu zapewnienia dystrybucji ze względu na region kraju badanie zostało zrealizowane w gminach wszystkich województw (po około 15 gmin z każdego województwa) oraz w co najmniej 5 powiatach z danego województwa (czyli po około 3 gminy z każdego powiatu). Przy losowym wyborze 250 gmin, które wzięły udział w badaniu, kierowano się kryterium związanym z typem gminy.

- Gminy miejskie
- Gminy miejsko-wiejskie
- Gminy wiejskie

Dla potrzeb badania została wylosowana celowa próba badawcza, która prezentowała populację osób niepełnosprawnych w wieku aktywności zawodowej (18-65 lat). Ustalono następujące kryteria doboru próby osób niepełnosprawnych w wylosowanych wcześniej gminach:

PODSTAWOWE KRYTERIA DOBORU PRÓBY OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH	
Stopień niepełnosprawności	☐ Znaczny ☐ Umiarkowany ☐ Lekki <small>(Definicja zgodnie z ustawą z dnia 27 sierpnia 1997 o rehabilitacji zawodowej, społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych)</small>
Status osoby niepełnosprawnej na rynku pracy	☐ Osoby niepełnosprawne pracujące ☐ Osoby niepełnosprawne bezrobotne ☐ Osoby niepełnosprawne biernie zawodowo <small>(Definicja przyjęta za GUS w Narodowym Spisie Powszechnym Ludności i Mieszkań 2002)</small>
Płeć	☐ Kobieta ☐ Mężczyzna

Cechy te odzwierciedlały strukturę osób niepełnosprawnych na poziomie powiatu. Liczebność poszczególnych warstw ustalona została na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego z badania „Stan zdrowia ludności Polski w 2004 r.”

Wprowadzenie i metodologia – badanie osób niepełnosprawnych

Aby uzyskać pełny obraz (zdywersyfikowany na różne grupy) opinii osób niepełnosprawnych zastosowano dodatkowe kryteria doboru próby na poziomie gminy:

DODATKOWE KRYTERIA DOBORU PRÓBY OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH	
Rodzaj schorzenia	☐ Narządu ruchu ☐ Narządu wzroku ☐ Narządu słuchu ☐ Psychiczne/umysłowe Zrealizowano minimum 3 wywiady w gminie z osobami z każdej grupy wyróżnionej ze względu na rodzaj schorzenia.
Wiek	☐ 18-29 ☐ 30-49 ☐ 50 + Zrealizowano minimum 3 wywiady w gminie z osobami z każdej grupy wyróżnionej ze względu na wiek.

Wprowadzenie i metodologia – badanie osób niepełnosprawnych

W województwie śląskim zrealizowano 300 wywiadów z osobami niepełnosprawnymi. Poniższa tabela pokazuje rozkład zrealizowanej w badaniu próby zarówno na poziomie całego kraju, jak również na poziomie województwa śląskiego (dane nieważone).

CHARAKTERYSTYKA PRÓBY (DANE NIEWAŻONE)				
	OGÓŁEM		ŚLĄSKIE	
	LICZEBNOŚCI	PROCENTY	LICZEBNOŚCI	PROCENTY
TYP GMINY				
Miejska	859	17%	20	7%
Miejsko-wiejska	1383	28%	80	27%
Wiejska	2776	55%	200	67%
STOPIEŃ NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI				
znaczny	883	18%	52	17%
umiarkowany	1817	36%	104	35%
lekki	2318	46%	144	48%
RODZAJ SCHORZENIA				
narządu ruchu	1732	35%	105	35%
umysłowe	917	18%	49	16%
narządu wzroku	904	18%	56	19%
narządu słuchu	812	16%	45	15%
psychiczne	488	10%	31	10%
epilepsja	101	2%	10	3%
inne	64	1%	4	1%
PŁEĆ				
kobieta	2324	46%	129	43%
mężczyzna	2694	54%	171	57%
WIEK				
18-29	1475	29%	86	29%
30-49	1862	37%	108	36%
50+	1681	33%	106	35%
STATUS ZAWODOWY				
Pracujący	1046	21%	57	19%
Bezrobotny	328	7%	21	7%
Bierny zawodowo	3606	72%	217	72%
Nieokreślony	38	2%	5	1%

Wprowadzenie i metodologia – badanie osób niepełnosprawnych

Liczba zrealizowanych wywiadów z osobami niepełnosprawnymi ze względu na województwo (dane nieważone)

Sposób prezentacji wyników

Wyniki prezentowane w niniejszym raporcie poddano procedurze ważenia tak, aby można było wnioskować o całej populacji osób niepełnosprawnych, zarówno na poziomie poszczególnych województw, jak również na poziomie całego kraju.

Zastosowano 4 rodzaje wag, ustalonych na podstawie danych o osobach niepełnosprawnych zaczerpniętych z „Narodowego spisu powszechnego ludności i mieszkań z 2002 r.” Najpierw ustalono wagi dla każdego województwa, a następnie na poziomie każdego województwa dla stopnia niepełnosprawności, wieku oraz miejsca zamieszkania osób niepełnosprawnych.

Ze względu na zastosowaną procedurę ważenia liczebność całej próby uległa zmianie z N=5018 na N=5019. Ponadto zmieniły się rozkłady poszczególnych zmiennych.

Należy zaznaczyć, iż w wyniku działania programu do analizy statystycznej, a także procedury ważenia, dane prezentowane w tabelach i na wykresach uległy zaokrągleniu. Stąd niekiedy suma wskazań nie wynosi 100%, wahając się od 98% do 102%.

Wprowadzenie i metodologia – badanie osób niepełnosprawnych

Poniższa tabela prezentuje rodzaje oraz wartości zastosowanych wag dla każdego województwa.

WOJEWÓDZTWO	RODZAJE WAG								
	Województwo	stopień niepełnosprawności			WIEK			Miejsce zamieszkania	
		znaczny	umiarkowany	lekki	18-29	30-49	50+	MIASTO	WIEŚ
DOLNOŚLĄSKIE	0,00	0,10	0,30	0,40	0,00	0,30	0,50	0,60	0,30
KUJAWSKO-POMORSKIE	0,00	0,14	0,36	0,5	0,00	0,30	0,50	0,61	0,30
LUBELSKIE	0,07	0,15	0,37	0,48	0,00	0,30	0,50	0,41	0,50
LUBUSKIE	0,03	0,12	0,36	0,52	0,00	0,30	0,50	0,62	0,38
ŁÓDZKIE	0,00	0,17	0,30	0,40	0,00	0,30	0,50	0,63	0,37
MAŁOPOLSKIE	0,1	0,14	0,42	0,44	0,00	0,30	0,50	0,40	0,51
MAZOWIECKIE	0,1	0,16	0,30	0,45	0,00	0,30	0,50	0,63	0,37
OPOLSKIE	0,02	0,10	0,37	0,44	0,00	0,30	0,50	0,54	0,46
PODKARPACKIE	0,00	0,12	0,30	0,54	0,00	0,30	0,50	0,37	0,63
PODLASKIE	0,03	0,10	0,30	0,44	0,00	0,30	0,50	0,53	0,47
POMORSKIE	0,00	0,10	0,30	0,40	0,00	0,30	0,50	0,67	0,33
ŚLĄSKIE	0,10	0,15	0,34	0,51	0,00	0,30	0,50	0,70	0,21
ŚWIĘTOKRZYSKIE	0,03	0,10	0,30	0,5	0,00	0,30	0,50	0,43	0,57
WARMINSKO-MAZURSKIE	0,04	0,17	0,30	0,40	0,00	0,30	0,50	0,50	0,42
WIELKOPOLSKIE	0,00	0,12	0,30	0,51	0,00	0,30	0,50	0,50	0,42
ZACHODNIOPOMORSKIE	0,04	0,10	0,30	0,40	0,00	0,30	0,50	0,67	0,33

Procedurze ważenia zostały poddane następujące zmienne.

- Płeć, liczba osób w gospodarstwie domowym – ważone przez wszystkie wagi
- Typ gminy, gminy wiejskie, gminy miejskie/miejsko-wiejskie – ważone przez województwa, stopień niepełnosprawności oraz wiek
- Województwo – ważone przez stopień niepełnosprawności, wiek, miejsce zamieszkania
- Stopa bezrobocia w gminie – ważone przez stopień niepełnosprawności oraz wiek osób niepełnosprawnych
- Wiek, status zawodowy – ważone przez województwo, stopień niepełnosprawności oraz miejsce zamieszkania
- Stopień i rodzaj niepełnosprawności – ważone przez województwo, wiek oraz miejsce zamieszkania
- Wiek oraz status zawodowy ze względu na typ gminy – ważone przez województwo i stopień niepełnosprawności
- Stopień i rodzaj niepełnosprawności ze względu na typ gminy – ważone przez województwo i wiek

Wprowadzenie i metodologia – badanie przedstawicieli samorządów gminnych

Badanie przedstawicieli jednostek samorządów gminnych zostało zrealizowane techniką bezpośredniego wywiadu kwestionariuszowego w okresie wrzesień-listopad 2006. W badaniu udział wzięły osoby z każdej gminy, które zajmują się merytorycznie zakresem spraw osób niepełnosprawnych. **W województwie śląskim zrealizowano wywiady w 158 gminach, na 167 wszystkich gmin w tym województwie.**

Poniższa tabela przedstawia stan realizacji badania na dzień zamknięcia zbioru.

STAN REALIZACJI BADANIA NA DZIEŃ ZAMKNIĘCIA ZBIORU	
Założona próba	2478 wywiadów (cała populacja)
Próba zrealizowana	2117 wywiadów
Odmowy z podstemplowaną kartą odmowy wzięcia udziału w badaniu	176 gmin
Odmowy bez podstemplowanej karty (urząd odmówił także podstemplowania)	185 gmin

Uzyskany odsetek realizowalności próby – na poziomie 85% jest wynikiem nadzwyczaj dobrym. Rzadko w badaniach możemy poszczycić się taką efektywnością. Obecna praktyka badawcza traktuje już 75% jako rzetelny i wysoki poziom realizowalności.

Ponadto, biorąc pod uwagę fakt, że badanie obejmowało całą populację, osiągnięta próba pozwala na wnioskowanie o prawidłowościach z maksymalnym błędem statystycznym na poziomie 0,8%. Taka dokładność wnioskowania jest niezwykle rzadko dostępna w badaniach.

W przypadku, gdyby jakaś gmina wyraziła chęć wzięcia udziału w badaniu, pomimo że realizacja oficjalnie została zakończona, kwestionariusz zostanie zrealizowany i włączony do zbioru.

Wprowadzenie i metodologia – badanie przedstawicieli samorządów gminnych

Poniższa tabela pokazuje rozkład zrealizowanej w badaniu próby na poziomie całego kraju oraz województwa śląskiego.

CHARAKTERYSTYKA BADANYCH GMIN				
	OGÓŁEM		ŚLĄSKIE	
	LICZEBNOŚCI	PROCENTY	LICZEBNOŚCI	PROCENTY
TYP GMINY				
Miejska	414	20%	47	30%
Miejsko-wiejska	465	22%	20	13%
Wiejska	1238	58%	91	58%
SYTUACJA FINANSOWA GMINY				
dobra	1234	58%	92	58%
ani dobra ani zła	710	34%	54	34%
zła	158	7%	11	7%

Liczba zrealizowanych wywiadów z przedstawicielami jednostek samorządów gminnych ze względu na województwo

Należy zaznaczyć, iż w wyniku działania programu do analizy statystycznej dane prezentowane w tabelach i na wykresach uległy zaokrągleniu. Stąd niekiedy suma wskazań nie wynosi 100%, wahając się od 98% do 102%.

2. Podsumowanie

Podsumowanie

Zrealizowane badanie daje bardzo szczegółowy wgląd w sytuację niepełnosprawnych oraz w działalność samorządów gminnych na rzecz tej grupy. Przyjęta metodologia i wielkości prób umożliwiają analizę danych zarówno na poziomie całego kraju, jak również na poziomie poszczególnych województw. Wyniki badań pokazują nie tylko ogrom problemów, z jakimi borykają się osoby niepełnosprawne w porównaniu z ogółem Polaków, ale wskazują też na olbrzymie dysproporcje wynikające z miejsca zamieszkania (rozumianego jako region kraju i wielkość miejsca zamieszkania).

Na podstawie uzyskanych danych można stwierdzić, że województwo śląskie należy do województw, w których sytuacja osób niepełnosprawnych utrzymuje się na poziomie przeciętnym. Region ten należy do grupy województw o średnim wskaźniku zadowolenia niepełnosprawnych z jakości życia, a także zaangażowania gmin w działalność na rzecz niepełnosprawnych mieszkańców.

Należy jednak zaznaczyć, że przedstawiciele samorządów gminnych w województwie śląskim, podobnie jak w całym kraju, oceniają swoją działalność na rzecz osób niepełnosprawnych dużo bardziej pozytywnie, niż sami zainteresowani, a nawet niejednokrotnie w swych ocenach wykazują nieco mniejszy realizm, niż przedstawiciele pozostałych województw.

Analizując uzyskane wyniki widać wyraźnie, że w przypadku województwa śląskiego ma zastosowanie wiele prawidłowości i wniosków odnotowanych dla całego kraju.

- ❑ Tak więc, wyniki badania pokazują, że osoby niepełnosprawne powszechnie skarżą się na brak zainteresowania ich sytuacją oraz na brak orientacji samorządów gminnych w ich problemach. Co więcej, badani przez nas przedstawiciele samorządów gminnych nie odcinają się od tych opinii. Przyznają oni, iż mają jedynie bardzo ogólne i dość słabe rozpoznanie problemów, z jakimi borykają się osoby niepełnosprawne. Wykazują również bardzo umiarkowaną aktywność w gromadzeniu informacji o niepełnosprawnych mieszkańcach. **W województwie śląskim 6% urzędów gminnych prowadzi szczegółowe badania w tym zakresie, 7% posiada dokładną wiedzę o liczbie niepełnosprawnych mieszkańców gminy, a tylko 3% zna stopę bezrobocia wśród niepełnosprawnych.**

- ❑ **Samorzady gminne, niedysponujące żadnymi twardymi danymi niestety nie zawsze zdają sobie z tego sprawę i często mają niepełne wyobrażenie o tym, co tak naprawdę „boli” niepełnosprawnych.** Wydaje się, że przede wszystkim marginalizują one znaczenie problemów natury psychologicznej i zdrowotnej. Mają również tendencję do niedoszacowywania odsetka niepełnosprawnych borykających się z problemami finansowymi, mieszkaniowymi i problemami na rynku pracy. **I tak, w województwie śląskim w chwili badania, podczas gdy 75% niepełnosprawnych w wieku 18-65 lat pozostawało bez pracy, samorzady szacowały skalę tego problemu jedynie na 27,4%.**

Podsumowanie

- ❑ **Główny wysiłek w uzyskaniu pomocy leży po stronie niepełnosprawnego.** Tylko nieliczne gminy samodzielnie podejmują inicjatywę w tym zakresie, a większość czeka, aż osoba potrzebująca pomocy sama się do nich zwróci – w przypadku części osób niepełnosprawnych, zwłaszcza o umiarkowanym i znacznym stopniu niepełnosprawności jest to bardzo utrudnione.
- ❑ Niepełnosprawni mają dość niską świadomość tego, gdzie mogą zwrócić się o pomoc, a sami urzędnicy bardzo rzadko wykazują zainteresowanie ich sytuacją. **W województwie śląskim świadomość ta jest nieco wyższa, niż w skali całego kraju. Niemniej, niepełnosprawni swoją uwagę skupiają głównie na najbliższych im Ośrodkach Pomocy Społecznej,** dokąd najczęściej kierują swoje pierwsze kroki (64%). Dla wielu niepełnosprawnych są one jedyną znaną, a dla jeszcze większego grona jedyną dostępną instytucją wsparcia. W województwie śląskim korzystanie z pomocy Ośrodków Pomocy Społecznej deklaruje 49% niepełnosprawnych, podczas gdy w przypadku ZUS odsetek ten wynosi 21%, PCPR i PUP – po 17%, a PFRON – 14%.
- ❑ **Działalność instytucji powiatowych, na których spoczywa główny obowiązek świadczenia pomocy osobom niepełnosprawnym, oceniana jest przez niepełnosprawnych na Śląsku pozytywnie.** Choć z pomocy płynącej ze szczebla powiatowego niepełnosprawni, podobnie jak w całym kraju, korzystają rzadko, to jednak jakość pomocy udzielanej przez Urząd Powiatowy i PCPR-y oceniana jest wysoko (ponad 70% badanych ocenia ją pozytywnie). Jakość pomocy płynącej z najczęściej wykorzystywanego źródła pomocy, jakim są najbliższe respondentom Ośrodki Pomocy Społecznej oceniana jest pozytywnie przez 56% jej odbiorców.
- ❑ **Bardzo ważna, a zarazem nie w pełni wykorzystywana wydaje się rola organizacji pozarządowych w procesie rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych.** Ich działanie pozytywnie oceniają zarówno samorządy, jak i osoby niepełnosprawne. Tymczasem w województwie śląskim, podobnie zresztą jak w całym kraju, nadal działa ich niewiele.
- ❑ **Samorządy gminne są bez wątpienia najważniejszym i najbardziej dostępnym, nie licząc rodziny, źródłem wsparcia dla osób niepełnosprawnych.** Wydaje się jednak, że w ocenie swej aktywności na rzecz osób niepełnosprawnych znacznie przeliczując swój wkład, są dalekie od realizmu. Na Śląsku 78% przedstawiciele samorządów gminnych ocenia, że w ramach pomocy osobom niepełnosprawnym robią dużo lub bardzo dużo, podczas gdy taką opinię potwierdza jedynie 16% osób niepełnosprawnych.
- ❑ **Wyniki badania pokazują, iż działalność samorządów gminnych na rzecz osób niepełnosprawnych (średnio rozwinięta w skali kraju) jest niewspółmierna do oczekiwań tej grupy.** Dotyczy to przede wszystkim zadań związanych z rehabilitacją zawodową, a także wymagających większych nakładów i zaangażowania działań związanych z rehabilitacją społeczną.

Podsumowanie

- **Jedynie niewielki procent gmin może pochwalić się jakimikolwiek działaniami lub inicjatywami, a także posiadaniem instytucjonalnych ram w postaci programów lub strategii na rzecz zmniejszenia bezrobocia niepełnosprawnych. Na Śląsku, tego typu programy (opracowane lub w trakcie opracowania) posiada jedynie 7% gmin. Jest to wynik taki sam, jak w skali kraju, choć dużo poniżej potrzeb.**
- **Pod względem aktywności na polu rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych, województwo śląskie plasuje się na poziomie przeciętnym.** Na Śląsku 20% gmin wspierało edukację niepełnosprawnych, 4% łożyło środki na pośrednictwo pracy i doradztwo zawodowe, a 6% dofinansowywało szkolenia zawodowe dla niepełnosprawnych. O zbyt małym zaangażowaniu śląskich gmin w aktywizację zawodową osób niepełnosprawnych świadczy również fakt, że żaden niepełnosprawny nie doświadczył zainteresowania i nie spotkał się z inicjatywą pracowników gmin w tym zakresie. W województwie śląskim 98% niepełnosprawnych miało problem ze wskazaniem działań na rzecz zmniejszenia bezrobocia w tej grupie (w skali kraju 68%).
- **Na Śląsku, podobnie jak w całym kraju, działania w zakresie rehabilitacji społecznej podejmowane są częściej, niż w przypadku rehabilitacji zawodowej, ale ich skala jest nadal mniejsza, niż oczekiwania ze strony osób niepełnosprawnych.** Należy podkreślić, że skala działań realizowanych przez gminy w zakresie rehabilitacji społecznej jest na Śląsku wyższa, niż w skali kraju.
- **Wsparcie udzielane przez samorzady gminne na Śląsku, podobnie jak w całym kraju, ma najczęściej charakter pomocy podstawowej – choć najbardziej potrzebnej, to jednak nieadresowanej specyficznie do niepełnosprawnych.** Gminy obejmują opieką i pomocą jedynie część tej grupy – **osoby kwalifikujące się najczęściej do pomocy społecznej lub socjalnej.** Nie wychodzą także z inicjatywą, nie kontaktują się z osobami potrzebującymi pomocy, ale czekają, aż zainteresowani sami się po nią zgłoszą.
- **Należy zwrócić uwagę, iż zarówno na Śląsku, jak i w innych regionach, zasadnicza, największa część pomocy udzielanej przez gminy osobom niepełnosprawnym, czyli podstawowe wsparcie pieniężne, materialne i bytowe, nie jest adresowana specyficznie do nich.** Pod względem obsługi petenta i źródła finansowania pomoc ta powinna być traktowana jako społeczna lub socjalna (która wchodzi w zakres zadań gminy).
- **Wyniki badania pokazują znaczne dysproporcje w działalności gmin ze względu na ich typ i wielkość. Najlepiej, w ocenie przedstawicieli obydwu badanych grup, radzą sobie z realizacją działań na rzecz osób niepełnosprawnych gminy miejskie.** Sytuacja w tych gminach jest we wszystkich badanych aspektach bez porównania lepsza. Wydaje się jednak, że aktywniejszą działalność w zakresie pomocy osobom niepełnosprawnym wymusza na gminach miejskich przede wszystkim duża liczba niepełnosprawnych mieszkańców.

Podsumowanie

- ❑ Wyniki badań wskazują, iż pomimo wysokich oczekiwań niepełnosprawnych wobec samorządów gminnych, jednostki te nie są obecnie odpowiednio przygotowane do świadczenia pomocy tej grupie osób – nie dysponują odpowiednim potencjałem, zapleczem, przygotowaniem i organizacją do efektywnego wsparcia osób niepełnosprawnych.
- ❑ W województwie śląskim obserwujemy trochę mniejsze, niż w skali kraju, braki w tym zakresie. Jednocześnie obserwujemy podobne, jak w innych województwach, zależności pomiędzy przygotowaniem samorządów do świadczenia pomocy a sytuacją (wielkością, organizacją, zasobami) gminy.
- ❑ W gminach brakuje wyspecjalizowanych jednostek, w których byłaby lokowana obsługa osób niepełnosprawnych. Samorzady gminne dysponują małą liczbą etatów przeznaczonych wyłącznie do obsługi osób niepełnosprawnych. Urzędy gmin w większości nie są dostosowane architektonicznie do potrzeb osób niepełnosprawnych, choć trzeba przyznać, że większy odsetek śląskich urzędów posiada usprawnienia dla niepełnosprawnych.
- ❑ Brak jest w większości gmin planowania zadań dotyczących osób niepełnosprawnych, w szczególności programów przeciwdziałania bezrobociu wśród osób niepełnosprawnych oraz programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych. Trzeba jednak przyznać, że programy działań w województwie śląskim ma (lub właśnie go opracowuje) prawie 1/3 gmin (w skali kraju tylko co piąta). Gminy najczęściej nie uwzględniają w budżetach środków na pomoc niepełnosprawnym jako oddzielnej pozycji. W części gmin środki te w ogóle nie są uwzględniane, ale wygospodarowywane na bieżąco.
- ❑ Samorzady gminne finansują pomoc udzielaną osobom niepełnosprawnym w znacznej części z własnych środków, przejmując na siebie większość ciężaru tej pomocy kosztem innych swoich działań.

Podsumowanie

- **Niezależnie jednak od wszystkiego, wyniki badań pokazują, iż samorzady gminne są i będą instytucją bez wątpienia najbliższą osobom niepełnosprawnym.** Wobec braku wiedzy na temat alternatywnych źródeł pomocy, często własnej bezradności, choroby czy innych trudności niepełnosprawni skazani są na gminy. Od skuteczności ich działania będzie zatem zależeć jakość życia tej grupy. **Już dziś niepełnosprawni w zdecydowanej większości (w województwie śląskim prawie 70%) przekonani są o tym, iż samorzady gminne mają ustawowy obowiązek pomocy osobom niepełnosprawnym (i mają na ten cel budżety).**
- W województwie śląskim obserwujemy jednak nieco słabsze, niż w skali kraju, **oczekiwanie zmiany obecnego systemu wsparcia. Mimo tego, około 45% mieszkańców Śląska także chciałoby większego zaangażowania gmin – realizacji przez nie zadań na rzecz osób niepełnosprawnych w całości lub przynajmniej w części.** Jednak przeważająca większość gmin (województwo śląskie – 88%) nie chce przyjęcia na siebie tego obowiązku.

3. Problemy osób niepełnosprawnych

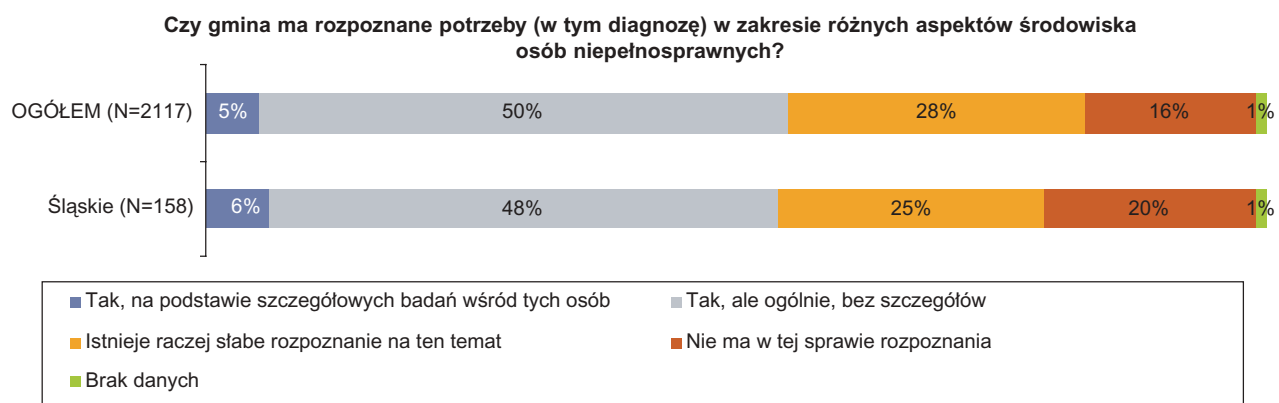

Problemy osób niepełnosprawnych

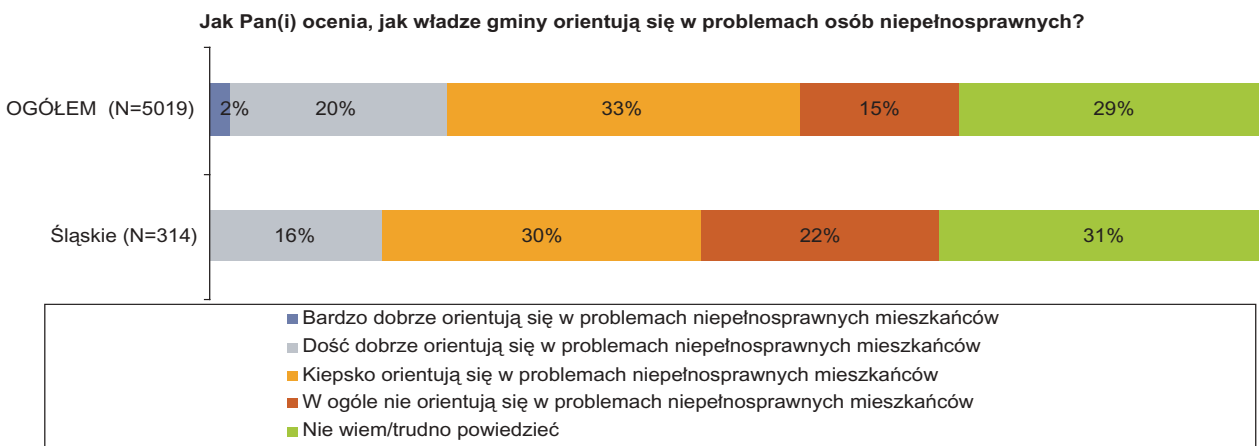
Osoby niepełnosprawne, mieszkańcy województwa śląskiego, podobnie jak ogół osób niepełnosprawnych, powszechnie skarżą się na brak zainteresowania ich sytuacją oraz na brak orientacji samorządów gminnych w ich problemach. Badani przez nas przedstawiciele samorządów gminnych nie odcinają się od tych opinii. Jak pokazują wyniki badań, przyznają oni, iż mają jedynie bardzo ogólne i dość słabe rozpoznanie problemów, z jakimi borykają się osoby niepełnosprawne.

Sytuacja w województwie śląskim różni się jedynie w sposób nieznaczny od sytuacji w całym kraju. Przedstawiciele śląskich samorządów gminnych w porównaniu do ogółu są nieco bardziej krytyczni w ocenie swojej wiedzy na temat potrzeb środowiska osób niepełnosprawnych – 20% deklaruje, że nie ma żadnego rozpoznania w tej sprawie (ogółem 16%). Natomiast odsetek badanych deklarujących, że są zorientowani w problemach osób niepełnosprawnych utrzymuje się na poziomie przeciętnym.

Pod względem opinii osób niepełnosprawnych sytuacja w województwie śląskim również odbiega od ogółu. Niepełnosprawni z tego regionu częściej, niż przeciętnie, skarżą się na całkowity brak orientacji gmin w ich problemach. Jedynie 16% uznało, że gmina jest dość dobrze zorientowana w tej kwestii.

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=5019

Problemy osób niepełnosprawnych

Przechodząc na poziom bardziej szczegółowych informacji na temat niepełnosprawnych mieszkańców gminy widzimy również, że sytuacja w województwie śląskim **nieznacznie różni się od sytuacji w całym kraju**. Jedynie 7% gmin województwa śląskiego (ogółem 10%) dysponuje dokładną wiedzą na temat liczby ich niepełnosprawnych mieszkańców, a 42% samorządów (ogółem 37%) nie posiada nawet szacunkowych danych w tym zakresie. Jeszcze gorzej jest w przypadku bardziej szczegółowych informacji na temat tej grupy. Gminy w większości nie gromadzą nawet szacunkowych danych o rodzaju i stopniu niepełnosprawności, a także miejscu zamieszkania osób niepełnosprawnych. Co więcej, zdecydowana większość badanych nie ma nawet najogólniejszego wyobrażenia o stopie bezrobocia wśród niepełnosprawnych. Samorzady gminne niewiele wiedzą również o problemach, z jakimi borykają się osoby niepełnosprawne i potrafią jedynie szacować krąg niepełnosprawnych potrzebujących pomocy finansowej, bytowej, w zakresie warunków mieszkaniowych czy znalezienia pracy.

Tabela 1. Stan statystyki gminnej. Rodzaj posiadanej wiedzy.

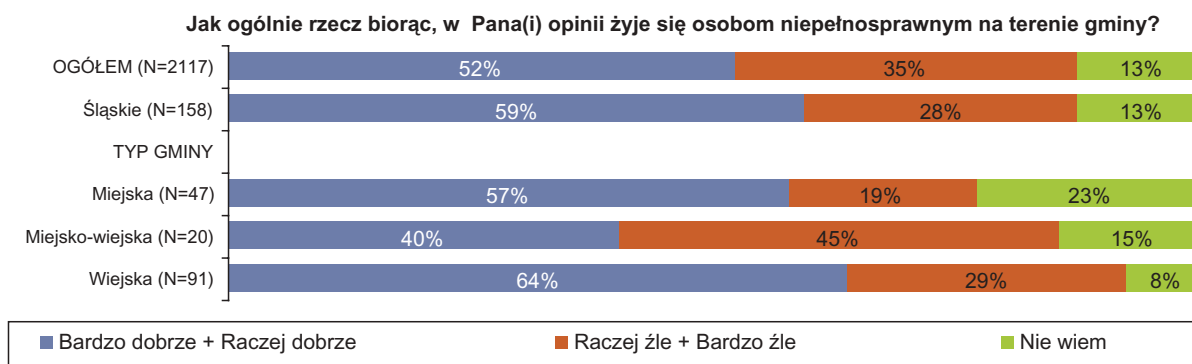
	Rodzaj posiadanych danych		
	Dokładne	Szacunkowe	Brak wiedzy
WIEDZA O LICZBIE NIEPEŁNOSPRAWNYCH MIESZKANCÓW GMINY			
OGÓŁEM OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH	7%	51%	42%
wg wieku			
Pelnoletnich	4%	43%	53%
Dzieci i młodzieży	7%	41%	52%
wg stopnia niepełnosprawności			
O znacznym stopniu niepełnosprawności	3%	30%	66%
O umiarkowanym stopniu niepełnosprawności	3%	30%	68%
O lekkim stopniu niepełnosprawności	3%	28%	69%
wg rodzaju niepełnosprawności			
Z niepełnosprawnością ruchową	2%	14%	84%
Z niepełnosprawnością wzrokową	3%	14%	83%
Z niepełnosprawnością słuchową	3%	14%	84%
Z niepełnosprawnością umysłową	2%	15%	84%
Z niepełnosprawnością psychiczną	1%	15%	84%
Epileptycy (chorzy na padaczkę)	1%	12%	87%
wg miejsca zamieszkania			
Mieszkających w mieście	10%	18%	72%
Mieszkających na wsi	5%	27%	68%
WIEDZA O STOPIE BEZROBOCIA WŚRÓD NIEPEŁNOSPRAWNYCH			
Stopa rejestrowanego bezrobocia	3%	10%	87%
Stopa całkowitego bezrobocia	0%	4%	96%
WIEDZA O PROBLEMACH OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH			
Niepełnosprawni potrzebujący pomocy bytowej i opieki	1%	58%	41%
Niepełnosprawni potrzebujący pomocy finansowej i materialnej	1%	59%	40%
Niepełnosprawni borykający się z problemami mieszkaniowymi	0%	38%	62%
Niepełnosprawni borykający się z problemami na rynku pracy	1%	49%	49%

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006. Województwo śląskie, N=158

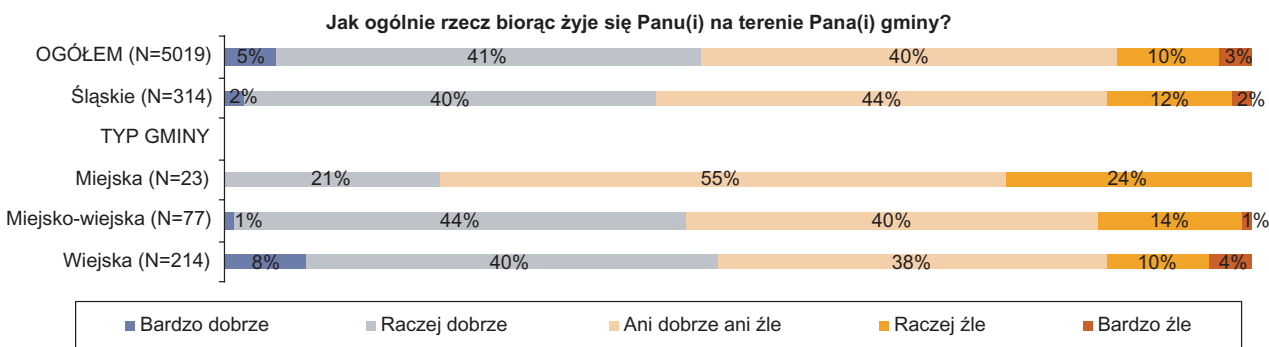

Problemy osób niepełnosprawnych

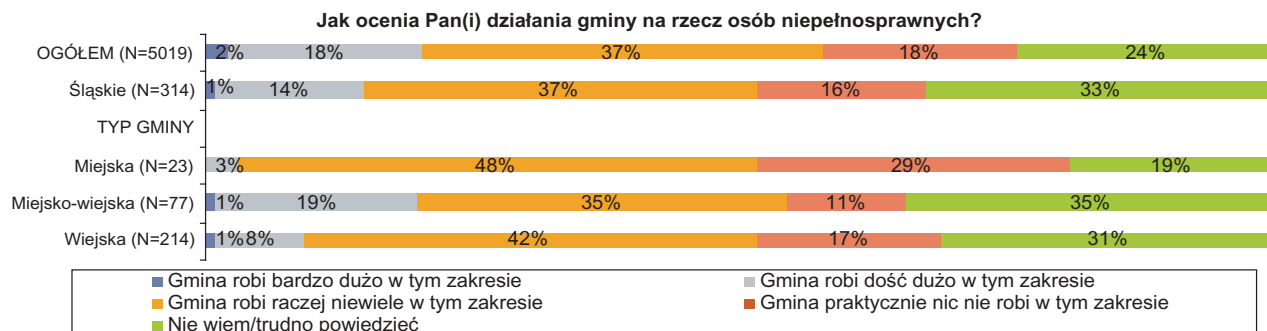
Pomimo bardzo ograniczonej i fragmentarycznej wiedzy, przedstawiciele samorządów gminnych województwa śląskiego, podobnie jak ogół gmin w Polsce, raczej optymistycznie oceniają jakość życia osób niepełnosprawnych na terenie ich gminy. Trzeba jednak podkreślić, że w swoich opiniach są bardziej krytyczni, niż same osoby niepełnosprawne. W przypadku osób niepełnosprawnych odsetki oceniających swą sytuację jako złą lub bardzo złą, zarówno wśród mieszkańców województwa śląskiego, jak również wśród ogółu osób niepełnosprawnych, są niższe niż podobne szacunki wśród przedstawicieli samorządów gminnych. **Jednocześnie w województwie śląskim niższy, niż w całym kraju, jest odsetek gmin, które oceniają, że niepełnosprawnym żyje się źle lub bardzo źle. Z drugiej strony jednak, niepełnosprawni mieszkańcy regionu śląskiego, w stosunku do ogółu niepełnosprawnych, oceniają swą sytuację nieco mniej optymistycznie.**

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=5019

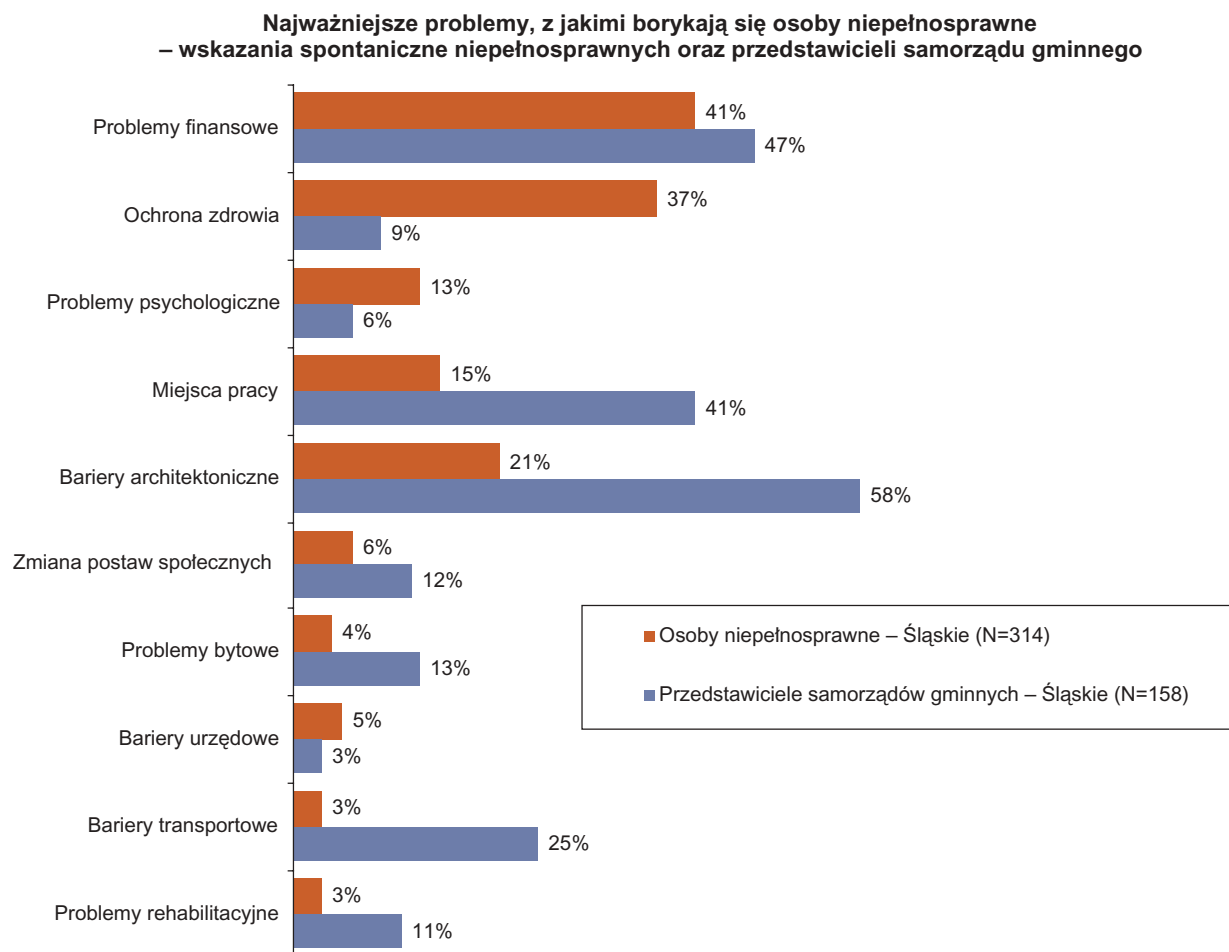

Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=5019

Problemy osób niepełnosprawnych

Choć osoby niepełnosprawne wykazują bardzo wysoki optymizm życiowy oraz dość pozytywnie wyrażają się o jakości życia w swojej gminie, to jednak gdy mówią o konkretnych działaniach gminy na rzecz osób niepełnosprawnych ich oceny nie są już tak pozytywne. Opinie mieszkańców województwa śląskiego nie odbiegają tutaj od ocen ogółu badanych.

Dodatkowo samorzady gminne, niedysponujące żadnymi twardymi danymi, nie zawsze zdają sobie sprawę z potrzeb i oczekiwań osób niepełnosprawnych, często mają niepełne wyobrażenie na temat tego, co tak naprawdę „boli” niepełnosprawnych. Dla przedstawicieli śląskich samorządów gminnych problemy osób niepełnosprawnych skupiają się przede wszystkim wokół barier architektonicznych, problemów z zatrudnieniem oraz barier transportowych. Wyraźnie niedoszacowują zaś problemów związanych z ochroną zdrowia oraz problemów natury psychologicznej. **Z obrazu tego można wnioskować, że osoba niepełnosprawna, to dla przedstawicieli samorządów gminnych przede wszystkim osoba niepełnosprawna fizycznie, mająca kłopoty z poruszaniem. Ten obraz skutkuje znacznym zawężeniem perspektywy.**

Problemy osób niepełnosprawnych

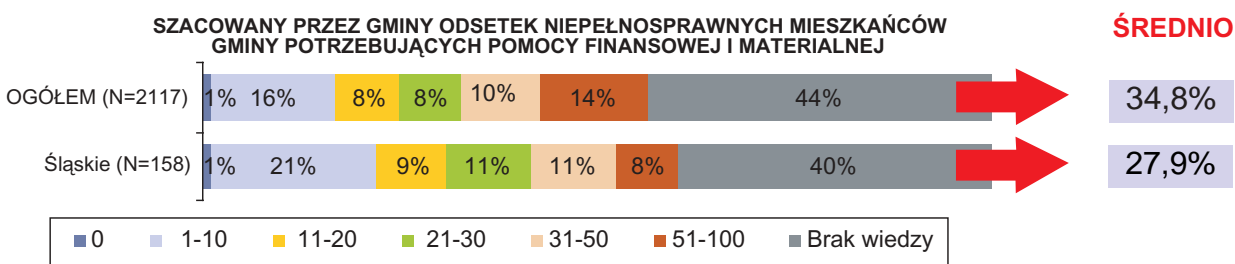
Jak pokazują wyniki badań, największą bolączką osób niepełnosprawnych w województwie śląskim są **problemy finansowe** – wskazywane nieco rzadziej, niż w skali kraju - **oraz problemy związane z ochroną zdrowia**.

Respondenci z regionu śląskiego nieco rzadziej, niż ogół osób niepełnosprawnych, skarżą się na problemy związane z niedostatkiem pieniędzy. Nadal jednak 44% z nich przyznaje, że w ciągu ostatniego roku miało problemy z pokryciem kosztów leczenia, podobny odsetek nie mógł pokryć kosztów świadczeń mieszkaniowych.

Wydaje się, że samorzady gminne nie doceniają w pełni wagi problemu finansowego wśród osób niepełnosprawnych. Szacują one odsetek niepełnosprawnych potrzebujących pomocy w tym zakresie na jedynie 34,8%. W województwie śląskim szacunki te są jeszcze niższe i wynoszą 27,9%, zdecydowanie odbiegając od rzeczywistej skali potrzeb.

Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=5019

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

Problemy osób niepełnosprawnych

Brak lub niedostatek środków finansowych stanowią bez wątpienia główny problem, z którym borykają się osoby niepełnosprawne. Jego skalę doskonale obrazują poniższe wykresy. Zdecydowana większość badanych negatywnie ocenia własną sytuację finansową – zarówno indywidualną (72%), jak i całego gospodarstwa domowego (67%). Województwo śląskie nie wyróżnia się pod tym względem na tle reszty kraju.

Szanse na odłożenie jakichkolwiek oszczędności są oceniane jeszcze niżej – w skali kraju negatywnie ocenia je 84% osób niepełnosprawnych, w województwie śląskim – 85%.

W każdym z 16 województw odsetek osób niezadowolonych znacznie przekracza połowę populacji. Z najlepszą sytuacją pod względem finansowym mamy do czynienia w północno-zachodniej i centralnej Polsce, z najgorszą zaś na północnym wschodzie, południowym zachodzie kraju oraz w województwie podkarpackim.

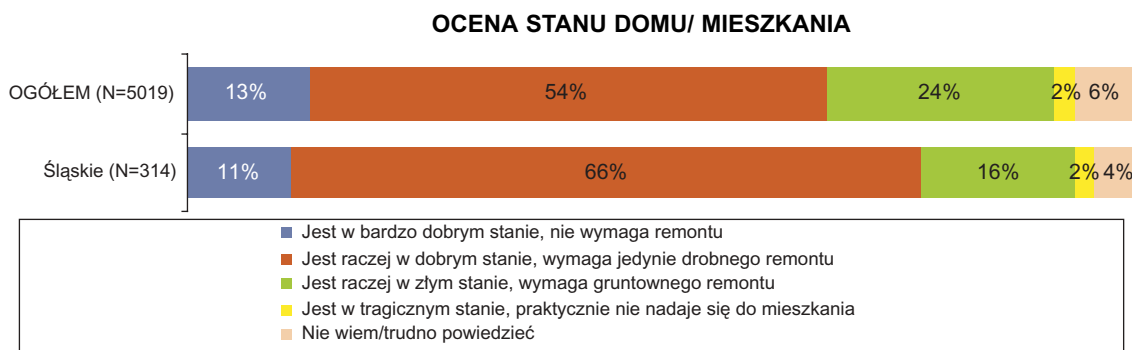

Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=5019

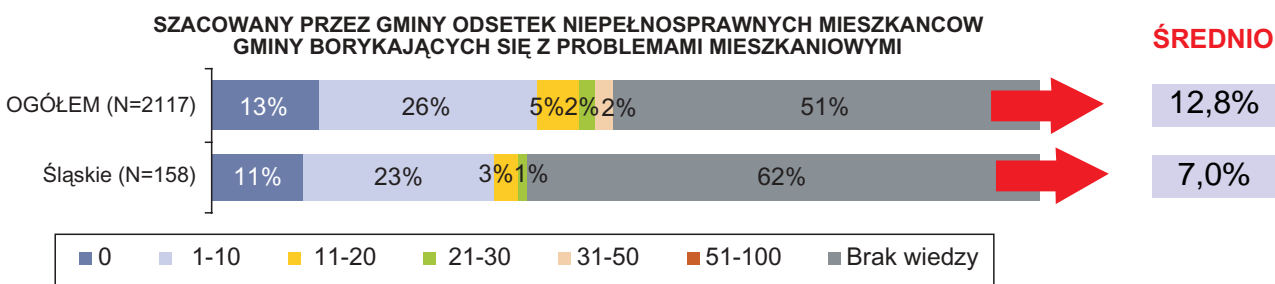
Problemy osób niepełnosprawnych

Jak pokazują wyniki badań, samorządy gminne zdecydowanie zaniżają odsetek niepełnosprawnych borykających się z **problemami mieszkaniowymi**. Województwo śląskie sytuuje się nawet pod tym względem zdecydowanie poniżej poziomu krajowego.

Na Śląsku swoje warunki mieszkaniowe jako złe lub tragiczne określa 18% niepełnosprawnych, podczas gdy przedstawiciele samorządów gminnych szacują odsetek osób niepełnosprawnych borykających się z problemami mieszkaniowymi na 7%. Zauważmy jednak, że w tym regionie, w porównaniu z ogółem kraju, obserwujemy nieco większy odsetek osób, które są bardzo zadowolone ze swoich warunków mieszkaniowych, zaś odsetek osób nimi nieusatysfakcjonowanych jest o 13 punktów procentowych niższy od przeciętnego.

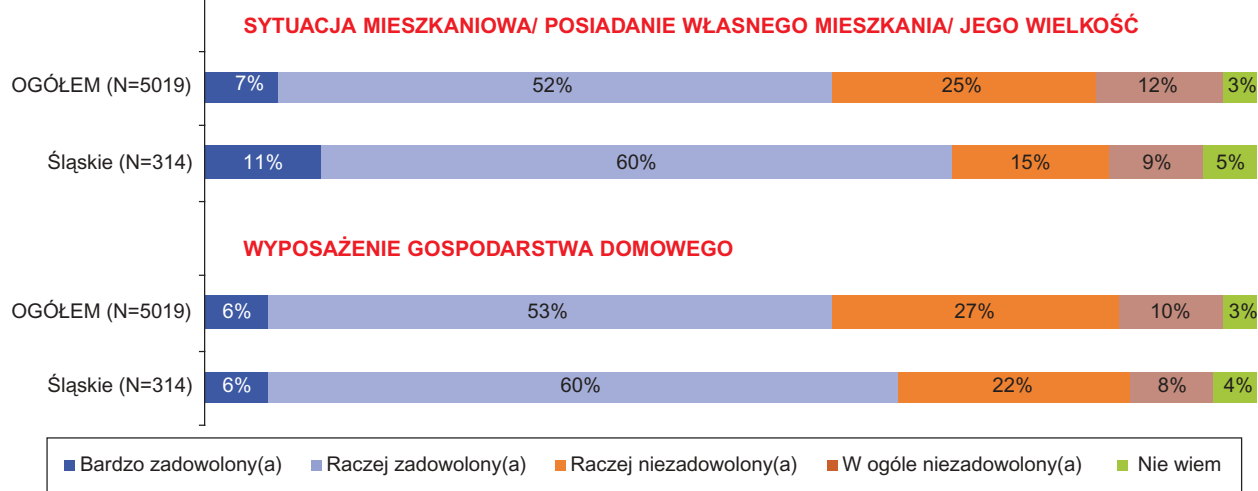
Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=5019

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

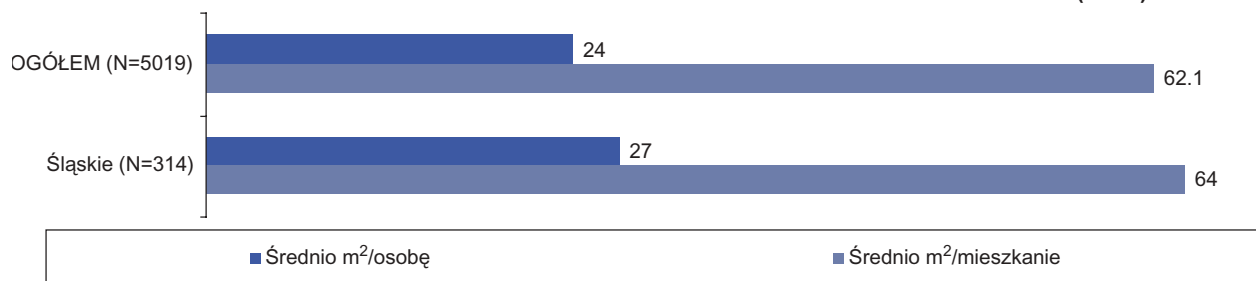
Problemy osób niepełnosprawnych

ZADOWOLENIE Z SYTUACJI MIESZKANIOWEJ

Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=5019

POWIERZCHNIA MIESZKALNA ZAJMOWANA PRZEZ OSOBY NIEPEŁNOSPRAWNE (W M²)

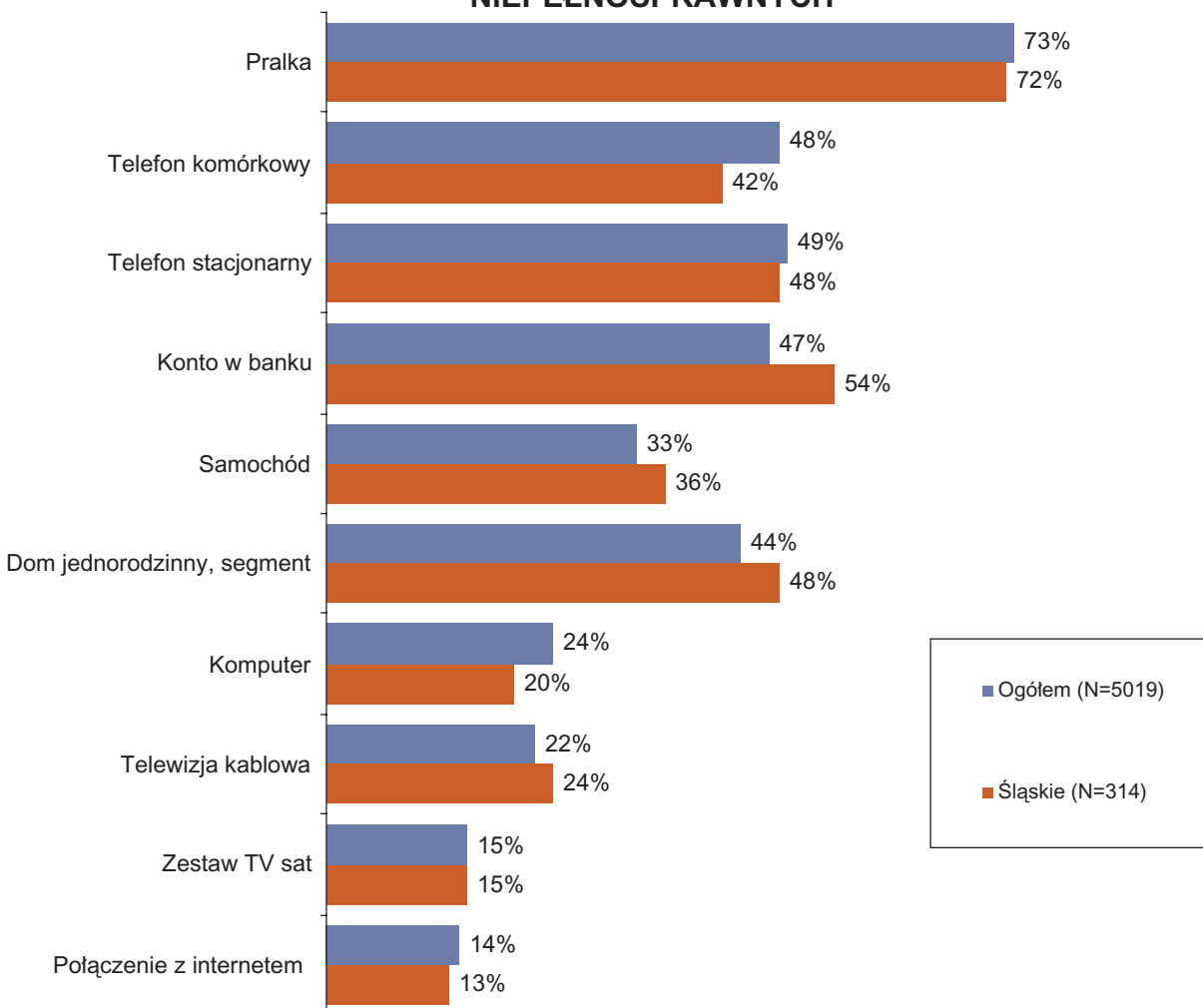

Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=5019

Problemy osób niepełnosprawnych

Gospodarstwa domowe osób niepełnosprawnych nie tylko zajmują mniejszą powierzchnię mieszkaniową w odniesieniu do ogółu Polaków, lecz również są zdecydowanie gorzej wyposażone w sprzęty RTV – AGD, a przede wszystkim w nowe technologie, ułatwiające codzienne funkcjonowanie (szczególnie osobom niepełnosprawnym). Jedynie co czwarte gospodarstwo domowe (24%) osób niepełnosprawnych ma dostęp do komputera, a niespełna co szóste (14%) do Internetu. Wśród ogółu Polaków odsetki te są dwukrotnie większe. **Dostęp do nowych technologii** nie jest jednakowy na poziomie całego kraju. Możemy mówić o istotnych różnicach na poziomie województw oraz ze względu na typ oraz wielkość gminy. Województwo śląskie, pod względem większości wskaźników utrzymuje się na poziomie całego kraju. W regionie tym nieco mniejszy jest jednak dostęp do telefonów komórkowych oraz komputerów. Natomiast pod względem posiadania konta, samochodu oraz domu jednorodzinnego wypada lepiej, niż inne województwa.

STAN POSIADANIA GOSPODARSTW DOMOWYCH OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

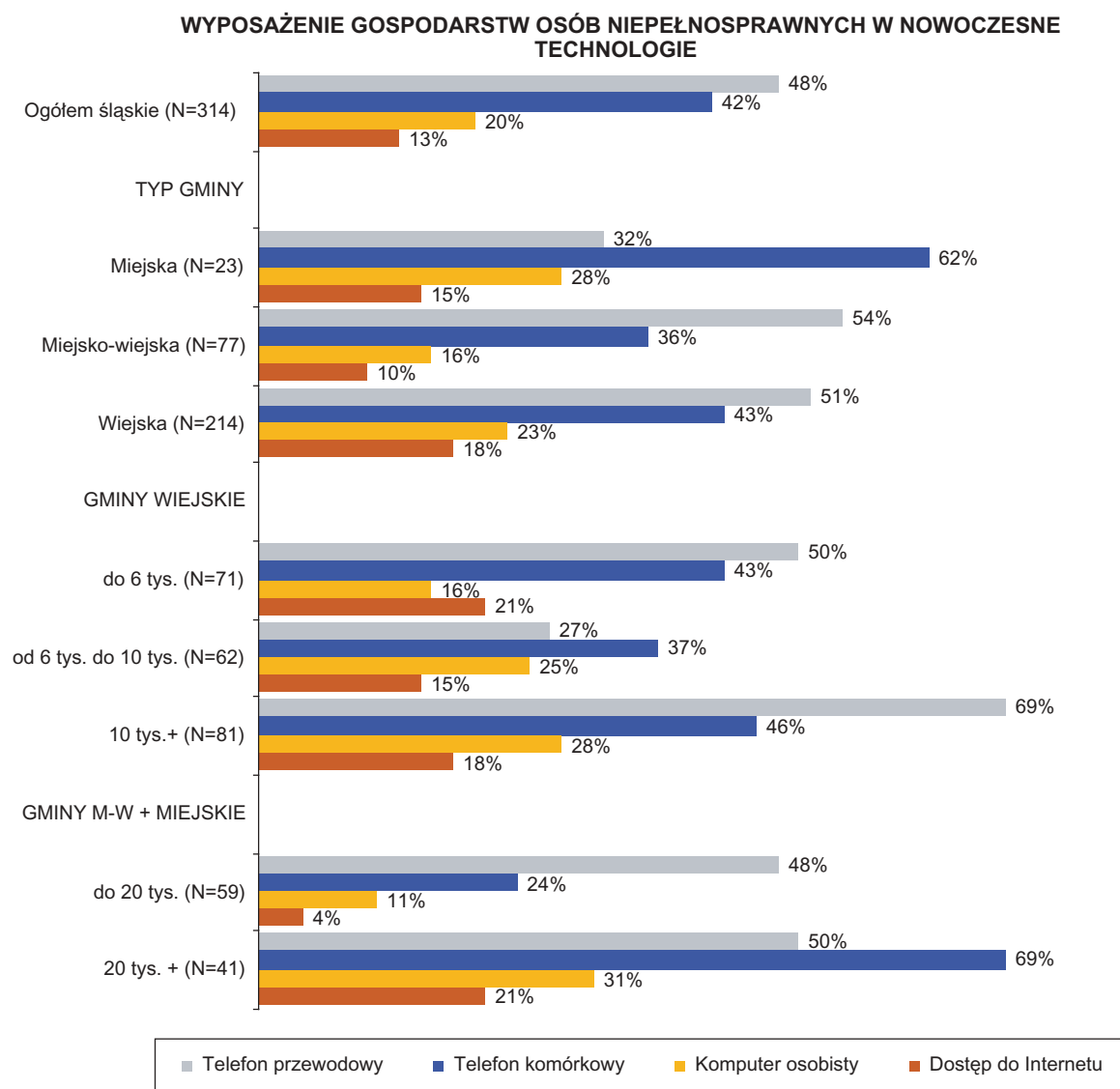

Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=5019

Problemy osób niepełnosprawnych

Na poziomie całego kraju obserwujemy istotne różnice w dostępie do nowych technologii między mieszkańcami gmin wiejskich oraz gmin miejskich. Zależności te jednak nie są tak silne w województwie śląskim. W regionie tym obserwujemy raczej niewielkie różnice ze względu na typ gminy.

Wielkość gminy różnicuje dostęp do nowych technologii przede wszystkim w gminach miejskich i miejsko-wiejskich. Najkorzystniej pod tym względem wypadają te największe gminy. W przypadku gmin wiejskich zależności te nie są już tak silne. Warto jedynie zauważyć, że dostęp do komputera wzrasta wraz z wielkością gminy wiejskiej.

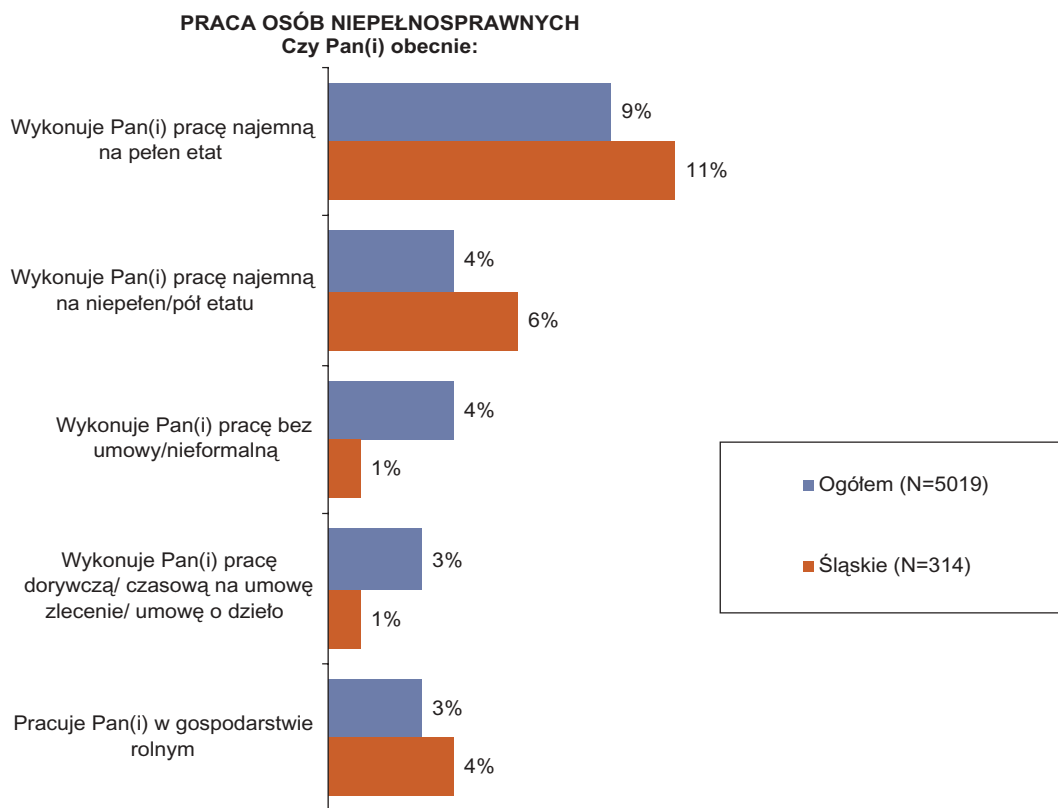
Badanie osób niepełnosprawnych 2006, Województwo śląskie, N=314

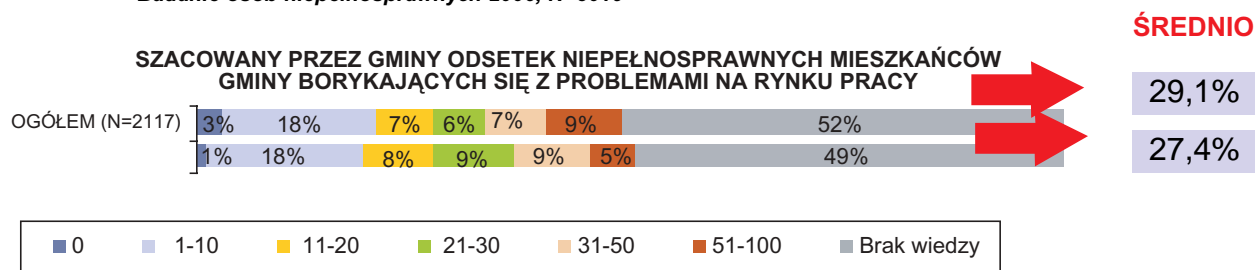
Problemy osób niepełnosprawnych

Gminy nie do końca zdają sobie również sprawę z bardzo trudnego położenia osób niepełnosprawnych na rynku pracy. Co więcej, nie potrafią nawet oszacować stopy bezrobocia wśród tej grupy. Podczas gdy samorządy gminne szacowały, iż z problemami na rynku pracy boryka się jedynie 29,1% niepełnosprawnych, w chwili badania trzech na czterech niepełnosprawnych (77%) w wieku 18-65 lat pozostawało bez pracy, a tylko niespełna co dziesiąty badany deklarował posiadanie pracy najemnej na pełen etat.

W województwie śląskim sytuacja pod względem zatrudnienia wygląda podobnie jak w całym kraju. Odsetek osób niepełnosprawnych pozostających bez pracy kształtował się w dniu badania na poziomie ogólnopolskim - 75%. Warto jednak zauważyć, że nieco więcej osób wykonuje pracę najemną na pełen etat - 11% badanych. Wbrew tym danym, gminy z województwa śląskiego szacują, iż problemy na rynku pracy dotyczą tylko niespełna 28% niepełnosprawnych mieszkańców województwa. Szacunki te wypadają poniżej skali kraju i zdecydowanie pozostają dalekie od rzeczywistości.

Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=5019

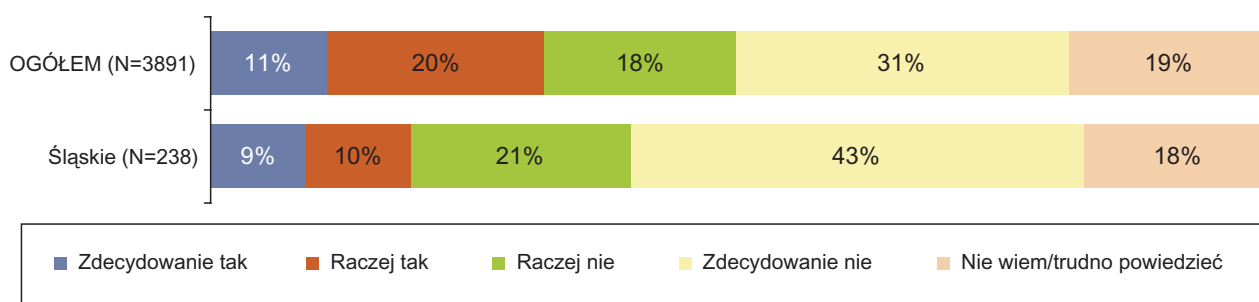
Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

Problemy osób niepełnosprawnych

Skali tego problemu w żadnym wypadku nie powinien także umniejszać fakt, iż jedynie co trzeci niepracujący (31%) wyraża chęć podjęcia pracy zarobkowej, a tylko co dziesiąty (10%) aktywnie jej poszukuje. Wyniki te świadczą jedynie o bierności i bezradności niepełnosprawnych na rynku pracy, przekonanych o swojej niezdolności i niekompetencji. Tym bardziej konieczne wydają się działania na rzecz aktywizacji tej grupy.

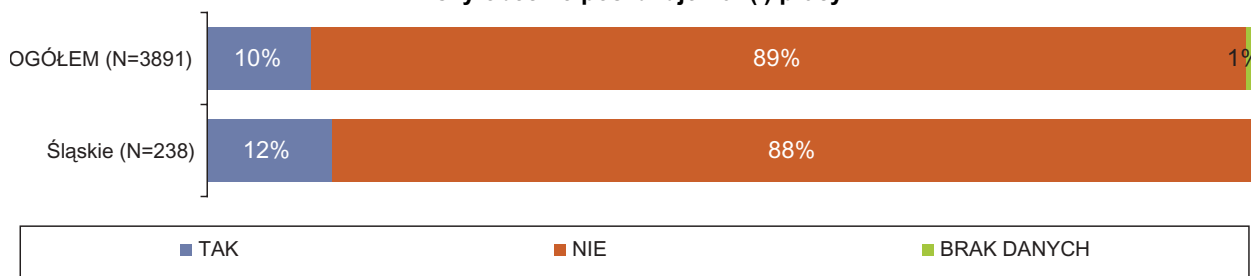
Sytuacja w województwie śląskim różni się od sytuacji w całym kraju. Bezrobotni niepełnosprawni mieszkańcy województwa śląskiego wydają się znacznie bardziej bezradni na rynku pracy niż badani ogółem. Znacznie niższy odsetek (województwo śląskie - 19%, ogółem - 31%) chciałby podjąć pracę, a dużo wyższy (województwo śląskie - 64%, ogółem - 50%) nie wyraża ochoty na jej podjęcie. Obecnie poszukuje pracy, podobnie jak w całej Polsce, jedynie co dziesiąty badany.

Powiedział(a) Pan(i), iż obecnie nie pracuje. Czy chciał(a)by Pan(i) podjąć pracę zarobkową?

Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=3891

Czy obecnie poszukuje Pan(i) pracy?

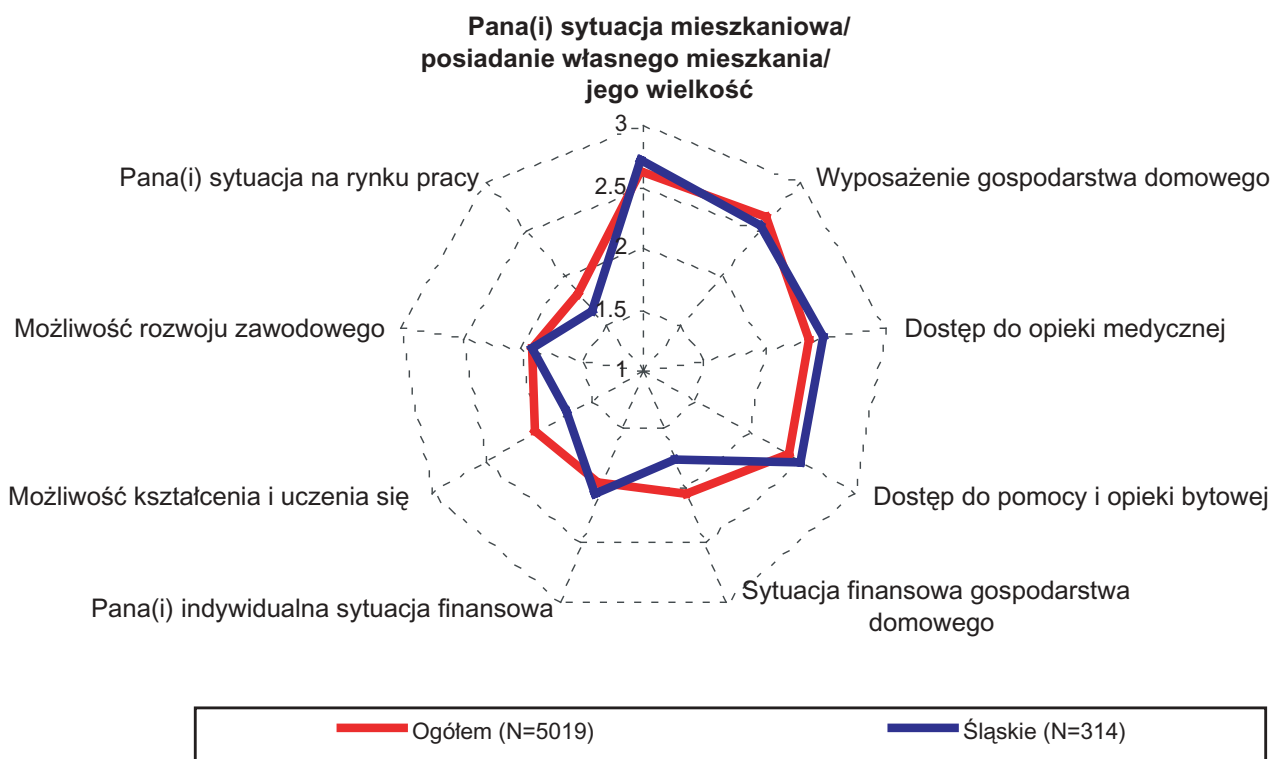

Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=3891

Problemy osób niepełnosprawnych

Odnosząc satysfakcję z różnych dziedzin życia niepełnosprawnych mieszkańców województwa śląskiego do odpowiednich danych w skali całego kraju widać, że w przypadku większości dziedzin region ten utrzymuje się w granicach średniej. Nieznacznie lepiej oceniano na Śląsku dostęp do opieki medycznej oraz pomocy i opieki bytowej. Natomiast niepełnosprawni z województwa śląskiego są zdecydowanie mniej, niż ogół niepełnosprawnych, zadowoleni z sytuacji finansowej gospodarstwa domowego, a także możliwości kształcenia i uczenia się oraz sytuacji na rynku pracy. Na podobnym jak w kraju poziomie utrzymuje się zadowolenie z sytuacji mieszkaniowej, wyposażenia gospodarstwa domowego oraz możliwości rozwoju zawodowego czy indywidualnej sytuacji finansowej.

OCENA ZADOWOLENIA W POSZCZEGÓLNYCH OBSZARACH

SKALA: 4=Bardzo zadowolony(a), 3=Raczej zadowolony(a), 2=Raczej niezadowolony(a), 1=W ogóle niezadowolony(a)

Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=5019

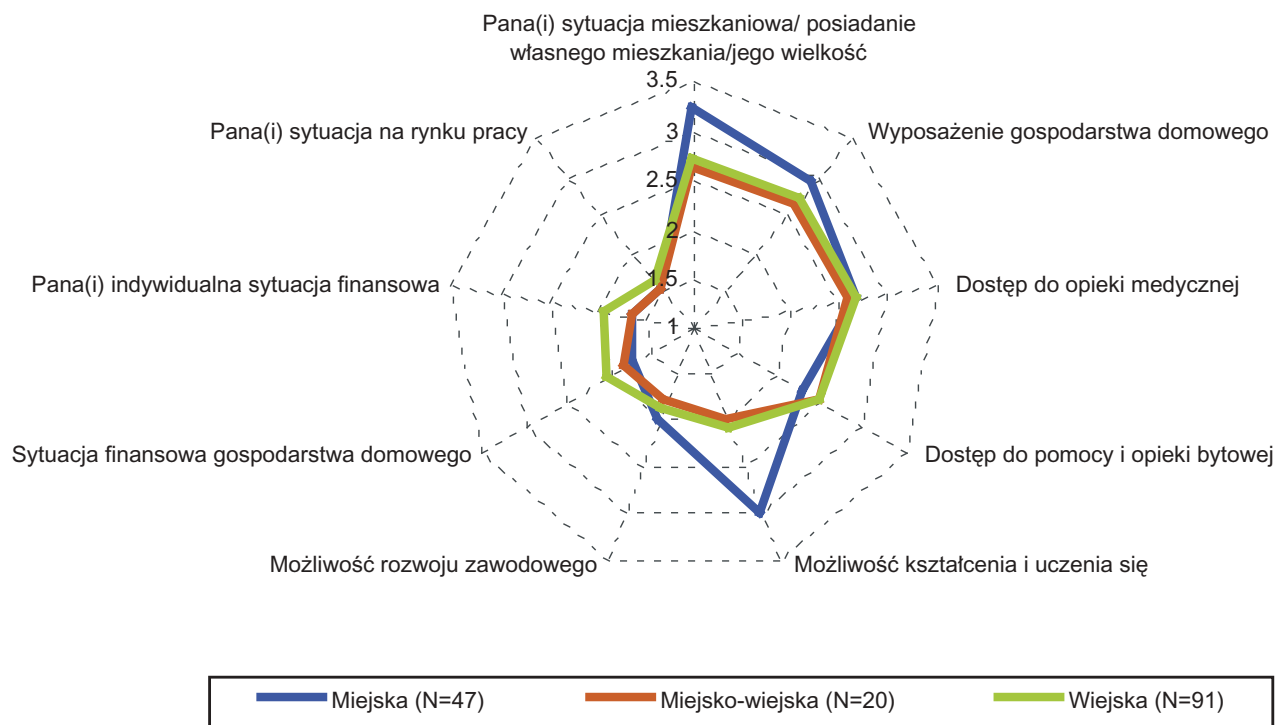
Problemy osób niepełnosprawnych

Wyniki badań pokazują, że w województwie śląskim nieco bardziej zadowoleni ze swojej sytuacji są mieszkańcy gmin miejskich. Najgorzej zaś pod tym względem wypadają gminy miejsko-wiejskie.

Mieszkańcy gmin miejskich zdecydowanie większą satysfakcję czerpią z możliwości kształcenia i uczenia się, a także ze swojej sytuacji mieszkaniowej oraz wyposażenia gospodarstwa domowego. Nieco gorzej natomiast oceniają swoją sytuację finansową (indywidualną i gospodarstwa domowego).

Niepełnosprawni mieszkańcy gmin wiejskich są bardziej, niż mieszkańcy gmin miejskich i miejsko-wiejskich zadowoleni ze swojej sytuacji finansowej (indywidualnej i gospodarstwa domowego). Natomiast dostęp do opieki medycznej, a także pomocy i opieki bytowej oraz możliwość rozwoju zawodowego i sytuacja na rynku pracy oceniane są na podobnym poziomie we wszystkich gminach.

OCENA ZADOWOLENIA W POSZCZEGÓLNYCH OBSZARACH ZE WZGLĘDU NA TYP GMINY

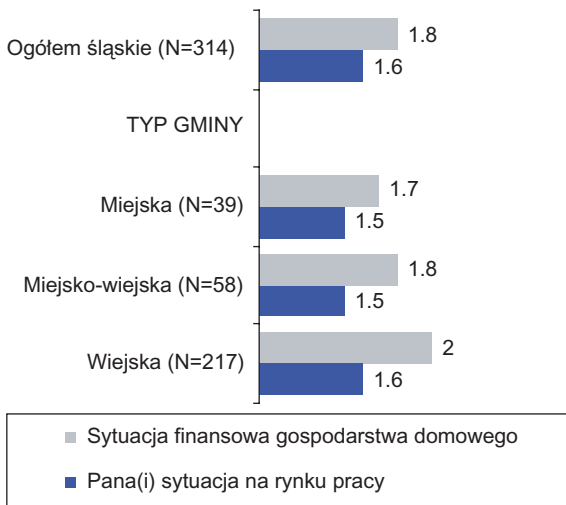
SKALA: 4=Bardzo zadowolony(a), 3=Raczej zadowolony(a), 2=Raczej niezadowolony(a), 1=W ogóle niezadowolony(a)

Badanie osób niepełnosprawnych 2006, Województwo śląskie, N=314

Problemy osób niepełnosprawnych

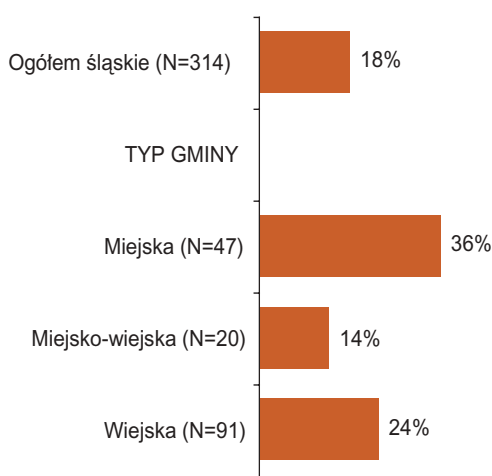
Osoby niepełnosprawne w województwie śląskim dość negatywnie oceniają swoją sytuację finansową oraz własne szanse na rynku pracy. Również ocena własnej sytuacji mieszkaniowej nie napawa optymizmem – 18% osób niepełnosprawnych określa własne warunki mieszkaniowe jako złe bądź tragiczne. Z najgorszą sytuacją pod tym względem mamy do czynienia w gminach miejskich, gdzie jeden na trzech respondentów uskarża się na warunki mieszkaniowe. W gminach miejsko-wiejskich i wiejskich sytuacja wygląda dużo lepiej, ale nadal pozostawia wiele do życzenia **Wydaje się, że samorzady gminne, zwłaszcza w przypadku gmin wiejskich, wyraźnie niedoszacowują skali tych problemów.**

OCENA ZADOWOLENIA W POSZCZEGÓLNYCH OBSZARACH

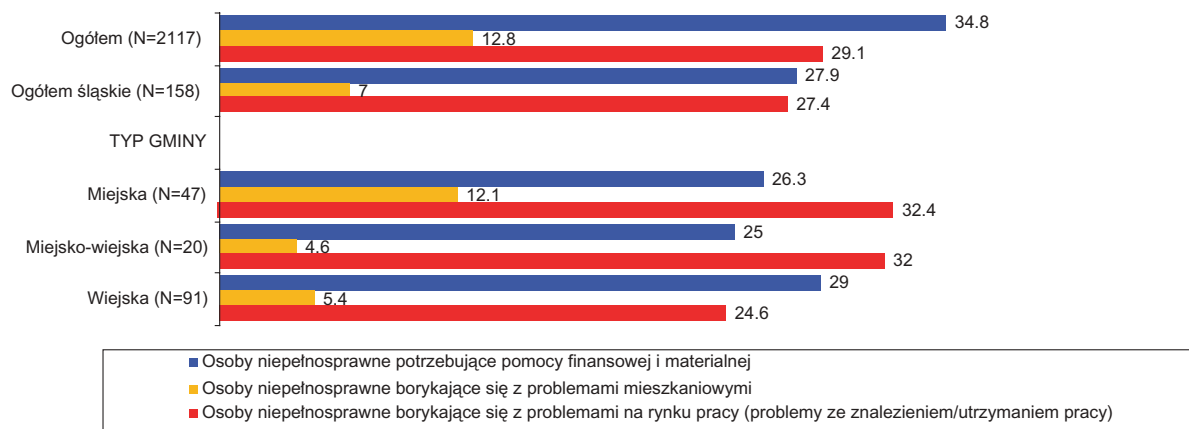
Badanie osób niepełnosprawnych 2006, Województwo śląskie, N=314

OCENA STANU DOMU/MIESZKANIA JEST RACZEJ W ZŁYM STANIE + JEST W TRAGICZNYM STANIE

Badanie osób niepełnosprawnych 2006, Województwo śląskie, N=314

Szacowany przez gminy odsetek niepełnosprawnych mieszkańców gminy borykających się z następującymi problemami – ODSETEK ZE WZGLĘDU NA TYP GMINY

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, Województwo śląskie, N=158

Problemy osób niepełnosprawnych

Biorąc pod uwagę osiem następujących wymiarów, stworzyliśmy ogólny **wskaźnik zadowolenia z jakości życia**. Wskaźnik ten jest średnią arytmetyczną zadowolenia wskazywanego przez respondentów w każdym z ośmiu obszarów.

- Wyposażenie gospodarstwa domowego
- Dostęp do opieki medycznej
- Dostęp do pomocy i opieki bytowej
- Sytuacja finansowa gospodarstwa domowego
- Możliwość kształcenia i uczenia się
- Pana(i) indywidualna sytuacja finansowa
- Możliwość rozwoju zawodowego
- Pana(i) sytuacja na rynku pracy

Poniższa mapa wskazuje na regionalne różnice w ocenie jakości życia w badanych przez nas ośmiu obszarach. Relatywnie największe zadowolenie deklarują niepełnosprawni mieszkańcy Polski północno-zachodniej oraz Polski centralnej. Jakość swojego życia najgorzej oceniają zaś mieszkańcy województw wschodnich oraz województwa świętokrzyskiego. **Województwo śląskie należy do grupy województw o wskaźniku zadowolenia z jakości życia utrzymującym się na poziomie średnim.**

WSKAŹNIK ZADOWOLENIA Z JAKOŚCI ŻYCIA - ŚREDNIE W POSZCZEGÓLNYCH WOJEWÓDZTWACH

ŚREDNIO W CAŁYM KRAJU – 2,16

SKALA: 4=Bardzo zadowolony(a), 3=Raczej zadowolony(a), 2=Raczej niezadowolony(a), 1=W ogóle niezadowolony(a)

Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=5019

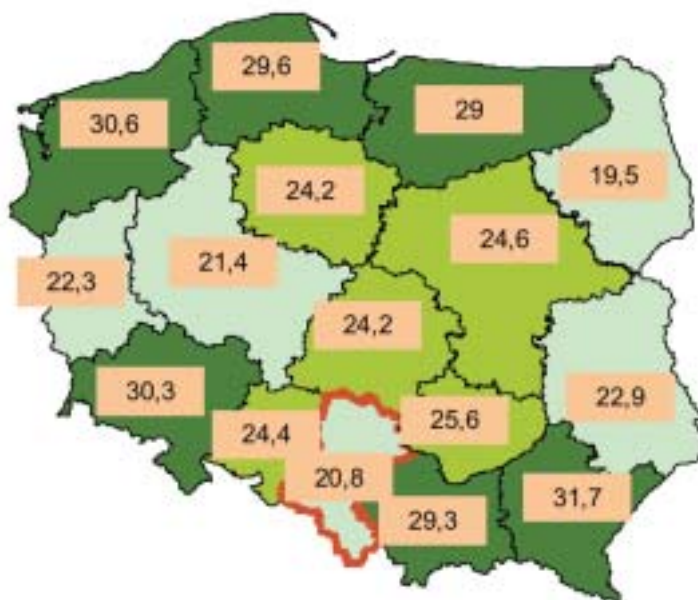
Problemy osób niepełnosprawnych

Obserwowane między województwami różnice w jakości życia osób niepełnosprawnych nie wszędzie przekładają się również na przekonania samorządów gminnych w tym zakresie. Ze złej sytuacji życiowej swoich mieszkańców dość dobrze zdają sobie sprawę gminy z województwa warmińsko-mazurskiego oraz podkarpackiego. W przypadku województwa zachodniopomorskiego, pomorskiego oraz dolnośląskiego świadomość problemów osób niepełnosprawnych jest najwyższa i najwyższe jest też zadowolenie niepełnosprawnych.

W województwie śląskim szacowany przez gminy odsetek niepełnosprawnych borykających się z problemami finansowymi, mieszkaniowymi i problemami na rynku pracy jest niższy, niż przeciętnie. Region ten należy, obok województwa podlaskiego, lubuskiego, świętokrzyskiego, do grupy województw, gdzie samorządowcy relatywnie najniżej szacują odsetek niepełnosprawnych borykających się z problemami finansowymi, mieszkaniowymi i problemami na rynku pracy, podczas gdy mieszkańcy tych województw relatywnie najgorzej oceniają jakość swojego życia.

SZACOWANY PRZEZ GMINY ODSETEK NIEPEŁNOSPRAWNYCH BORYKAJĄCYCH SIĘ Z PROBLEMAMI FINANSOWYMI, MIESZKANIOWYMI I PROBLEMAMI NA RYNKU PRACY

ŚREDNIO W CAŁYM KRAJU – 25,6%

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

4. Instytucje pomagające niepełnosprawnym

Instytucje pomagające niepełnosprawnym

W kontekście skali problemów, z jakimi borykają się osoby niepełnosprawne, dostępność i jakość oferowanego wsparcia, a zarazem system informowania o nim, wydają się zdecydowanie niewystarczające. Wnioski te dotyczą zarówno całej Polski, jak również województwa śląskiego. Wyniki badań wskazują na niedostosowanie obecnego systemu organizacji wsparcia osób niepełnosprawnych do ich potrzeb i możliwości.

- ❑ Po pierwsze, podkreślić należy, iż **osoby niepełnosprawne mają dość niską świadomość tego, gdzie mogą zwrócić się o pomoc, a sami urzędnicy bardzo rzadko wykazują zainteresowanie ich sytuacją.** W województwie śląskim świadomość ta jest nieco wyższa, niż w skali całego kraju.
- ❑ Po drugie, **instytucje powiatowe, na których spoczywa główny obowiązek świadczenia pomocy osobom niepełnosprawnym, zarówno w opinii samych osób niepełnosprawnych, jak i samorządów gminnych, nie wywiązują się należycie ze swoich zadań. Samorządy gminne nie radzą sobie z ciężarem spływających na nie obowiązków.** Choć same często chwalą się swoimi dokonaniem w zakresie pomocy osobom niepełnosprawnym, to w oczach niepełnosprawnych jest to tylko kropla w morzu ich potrzeb.
- ❑ Wreszcie, **niedoceniona pozostaje rola organizacji pozarządowych.** Ich działanie pozytywnie oceniają zarówno samorządy, jak i osoby niepełnosprawne, tymczasem w skali całego kraju (przede wszystkim w gminach wiejskich i we wschodniej części) nadal działa ich niewiele.

Mówiąc o instytucjach pomocy, osoby niepełnosprawne ze Śląska swoją uwagę skupiają praktycznie wyłącznie na najbliższych im **Ośrodkach Pomocy Społecznej**, gdzie najczęściej kierują swoje pierwsze kroki. Dla wielu niepełnosprawnych są one jedyną znaną, a dla jeszcze większego grona jedyną dostępną instytucją wsparcia – do tego stopnia, iż osoby niepełnosprawne często przypisują pomoc uzyskaną z innych źródeł miejskim i gminnym Ośrodkom Pomocy Społecznej.

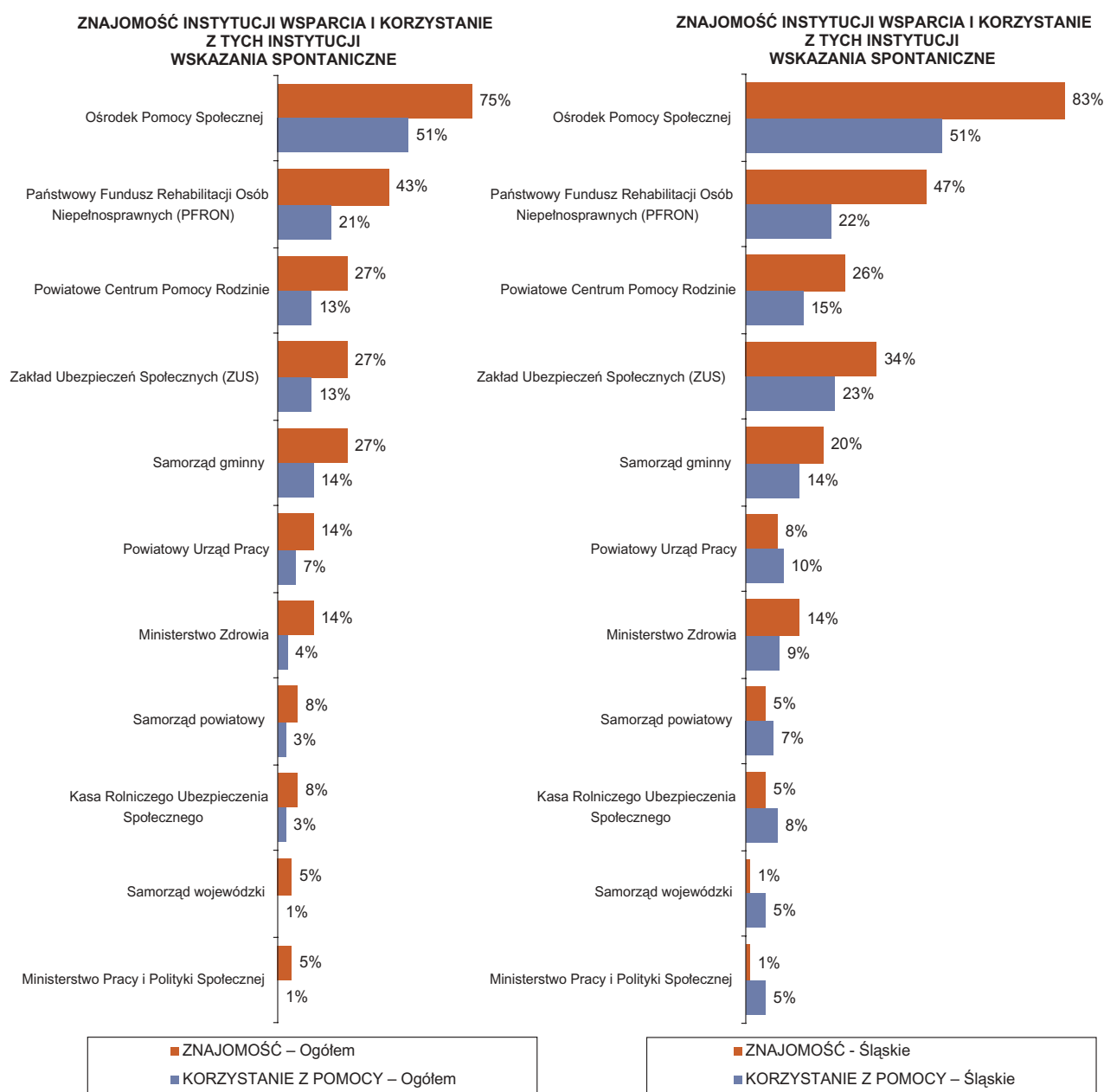
Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie kojarzone są na Śląsku z pomocą dopiero w czwartej kolejności, daleko w tyle za OPS, a także za Państwowym Funduszem Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych oraz Zakładem Ubezpieczeń Społecznych. PCPR-y swoją ofertę kierują również do dość określonej grupy – przede wszystkim mieszkańców gmin miejskich, pozostając praktycznie poza zasięgiem mieszkańców gmin wiejskich.

Instytucje centralne i wojewódzkie, poza PFRON i ZUS, pozostają praktycznie niedostępne dla osób niepełnosprawnych.

Jak pokazują wyniki badań, podmioty niepubliczne – organizacje pozarządowe, parafie, czy wreszcie osoby prywatne odgrywają nadal dość ograniczoną, choć niezwykle ważną rolę w procesie rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych. Nie dotyczy to jednak **rodzin osób niepełnosprawnych**, które wydają się niezastąpionym źródłem pomocy dla tej grupy.

Instytucje pomagające niepełnosprawnym

Niepełnosprawni mieszkańcy województwa śląskiego posiadają nieznacznie lepszą, niż przeciętnie, znajomość instytucji wsparcia.

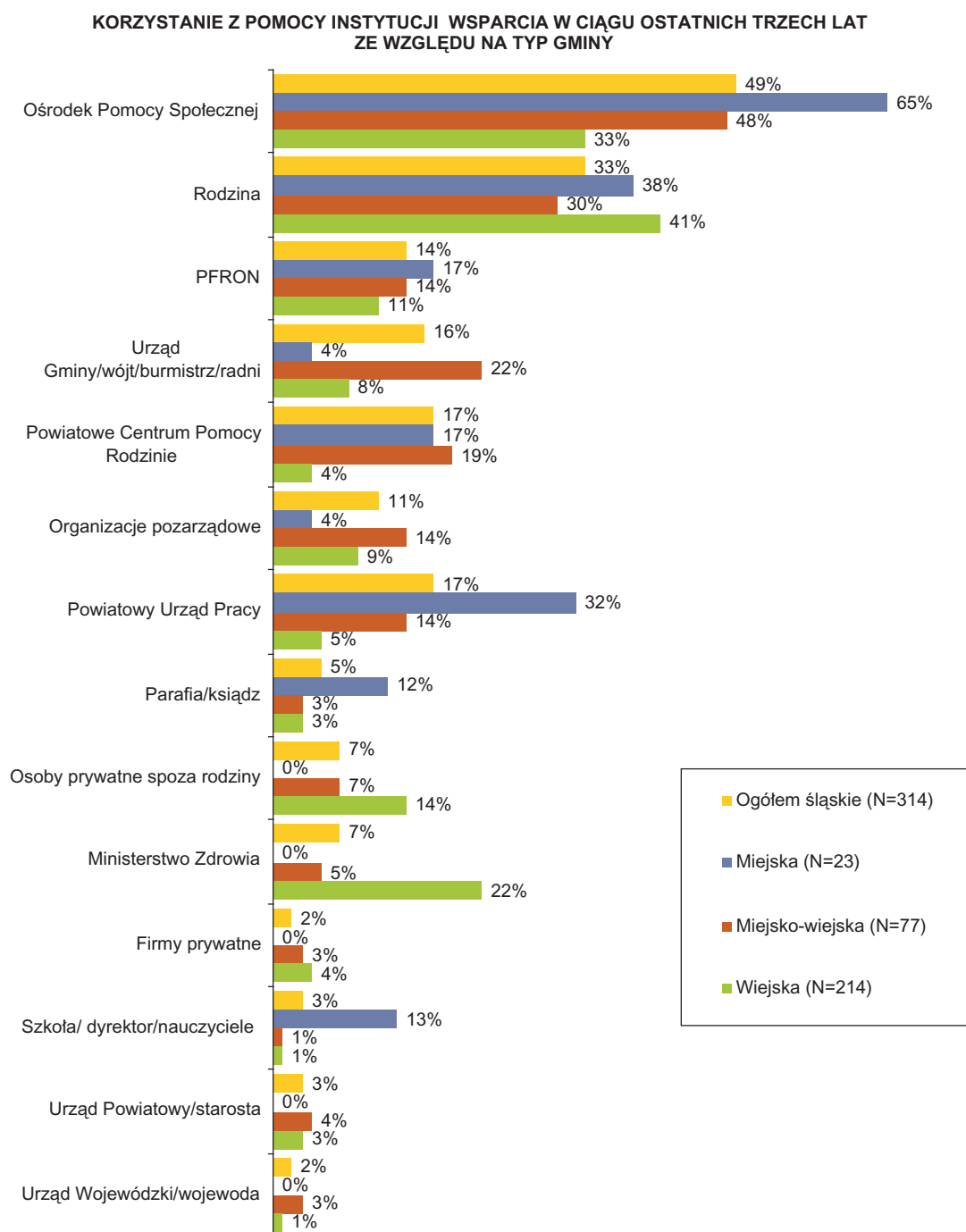

Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=5019

Badanie osób niepełnosprawnych 2006, Województwo śląskie, N=314

Instytucje pomagające niepełnosprawnym

Na Śląsku największy dostęp do pomocy udzielanej przez różne instytucje wsparcia mają przede wszystkim mieszkańcy gmin miejskich i miejsko-wiejskich – dotyczy to przede wszystkim OPS-ów i instytucji powiatowych (PUP i PCPR). Niepełnosprawni z gmin wiejskich korzystają natomiast przede wszystkim z pomocy rodziny.

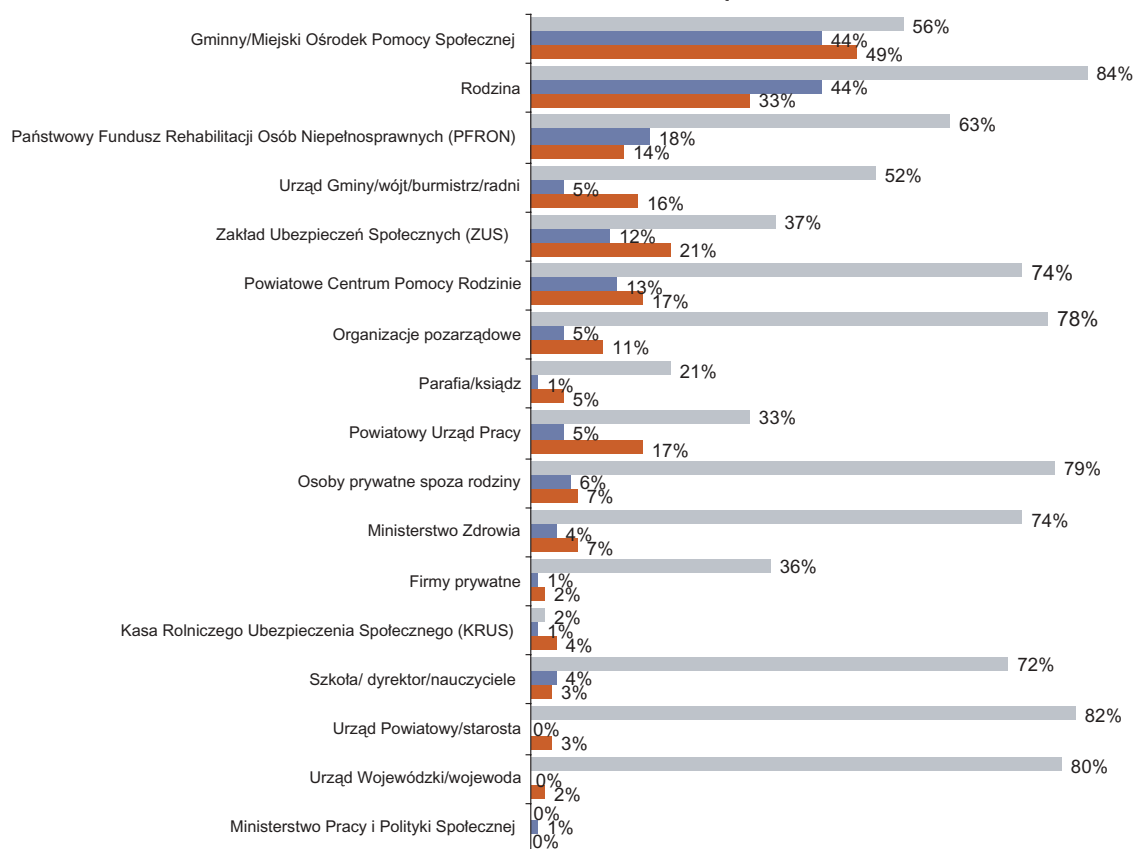

Badanie osób niepełnosprawnych 2006, Województwo śląskie, N=314

Instytucje pomagające niepełnosprawnym

Obserwujemy też spore rozbieżności pod względem oceny ilości i jakości otrzymanej pomocy. Najlepiej oceniana jest pomoc w ramach rodziny – jedno z najsilniejszych i najwyżej ocenianych źródeł pomocy przez ogół badanych. Ponadto w województwie śląskim bardzo wysoko oceniana jest pomoc płynąca z powiatowego szczebla - urzędu powiatowego oraz Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie, a także urzędu wojewódzkiego i organizacji pozarządowych. Jakość pomocy płynącej z najczęściej wykorzystywanego źródła pomocy, jakim są najbliższe respondentom Urzędy Gminne i Ośrodki Pomocy Społecznej oceniana jest pozytywnie przez 56% jej odbiorców.

ZESTAWIENIE KORZYSTANIA Z POMOCY INSTYTUCJI Z ODSETKIEM DOBRZE OCENIAJĄCYCH DANĄ INSTYTUCJĘ (WŚRÓD OSÓB KORZYSTAJĄCYCH Z JEJ POMOCY) ORAZ ODSETKIEM OSÓB UWAŻAJĄCYCH, IŻ DANĄ INSTYTUCJĄ NAJWIĘCEJ POMAGA

■ Odsetek pozytywnie oceniających źródło pomocy (bardzo + raczej dobrze) (N=osoby, które korzystały z pomocy tego źródła) – Śląskie
■ Odsetek oceniających, iż instytucja najczęściej pomaga (w pierwszej, drugiej i trzeciej kolejności) (N=ogółem, wszyscy badani) – Śląskie
■ Odsetek korzystających z pomocy instytucji (N=ogółem, wszyscy badani) – Śląskie

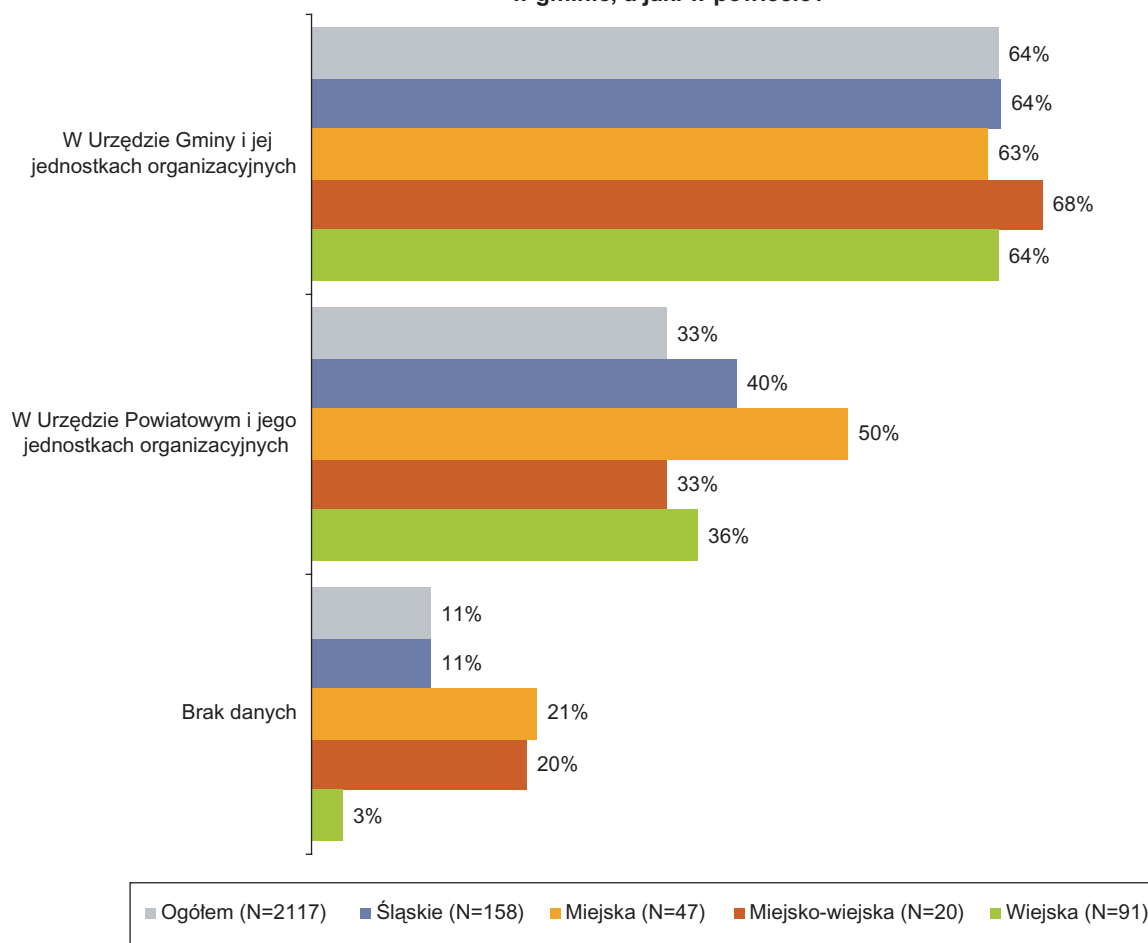
Badanie osób niepełnosprawnych 2006, Województwo śląskie, N=314

Instytucje pomagające niepełnosprawnym

Znaczenie urzędu gminy i jej jednostek administracyjnych dla osób niepełnosprawnych bez wahania potwierdzają również samorządy gminne. W województwie śląskim szacują one, iż ponad 60% niepełnosprawnych (64%) pomocy i wsparcia szuka właśnie u nich, a nie w samorządach powiatowych. W przypadku gmin miejsko-wiejskich odsetek ten jest nieznacznie wyższy i wynosi 68%.

Samorządy gminne wykazują jednak tendencję do znacznego przeszacowywania instytucji na szczeblu powiatowym jako wsparcia dla osób niepełnosprawnych. Dane w sposób dobitny pokazują, że osoba niepełnosprawna szukając pomocy poza rodziną, pierwsze kroki kieruje zwykle do urzędu gminnego, a znacznie rzadziej dociera aż do szczebla powiatowego.

Gdzie zgłaszają się niepełnosprawni mieszkańcy Pana(i) gminy szukając pomocy i wsparcia? Proszę zaznaczyć jaki procent niepełnosprawnych szuka pierwszego wsparcia w gminie, a jaki w powiecie?

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

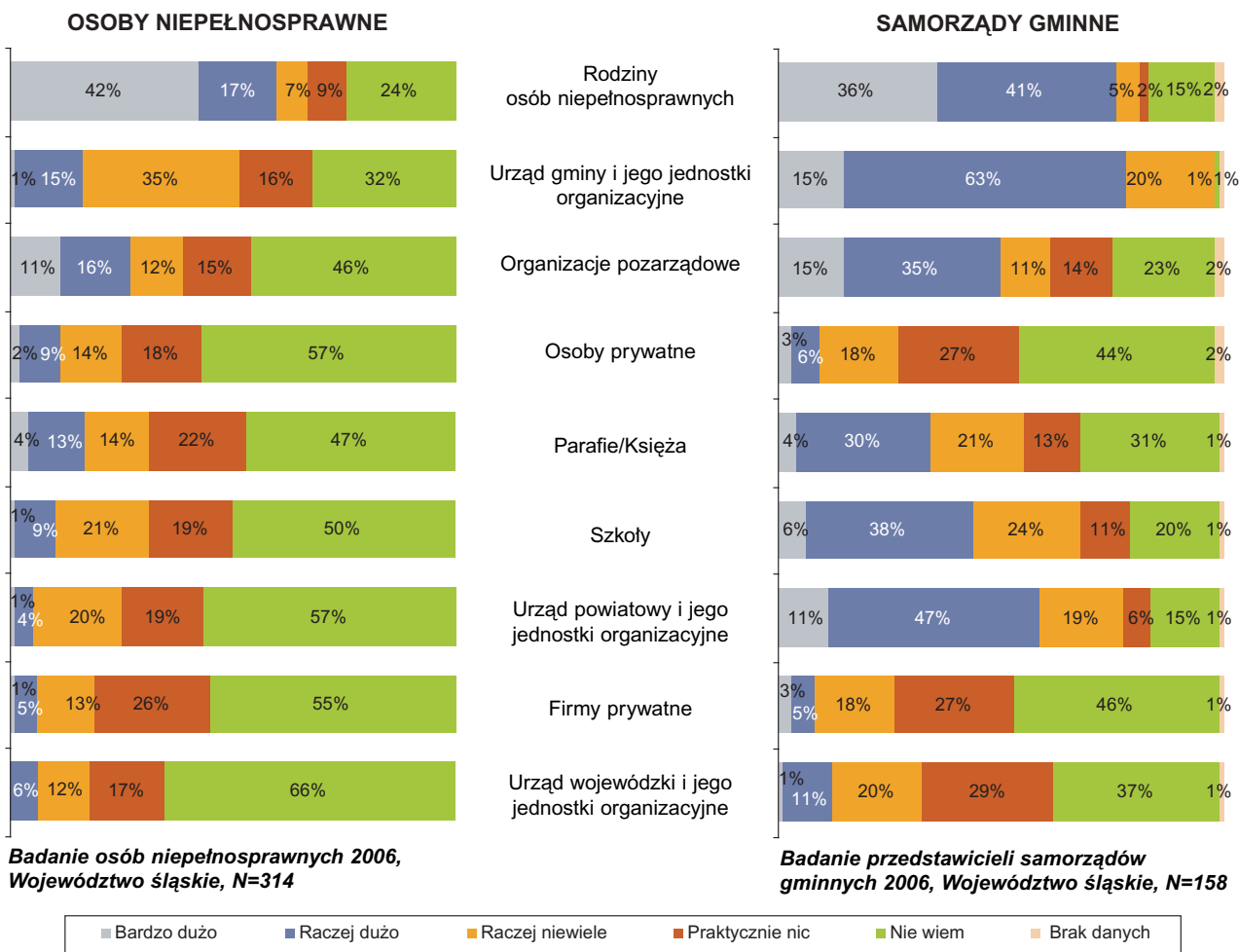
Ze względu na niedokładność szacunków dostarczonych przez gminy odsetki niepełnosprawnych szukających pomocy w urzędach gminy oraz urzędach powiatów nie dają łącznie 100%. Nie posiadając żadnej wiedzy w tym zakresie nie mogliśmy arbitralnie przypisać liczb tak, aby sumowały się do pełnych 100%.

Instytucje pomagające niepełnosprawnym

Choć samorządy gminne, zarówno w skali kraju, jak również w skali województwa śląskiego, są bez wątpienia najważniejszym, nie licząc rodziny, źródłem wsparcia dla niepełnosprawnych, to na pewno nie są źródłem idealnym. Przedstawiciele samorządów gminnych wydają się być jednak zupełnie innego zdania. Podczas gdy pozytywne oceny wystawia im jedynie co szósty niepełnosprawny, same nie wahają się chwalić swoimi sukcesami. Samorządy gminne oceniając swą pomoc stawiają ją na równi z pomocą świadczoną przez rodzinę osoby niepełnosprawnej.

Widać wyraźnie, że samorządy gminne w przypadku niemal wszystkich ocenianych źródeł mają skłonność do przeszacowywania pomocy jaką otrzymują osoby niepełnosprawne. Szczególnie duże rozbieżności widać w przypadku **oceny roli jednostek powiatowych, a także szkół i parafii.**

Kto na terenie Pana(i) gminy pomaga osobom niepełnosprawnym? Proszę ocenić, jak dużo w zakresie pomocy osobom niepełnosprawnym robią następujące organizacje i osoby?

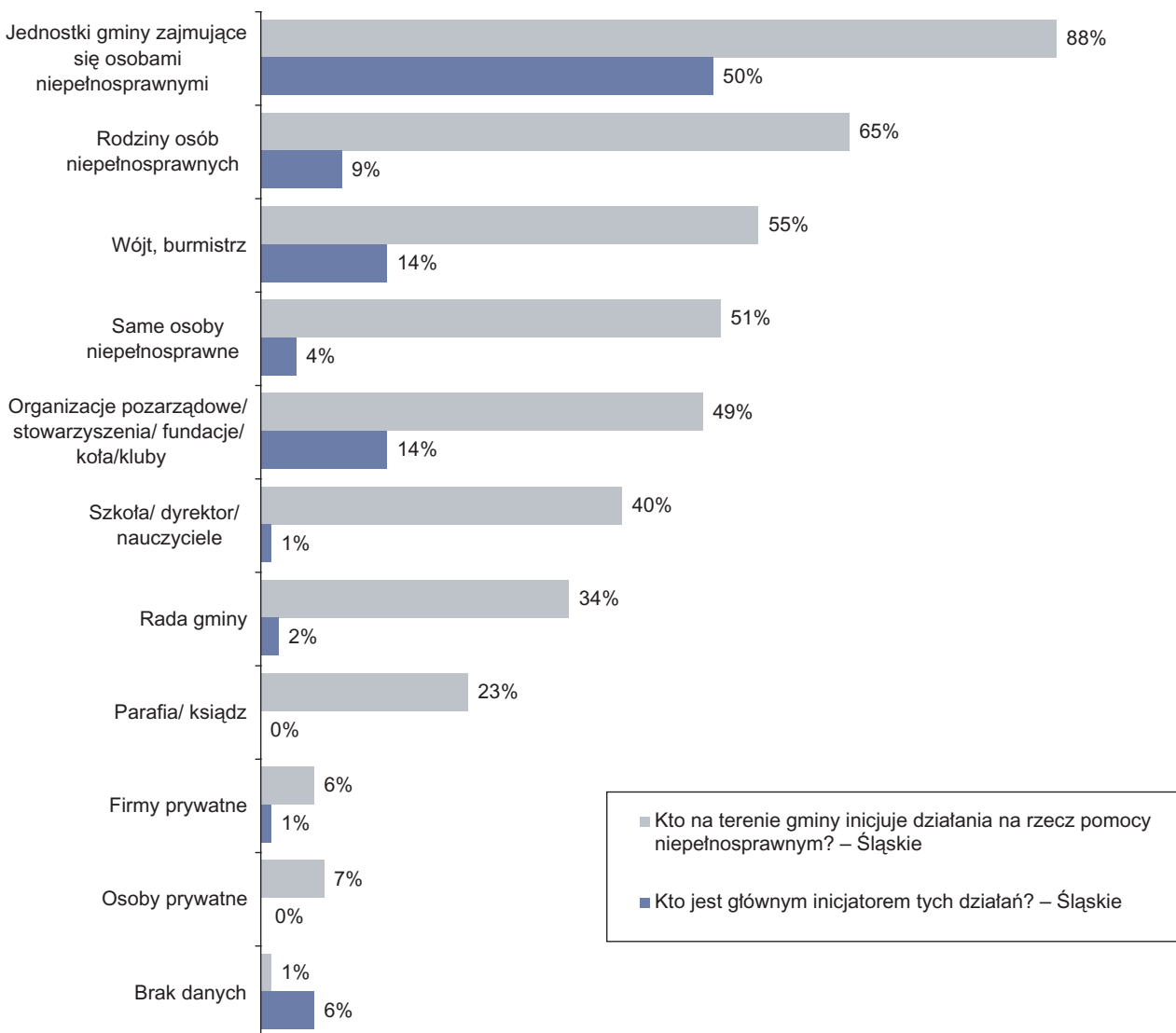

Instytucje pomagające niepełnosprawnym

W świetle opinii samych osób niepełnosprawnych zdecydowanie przesadzona wydaje się również, przypisywana sobie przez samorzady gminne, rola w inicjowaniu działań na rzecz tej grupy. W województwie śląskim tendencja ta utrzymuje się na poziomie przeciętnym. Połowa ze śląskich samorządów gminnych twierdzi, że są głównymi inicjatorami działań na rzecz osób niepełnosprawnych, zaś kolejne 14% wskazuje, iż rolę tę pełni wójt lub burmistrz (w skali kraju odsetki te wynoszą odpowiednio 46% i 17%).

INICJATORZY DZIAŁAŃ NA RZECZ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH W GMINIE

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, Województwo śląskie, N=158

Instytucje pomagające niepełnosprawnym

Należy zaznaczyć, że dostęp do instytucji i organizacji wsparcia niemal w całym kraju jest silnie zróżnicowany ze względu na typ gminy. Województwo śląskie nieco różni się od sytuacji w całym kraju. Obserwujemy pod tym względem mniejsze dysproporcje między gminami miejskimi a gminami wiejskimi. Warto zauważyć, że niepełnosprawni mieszkańcy gmin miejskich relatywnie częściej korzystali z pomocy OPS-ów, PCPR-ów oraz PFRON. Natomiast mieszkańcy gmin wiejskich skazani są przede wszystkim na pomoc ze strony rodzin. Co ciekawe, znaczny odsetek korzystał również ze wsparcia Ministerstwa Zdrowia.

Na Śląsku, w przeciwieństwie do sytuacji w całym kraju, najlepsze możliwości uzyskania wsparcia od różnorodnych instytucji i organizacji mają mieszkańcy gmin mniejszych oraz średnich.

Tabela 1. Odsetek niepełnosprawnych szukających pomocy w poszczególnych instytucjach/organizacjach w ciągu ostatnich trzech lat ze względu na typ i wielkość gminy.

	Ogółem śląskie (N=314)	TYP GMINY			GMINY WIEJSKIE			GM. M-W I MIEJSKIE	
		Miejska (N=23)	Miejsko-wiejska (N=77)	Wiejska (N=214)	do 6 tys. (N=71)	od 6 tys do 10 tys. (N=62)	10 tys.+ (N=81)	do 20 tys. (N=59)	20 tys.+ (N=41)
Gminny/Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	49%	65%	48%	33%	22%	45%	33%	57%	45%
Rodzina	33%	38%	30%	41%	29%	76%	24%	34%	29%
Zakład Ubezpieczeń Społecznych (ZUS)	21%	27%	15%	30%	27%	61%	8%	15%	22%
Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie	17%	17%	19%	4%	0%	11%	1%	20%	16%
Powiatowy Urząd Pracy	17%	32%	14%	5%	4%	11%	0%	12%	27%
Urząd Gminy/wójt/burmistrz/radni	16%	4%	22%	8%	0%	19%	6%	25%	7%
Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON)	14%	17%	14%	11%	5%	23%	6%	14%	16%
Organizacje pozarządowe/stowarzyszenia/fundacje/koła/kluby	11%	4%	14%	9%	16%	10%	4%	17%	3%
Ministerstwo Zdrowia	7%	0%	5%	22%	36%	13%	16%	4%	3%
Osoby prywatne spoza rodziny	7%	0%	7%	14%	16%	14%	11%	7%	3%
Parafia/ksiądz	5%	12%	3%	3%	5%	2%	2%	0%	13%
Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (KRUS)	4%	0%	4%	6%	3%	12%	4%	5%	0%
Urząd Powiatowy/starosta	3%	0%	4%	3%	6%	4%	0%	5%	0%
Szkola/ dyrektor/nauczyciele	3%	13%	1%	1%	0%	3%	2%	0%	9%
Urząd Wojewódzki/wojewoda	2%	0%	3%	1%	0%	2%	1%	4%	0%
Firmy prywatne	2%	0%	3%	4%	3%	8%	1%	3%	1%
Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej	0%	0%	0%	1%	0%	2%	0%	0%	0%

Badanie osób niepełnosprawnych 2006, Województwo śląskie, N=314

Instytucje pomagające niepełnosprawnym

Obserwujemy geograficzne zróżnicowanie liczby osób korzystających z pomocy poszczególnych instytucji/organizacji udzielających wsparcia niepełnosprawnym.

Największy odsetek niepełnosprawnych zgłasza się do poszczególnych instytucji/organizacji w następujących województwach:

- Gminne/Miejskie Ośrodki Pomocy Społecznej:** świętokrzyskie, dolnośląskie, łódzkie, zachodniopomorskie.
- Rodzina:** mazowieckie, pomorskie, łódzkie.
- PFRON:** dolnośląskie, małopolskie, opolskie, pomorskie, zachodniopomorskie
- Urząd gminy:** świętokrzyskie, podkarpackie, lubelskie, kujawsko-pomorskie.
- PCPR:** wielkopolskie, opolskie, kujawsko-pomorskie.
- Organizacje pozarządowe:** małopolskie, wielkopolskie, opolskie.
- Parafie, księża:** świętokrzyskie, opolskie, dolnośląskie.
- Powiatowy Urząd Pracy:** dolnośląskie.

Niepełnosprawni mieszkańcy województwa śląskiego, na tle innych regionów kraju, rzadziej korzystają z różnych instytucji wsparcia. Stosunkowo wysokie odsetki niepełnosprawnych zgłaszają się do PUP, PCPR i ZUS. Relatywnie rzadko (w odniesieniu do województw pozostałych) korzystają z pomocy OPS, PFRON i rodziny.

Tabela 2. Odsetek niepełnosprawnych szukających pomocy w poszczególnych instytucjach/organizacjach w ciągu ostatnich trzech lat ze względu na województwo.

	dolnośląskie (N=314)	kujawsko-pomorskie (N=315)	lubelskie (N=314)	lubuskie (N=314)	łódzkie (N=314)	małopolskie (N=314)	mazowieckie (N=314)	opolskie (N=314)	podkarpackie (N=314)	podlaskie (N=314)	pomorskie (N=314)	śląskie (N=314)	świętokrzyskie (N=314)	warmińsko-mazurskie (N=314)	wielkopolskie (N=314)	zachodniopomorskie (N=314)
Gminy/Miejski ośrodek pomocy społecznej	62%	47%	51%	50%	60%	53%	53%	46%	35%	50%	47%	49%	84%	54%	52%	60%
Rodzina	24%	38%	28%	21%	40%	36%	71%	33%	25%	38%	44%	33%	39%	32%	35%	29%
Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON)	37%	13%	19%	19%	17%	33%	14%	29%	21%	25%	29%	14%	21%	15%	22%	29%
Urząd Gminy/wójt/burmistrz/radni	14%	24%	24%	10%	23%	15%	18%	16%	23%	10%	11%	16%	56%	15%	12%	15%
Zakład Ubezpieczeń Społecznych (ZUS)	10%	5%	10%	19%	12%	20%	15%	22%	9%	21%	27%	21%	15%	9%	19%	19%
Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie	14%	21%	11%	11%	12%	17%	6%	24%	14%	17%	18%	17%	9%	8%	31%	11%
Organizacje pozarządowe/stowarzyszenia/fundacja/kolętki/luby	13%	9%	6%	8%	11%	22%	10%	16%	7%	7%	14%	11%	5%	4%	18%	8%
Powiatowy Urząd Pracy	20%	4%	5%	6%	8%	9%	10%	11%	7%	11%	8%	17%	11%	7%	9%	8%
Parafia/ksiądz	17%	6%	11%	3%	7%	13%	12%	17%	8%	5%	9%	5%	21%	3%	3%	5%

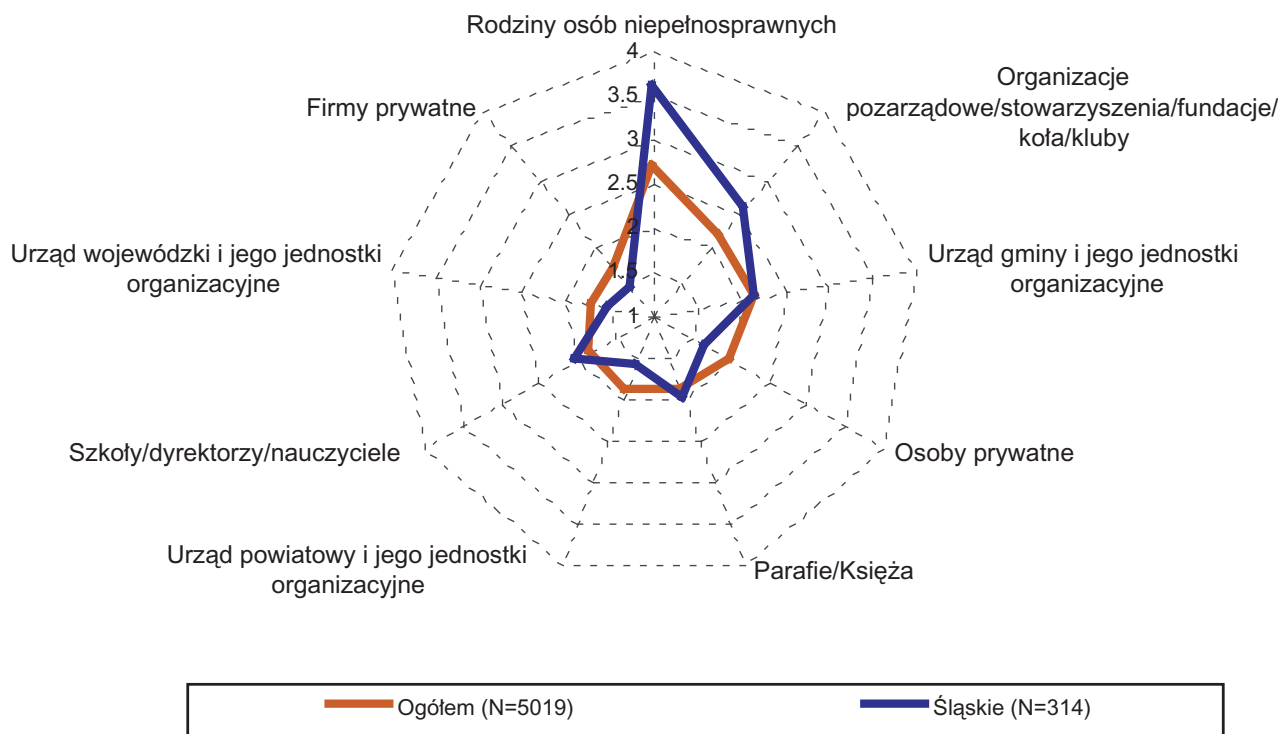
Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=5019

Instytucje pomagające niepełnosprawnym

W przypadku województwa śląskiego zdecydowanie lepiej, niż przeciętnie oceniana jest pomoc uzyskiwana od podmiotów niepublicznych, szczególnie od rodzin i organizacji pozarządowych, a także parafii i księży.

Urzędy gminne oceniane są na Śląsku na poziomie podobnym jak w całym kraju. Natomiast zdecydowanie mniejsze znaczenie, niż przeciętnie, mają instytucje wyższego szczebla – urząd powiatowy i wojewódzki, a także firmy i osoby prywatne.

Proszę ocenić, jak dużo w zakresie pomocy osobom niepełnosprawnym robią następujące organizacje i osoby?

SKALA: 4=Bardzo dużo, 3=Raczej dużo, 2=Raczej niewiele, 1=Praktycznie nic
Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=5019

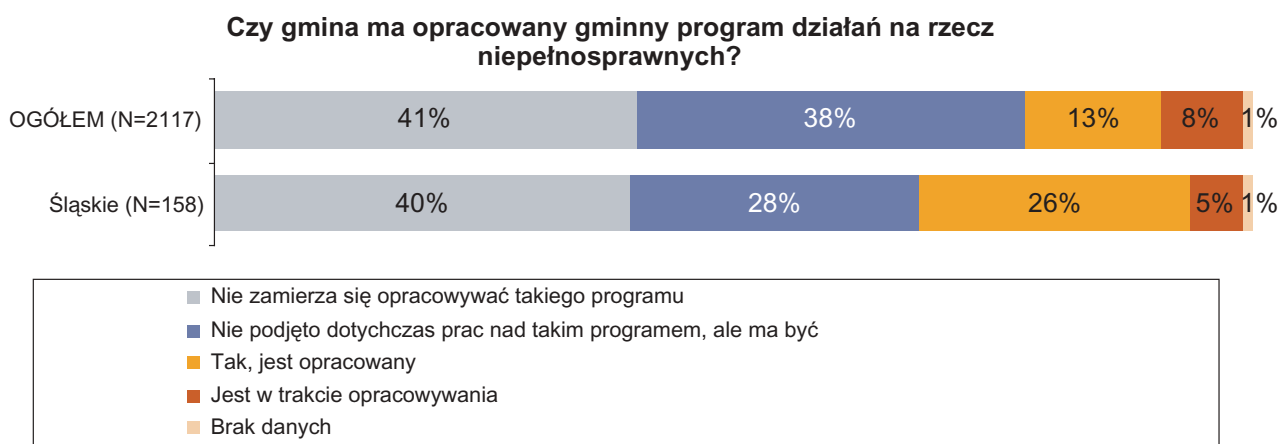
5. Samorządy gminne jako źródło pomocy osobom niepełnosprawnym

Samorządy gminne jako źródło pomocy osobom niepełnosprawnym

Jednym ze wskaźników, które pozwalają ocenić działalność samorządów gminnych w zakresie realizacji zadań na rzecz osób niepełnosprawnych jest istnienie opracowanego gminnego programu działań na rzecz tej grupy.

W skali kraju, jedynie co piąta gmina ma opracowany lub jest w trakcie opracowywania gminnego programu działań na rzecz osób niepełnosprawnych. Sytuacja w województwie śląskim jest nieco lepsza, bo co trzecia gmina ma taki program lub jest w trakcie jego opracowywania. Prawie 30% deklaruje, że taki program ma być opracowany w ciągu najbliższego roku. Kwestią otwartą pozostaje to, czy rzeczywiście tak się stanie, czy też są to tylko pożądane społecznie deklaracje – na potrzeby badania.

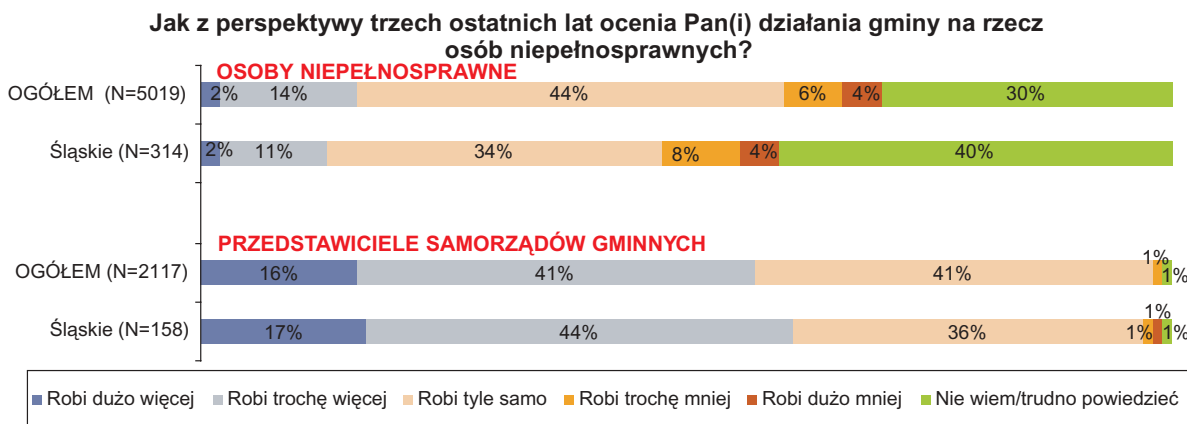
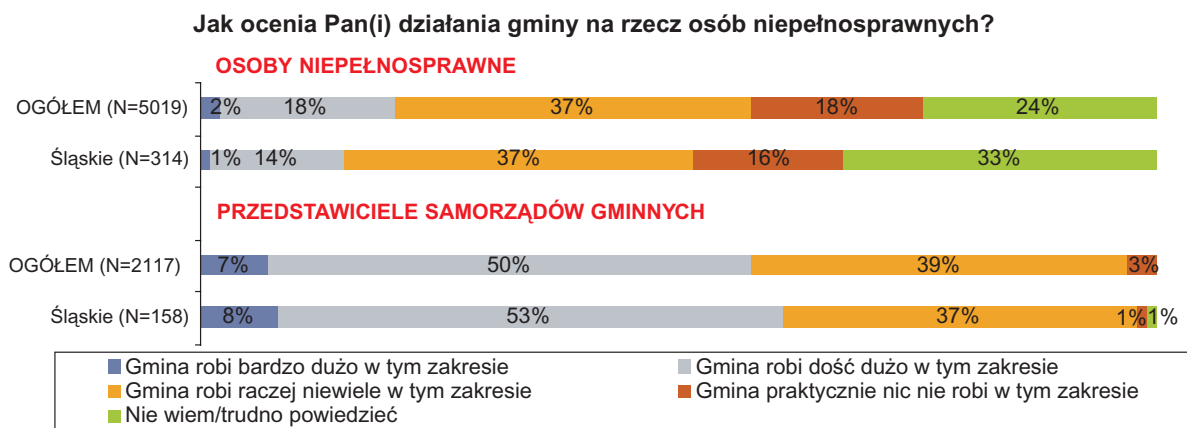

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

Samorządy gminne jako źródło pomocy osobom niepełnosprawnym

Opisane we wcześniejszej części syntezy rozbieżności w ocenie jakości pomocy świadczonej przez gminy osobom niepełnosprawnym stają się szczególnie widoczne przy bardziej wnikliwej analizie. Osoby niepełnosprawne z dużo **większą rezerwą wypowiadają się o działalności władz gminy na rzecz ich grupy, niż czynią to przedstawiciele samorządów gminnych**. Prawidłowość ta dotyczy w równym stopniu województwa śląskiego, jak i całego kraju. Warto jednak podkreślić, że przedstawiciele samorządów gminnych województwa śląskiego są nieco mniej krytyczni w stosunku do własnej działalności, niż ogół badanych.

Jedynie co szósty niepełnosprawny mieszkaniec województwa śląskiego w pozytywnym świetle postrzega działania gminne na rzecz niepełnosprawnych, podczas gdy ponad 60% przedstawicieli samorządów gminnych uważa, że gmina robi dużo w tym zakresie. Jednak co gorsza, osoby niepełnosprawne bardzo rzadko dostrzegają pozytywne zmiany w kontekście działań podejmowanych na ich rzecz przez gminę. Jedynie co dziesiąty przedstawiciel niepełnosprawnych mieszkańców województwa śląskiego deklaruje, że gmina robi więcej obecnie, niż 3 lata temu. Pod tym względem przedstawiciele władz gminnych wyrażają zdecydowanie bardziej entuzjastyczne opinie.

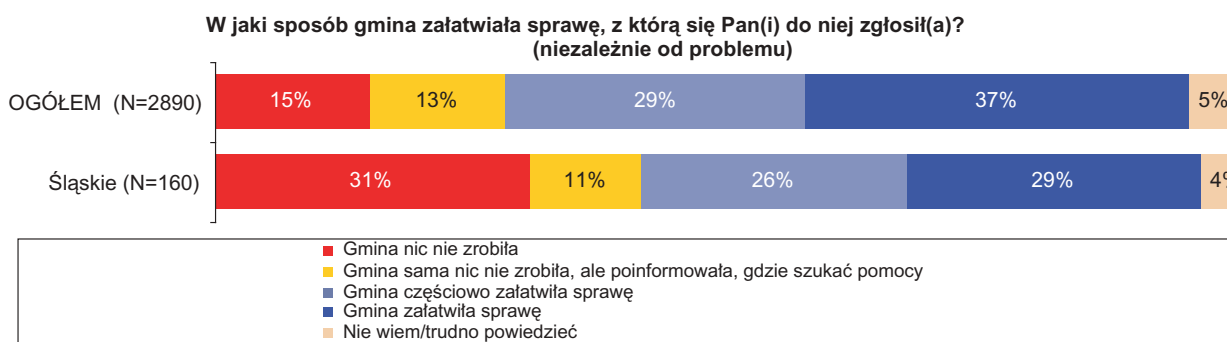

Samorządy gminne jako źródło pomocy osobom niepełnosprawnym

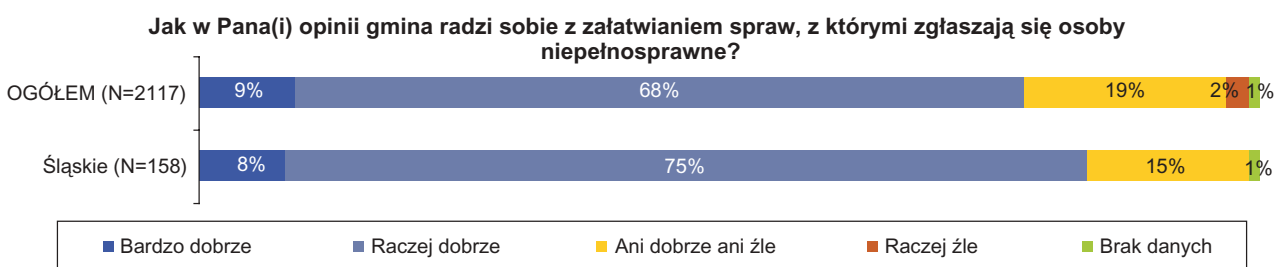
Indywidualna satysfakcja niepełnosprawnych z pomocy uzyskanej w gminie (niezależnie od problemu), jest wyższa od ogólnej oceny wystawianej samorządom gminnym. W tym przypadku województwo śląskie plasuje się poniżej średniej. Ponad połowa respondentów korzystających z pomocy jednostek organizacyjnych samorządu gminnego (w skali kraju 66%) deklaruje, iż w ich sprawie gmina coś zrobiła, jeżeli nie w całości załatwiła sprawę, to przynajmniej w części. Gminy idą pod tym względem jeszcze dalej twierdząc, iż udaje im się załatwić ponad 70% spraw, z jakimi zgłaszają się do niej niepełnosprawni mieszkańcy.

Przedstawiciele śląskich władz gminnych wystawiają sobie również nieznacznie lepszą ocenę w kwestii załatwiania spraw, z jakimi zgłaszają się osoby niepełnosprawne, niż czyni to ogół gmin – 83% gmin na Śląsku ocenia swoją działalność w tym zakresie pozytywnie, w porównaniu z 77% w skali kraju.

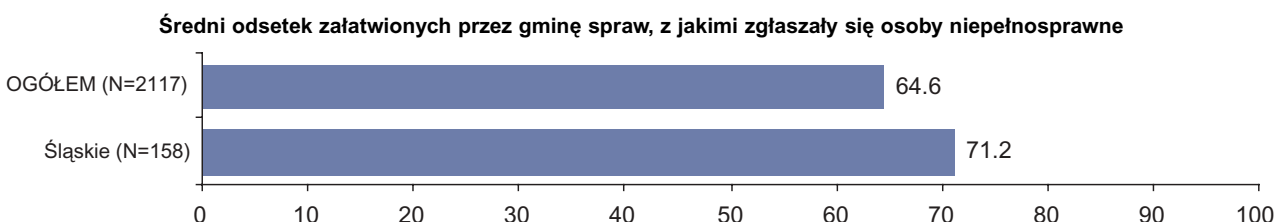
Warto zauważyć, że w województwie śląskim ponad 40% niepełnosprawnych zgłaszających się do gminy po pomoc, pomocy takiej nie uzyskało – gmina nie zrobiła nic lub wskazała tylko gdzie szukać pomocy. Jest to wynik znacznie gorszy, niż w skali całego kraju.

Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=5019

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

Samorządy gminne jako źródło pomocy osobom niepełnosprawnym

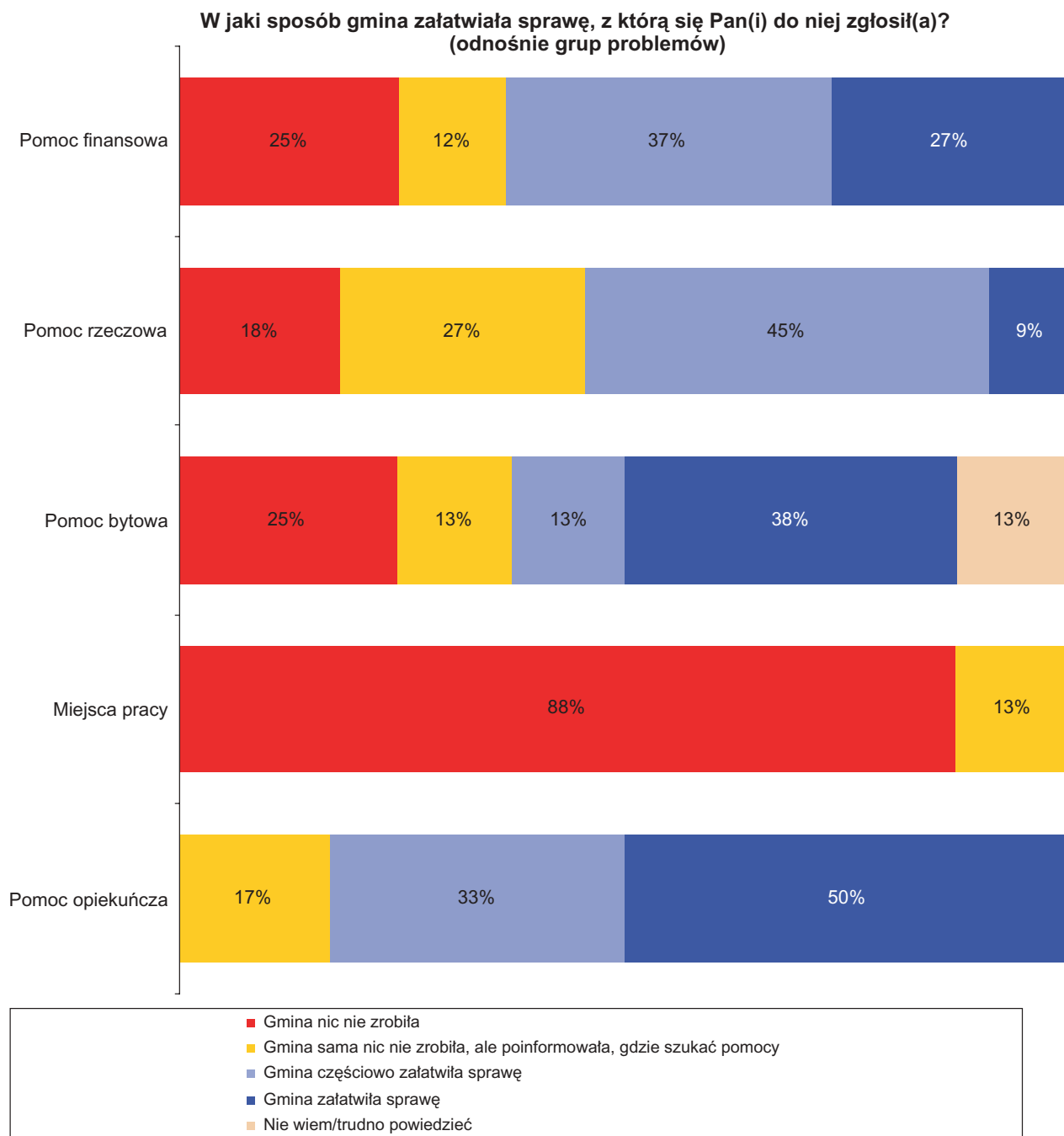
Ocena sposobu załatwiania przez gminy poszczególnych spraw, w przypadku badania przedstawicieli śląskich samorządów gminnych, podobnie jak w skali całego kraju, pokazuje ich bezradność przede wszystkim wobec problemów związanych z rehabilitacją zawodową (o czym będzie mowa w następnym rozdziale) oraz z likwidowaniem barier architektonicznych. Mimo iż gminy podejmują inicjatywy w tym obszarze, nie zawsze mogą sprostać partykularnym oczekiwaniom niepełnosprawnych, z powodu ograniczonych możliwości w tym zakresie. Z drugiej jednak strony, w województwie śląskim opinia ta zyskuje tylko częściowe potwierdzenie w badaniu osób niepełnosprawnych.

Osoby niepełnosprawne skarżą się, iż istotnym problemem dla gminy jest przede wszystkim udzielanie pomocy w zakresie aktywizacji zawodowej, ale również w ramach podstawowej pomocy - bytowej, finansowej oraz rzeczowej. Same gminy wskazują również, że tego rodzaju działania sprawiają im trudności, ale w zdecydowanie mniejszym zakresie. Warto również zaznaczyć, że niepełnosprawni mieszkańcy Śląska nie wskazywali w swoich opiniach na problemy związane z likwidowaniem barier architektonicznych, których załatwienie - w opinii samorządów gminnych - stwarza bardzo duże trudności.

Wyniki badań przedstawicieli śląskich samorządów gminnych wskazują, iż gminy najlepiej radzą sobie z najbardziej powszechnymi problemami, ze sprawami, z którymi najczęściej zgłaszają się do nich niepełnosprawni. W dalszej części syntezy pokażemy, że są to też najczęściej podejmowane przez gminy działania - stąd też najlepsze przygotowanie i możliwości samorządów w tym zakresie. Dotyczy to przede wszystkim udzielania pomocy finansowej, urzędowej, rzeczowej oraz opiekuńczej. W przypadku wymienionych rodzajów udzielanego niepełnosprawnym wsparcia, gminy dysponują największymi środkami oraz możliwościami, by móc je realizować.

Opinie niepełnosprawnych potwierdzają to tylko w części. Badani uważają, że gminy relatywnie najlepiej radzą sobie z pomocą w zakresie dziennej opieki. Z większą rezerwą natomiast oceniają działania samorządów gminnych w zakresie pomocy finansowej czy rzeczowej.

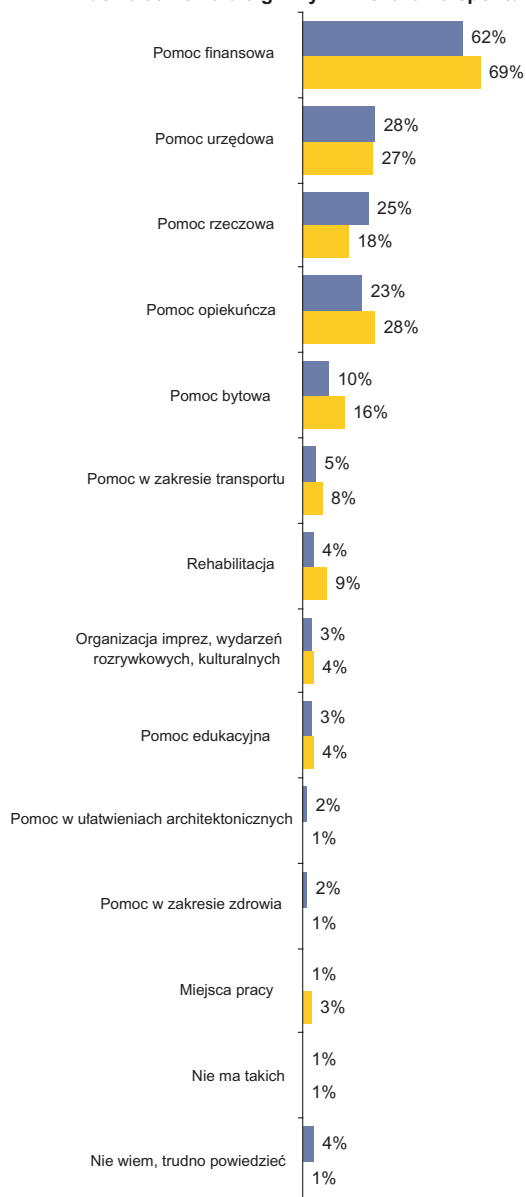
Samorządy gminne jako źródło pomocy osobom niepełnosprawnym

Badanie osób niepełnosprawnych 2006, Województwo śląskie. Procentowanie odnośnie problemów. N=166 problemów

Samorządy gminne jako źródło pomocy osobom niepełnosprawnym

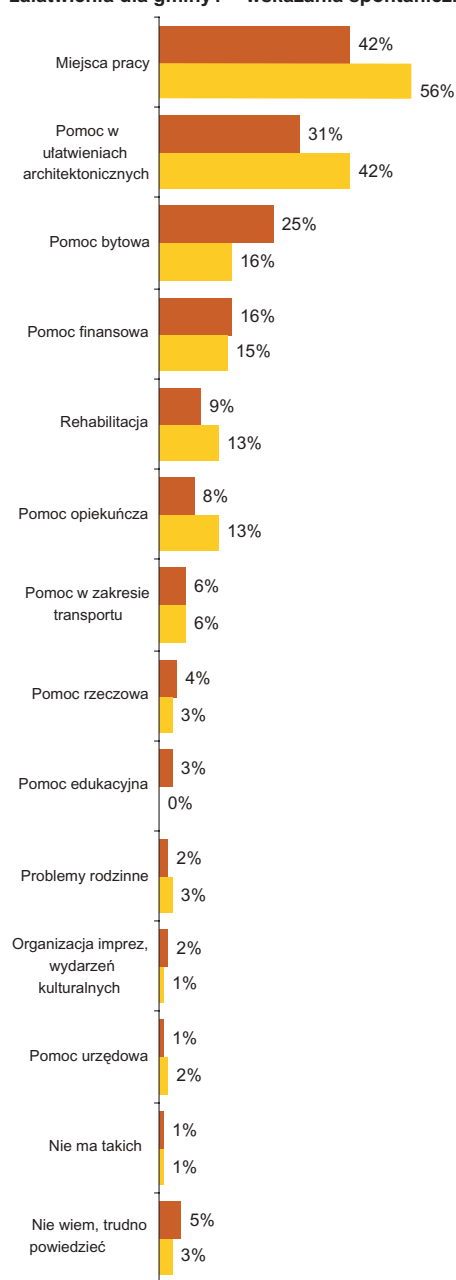
Jakie problemy osób niepełnosprawnych są najłatwiejsze do załatwienia dla gminy? – wskazania spontaniczne

■ OGÓŁEM (N=2117) ■ Śląskie (N=158)

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

Jakie problemy osób niepełnosprawnych są najtrudniejsze do załatwienia dla gminy? – wskazania spontaniczne

■ OGÓŁEM (N=2117) ■ Śląskie (N=158)

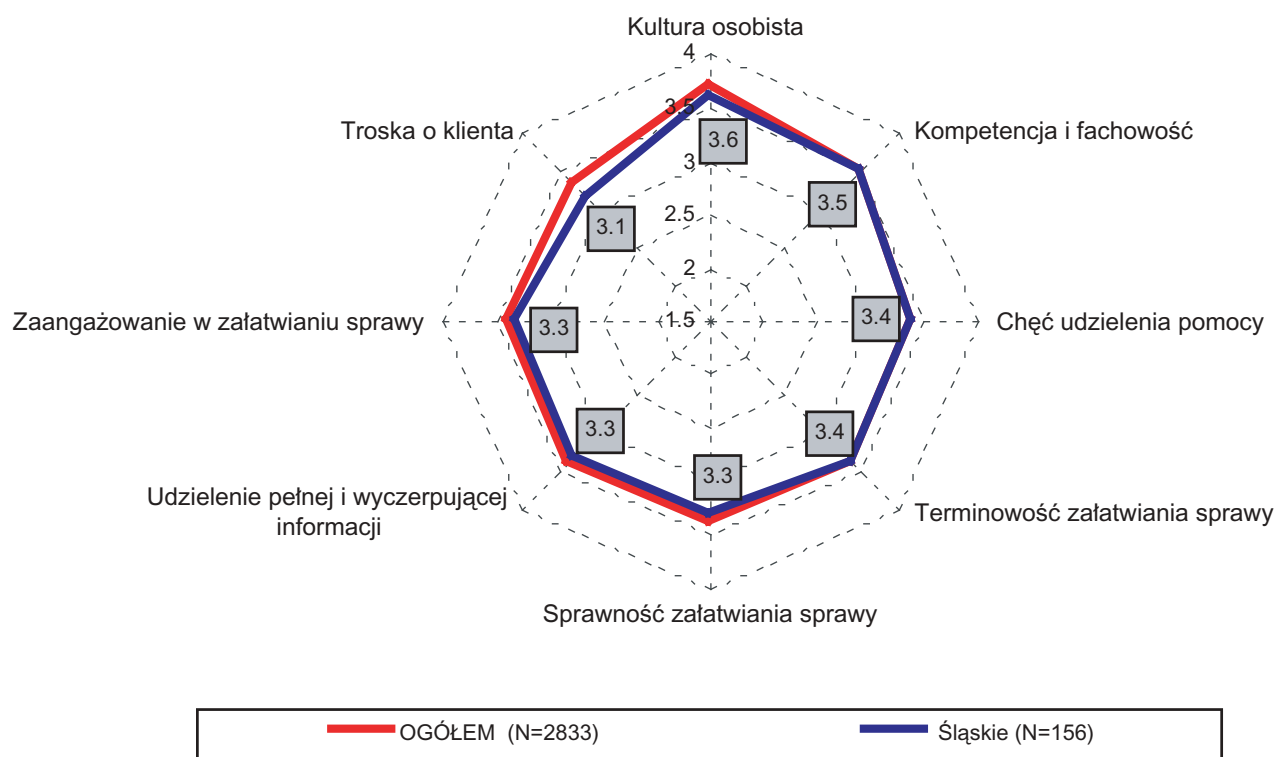
Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

Samorządy gminne jako źródło pomocy osobom niepełnosprawnym

W województwie śląskim, podobnie jak w całej Polsce, w parze z dość pozytywną oceną sposobu załatwienia przez gminę spraw, z jakimi zgłaszali się niepełnosprawni, idzie pozytywna opinia na temat funkcjonowania jednostek organizacyjnych gminy. Warto zaznaczyć, że pod tym względem Śląsk wypada nieco gorzej, w porównaniu z wynikami uzyskanymi w skali kraju.

Gorzej niż przeciętnie, oceniono przede wszystkim troskę o klienta, a także sprawność i zaangażowanie w załatwianie spraw, udzielenie pełnej i wyczerpującej informacji oraz kulturę osobistą pracowników jednostek gminnych.

Jak, ogólnie rzecz biorąc, ocenia Pan(i) poziom obsługi w urzędzie gminy i jej jednostkach pod względem następujących aspektów:

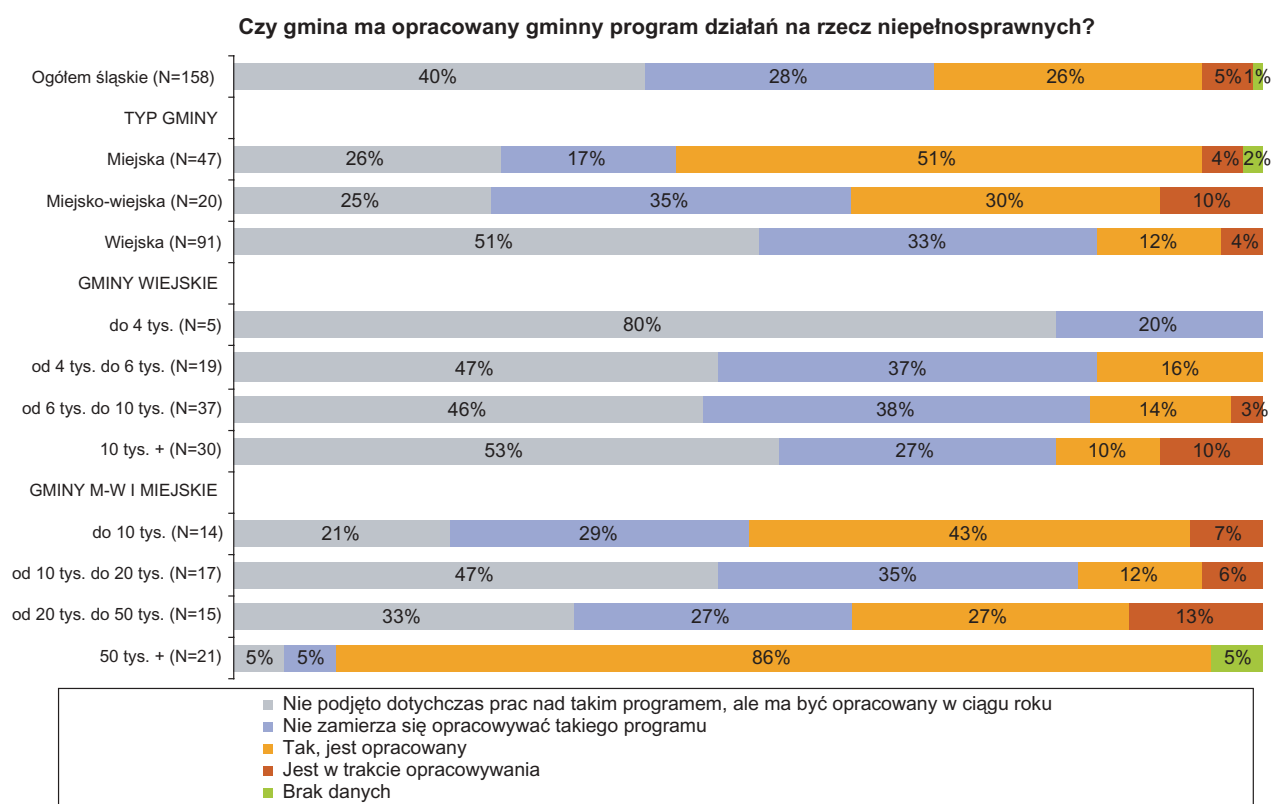

SKALA: [5] Bardzo dobrze, [4] Raczej dobrze, [3] Ani dobrze ani źle, [2] Raczej źle, [1] Bardzo źle

Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=2833

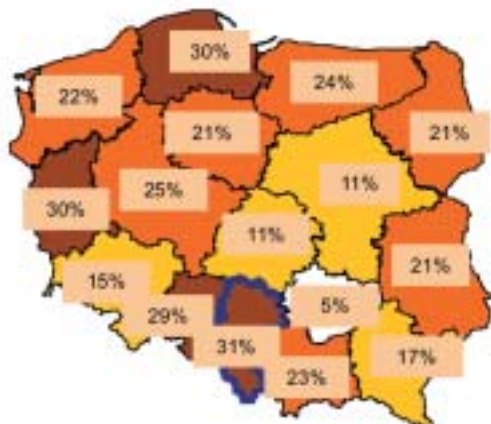
Samorządy gminne jako źródło pomocy osobom niepełnosprawnym

Posiadanie gminnego programu działań na rzecz osób niepełnosprawnych w województwie śląskim (podobnie jak w całym kraju) związane jest przede wszystkim z typem i wielkością gminy. Zdecydowanie najczęściej program taki mają opracowany największe gminy miejskie i miejsko-wiejskie, a więc gminy z najwyższymi wydatkami i największą liczbą osób niepełnosprawnych.

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, Województwo śląskie, N=158

Odsetek gmin posiadających gminny program działań na rzecz niepełnosprawnych (opracowany + w opracowaniu)

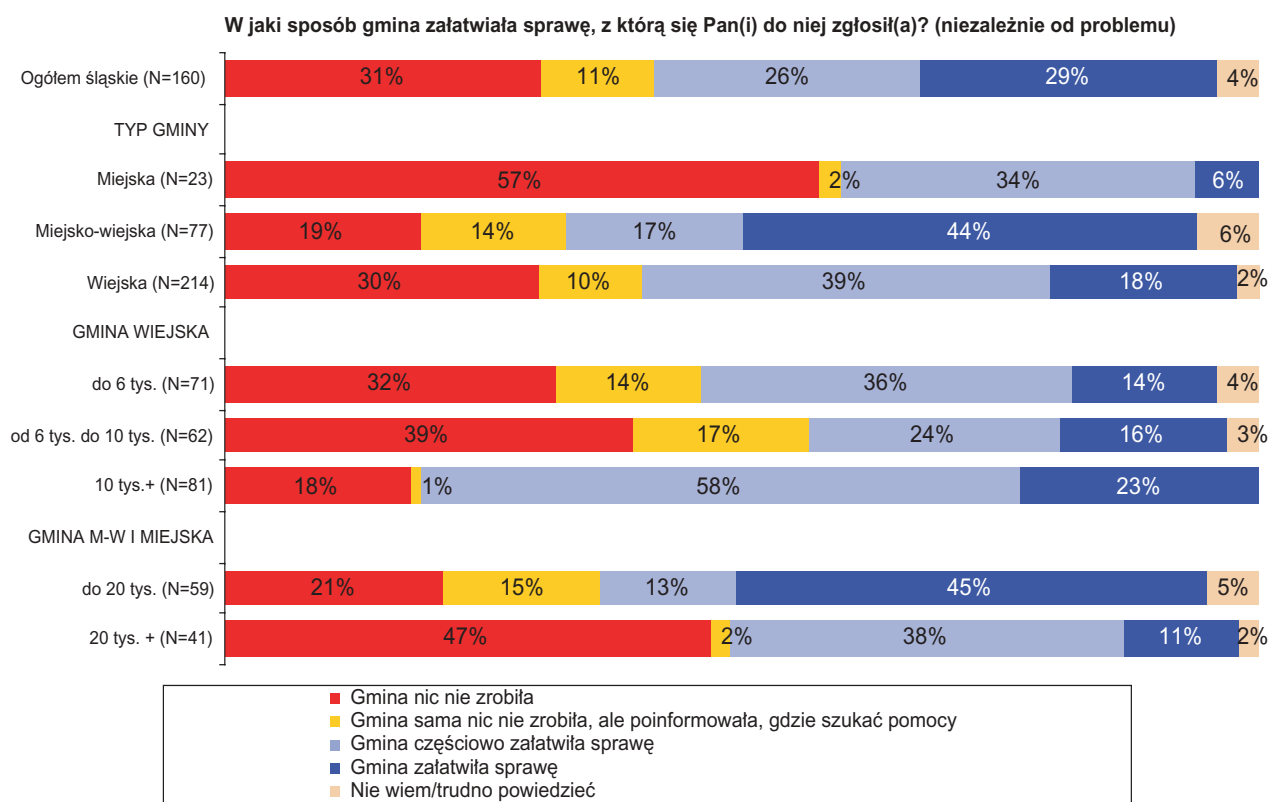
Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

Gminny program działań na rzecz niepełnosprawnych relatywnie częściej posiadają gminy z zachodniej części kraju, niż ze wschodniej. Województwo śląskie plasuje się pod tym względem wśród województw charakteryzujących się najwyższym odsetkiem gmin posiadających taki program.

Samorządy gminne jako źródło pomocy osobom niepełnosprawnym

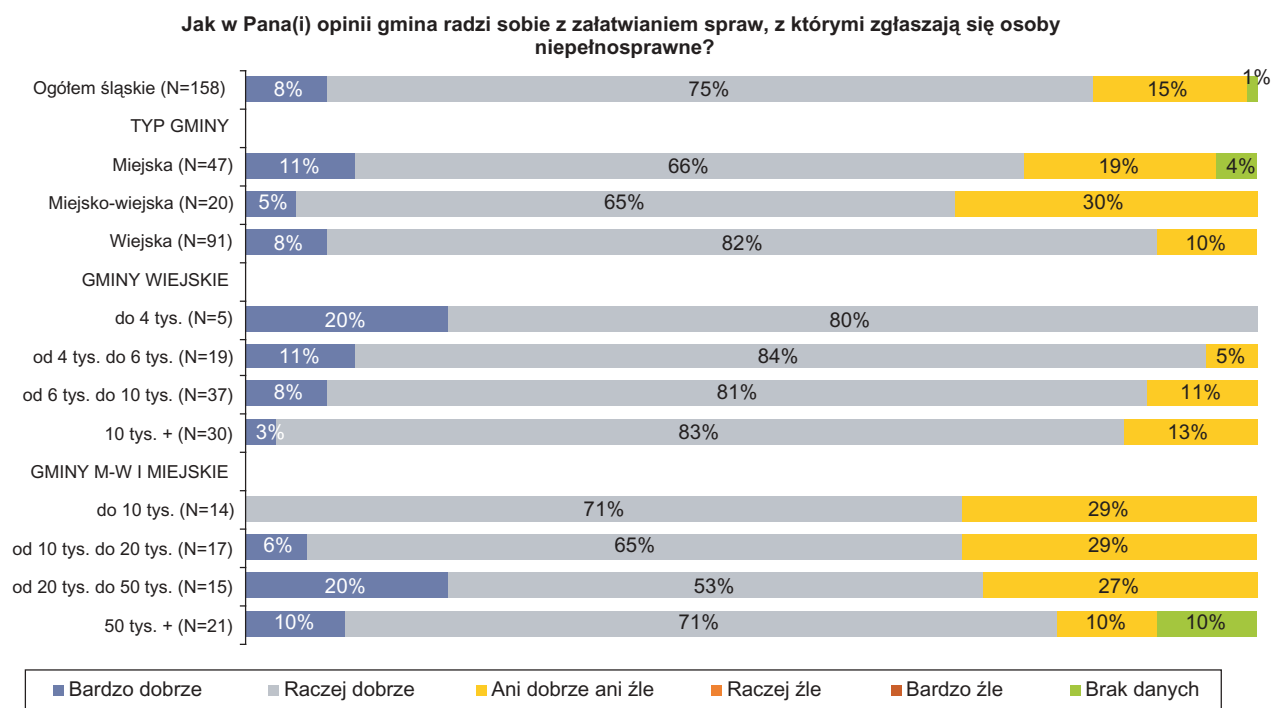
Z deklaracji osób niepełnosprawnych wynika, że w województwie śląskim największą liczbę spraw we własnym zakresie załatwiają największe gminy wiejskie. Dość dobrze pod tym względem wypadają również mniejsze gminy miejsko-wiejskie. Najczęściej odsyłanie osób niepełnosprawnych z przysłowiowym kwitkiem, bądź odsyłanie do innej instytucji praktykowane jest w największych gminach miejskich i miejsko-wiejskich oraz średnich gminach wiejskich.

Opisana zależność nie znajduje jednak do końca potwierdzenia w opinii przedstawicieli samorządów gminnych. Dotyczy to przede wszystkim gmin miejskich, które pomimo dość słabych ocen wystawianych im przez osoby niepełnosprawne, nie wahają się chwalić swoimi sukcesami w załatwianiu spraw, z którymi zgłaszają się do nich niepełnosprawni. Samorządowcy deklarują, że ponad 70% spraw, z jakimi zgłaszają się do nich osoby niepełnosprawne udaje się załatwić pozytywnie. Pod tym względem najlepiej prezentują się najmniejsze gminy wiejskie, naj słabiej zaś najmniejsze gminy miejskie i miejsko-wiejskie. Należy jednak pamiętać, że różnice te mogą być pochodną liczby, skali i złożoności problemów, z jakimi zgłaszają się osoby niepełnosprawne, a nie pochodną sprawności gminy.

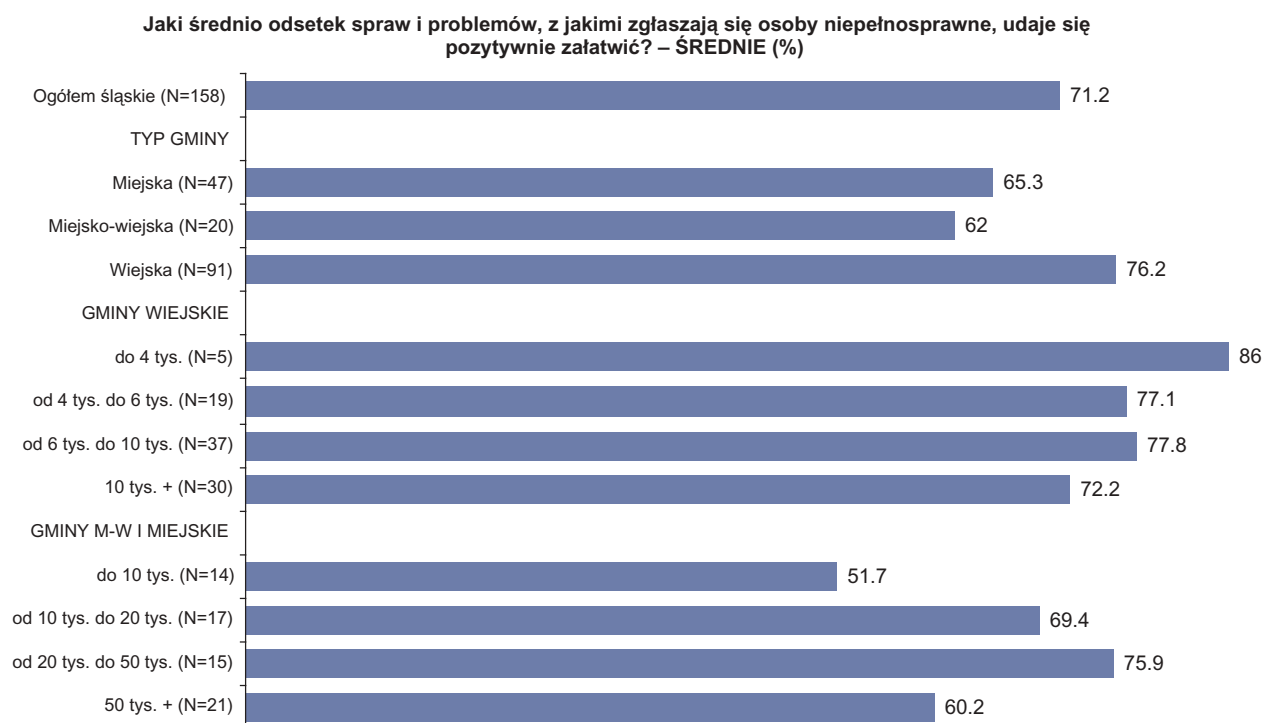

Badanie osób niepełnosprawnych 2006, Województwo śląskie, N=133

Samorządy gminne jako źródło pomocy osobom niepełnosprawnym

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, Województwo śląskie, N=158

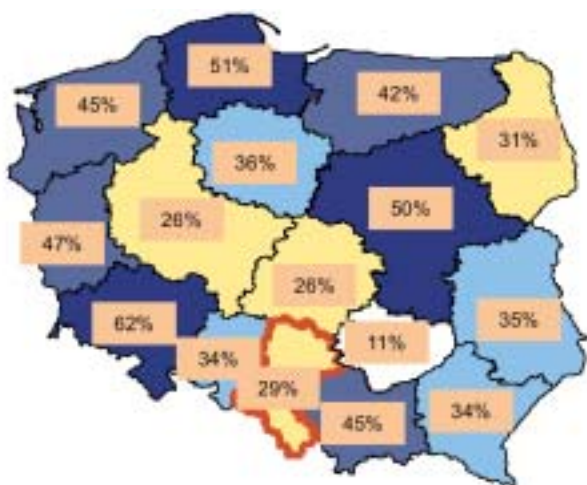
Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, Województwo śląskie, N=158

Samorządy gminne jako źródło pomocy osobom niepełnosprawnym

Województwo śląskie to województwo, w którym istnieje stosunkowo wysoki rozdźwięk pomiędzy opiniami przedstawicieli samorządów gminnych na temat skuteczności pomocy udzielanej przez gminę osobom niepełnosprawnym, a opiniami samych zainteresowanych.

Odsetek niepełnosprawnych deklarujących, iż gmina „załatwiła sprawę”

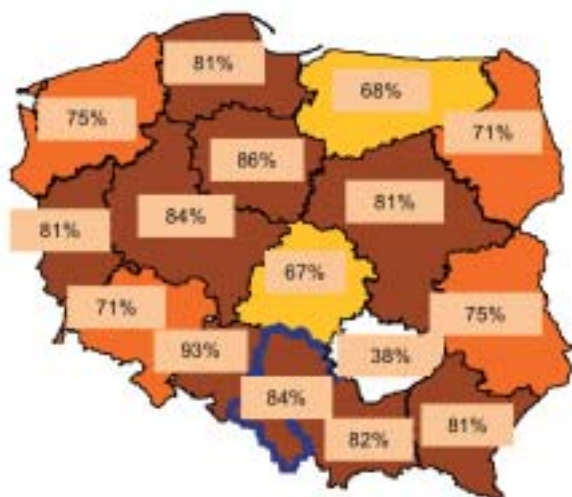

Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=5019

Analizując opinie osób niepełnosprawnych na temat skuteczności działań gminy w odniesieniu do ich problemów widać wyraźnie, że województwo śląskie należy do województw o wynikach najłabszych.

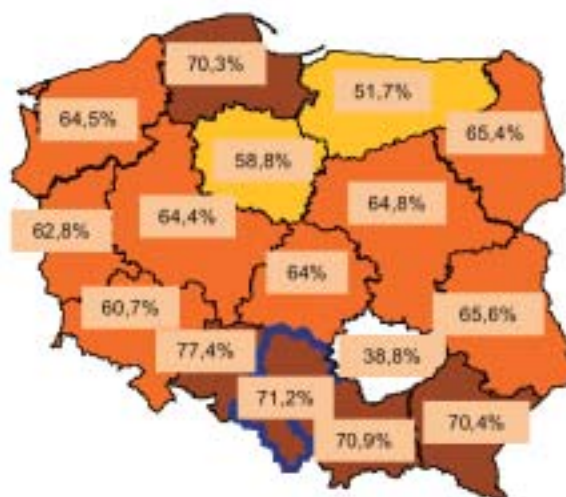
Natomiast pod względem oceny samorządów gminnych znajduje się w grupie województw o ocenie najwyższej.

Odsetek deklarujących, iż gmina „radzi sobie z załatwianiem spraw” osób niepełnosprawnych

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

Średni odsetek załatwionych spraw i problemów, z jakimi zgłaszają się osoby niepełnosprawne

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

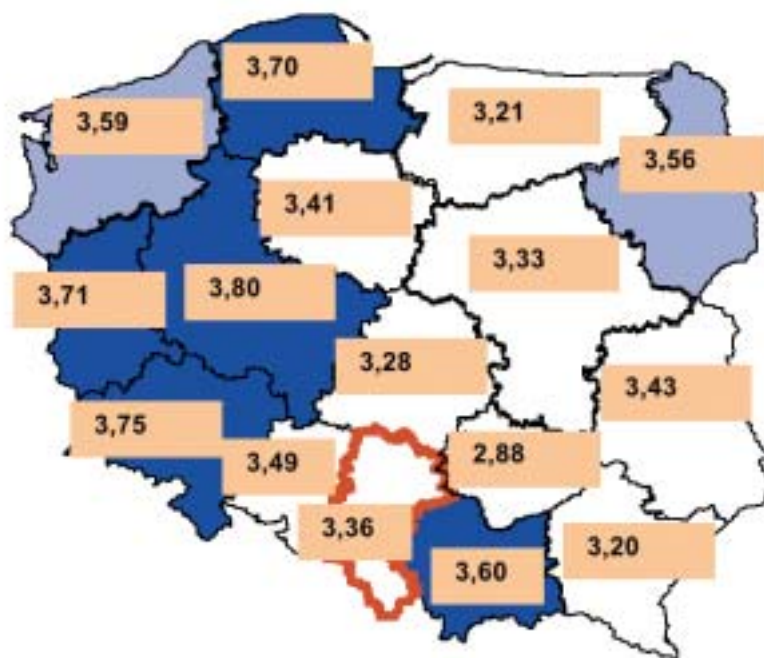
Samorządy gminne jako źródło pomocy osobom niepełnosprawnym

Biorąc pod uwagę 8 następujących aspektów satysfakcji z jakości obsługi i pracy urzędników w urzędach gminnych, stworzyliśmy **wskaźnik oceny pracy urzędów gminnych**.

- Kultura osobista
- Kompetencja i fachowość
- Chęć udzielenia pomocy
- Terminowość załatwiania sprawy
- Sprawność załatwiania sprawy
- Udzielenie pełnej i wyczerpującej informacji
- Zaangażowanie w załatwianiu sprawy
- Troska o klienta

Nie obserwujemy istotnych różnic w poziomie zadowolenia ze względu na typ i wielkość gminy. Widoczne są natomiast pewne zróżnicowania regionalne. Relatywnie większą satysfakcję z funkcjonowania urzędów gminnych wyrażają mieszkańcy województw Polski północno-zachodniej. Najmniej zadowoleni są zaś mieszkańcy Polski centralnej i wschodniej. **Województwo śląskie należy pod tym względem do województw najgorzej ocenianych.**

WSKAŹNIK OCENY PRACY URZĘDÓW GMINNYCH
ŚREDNIA OCENA W BADANYCH 8 ASPEKTACH

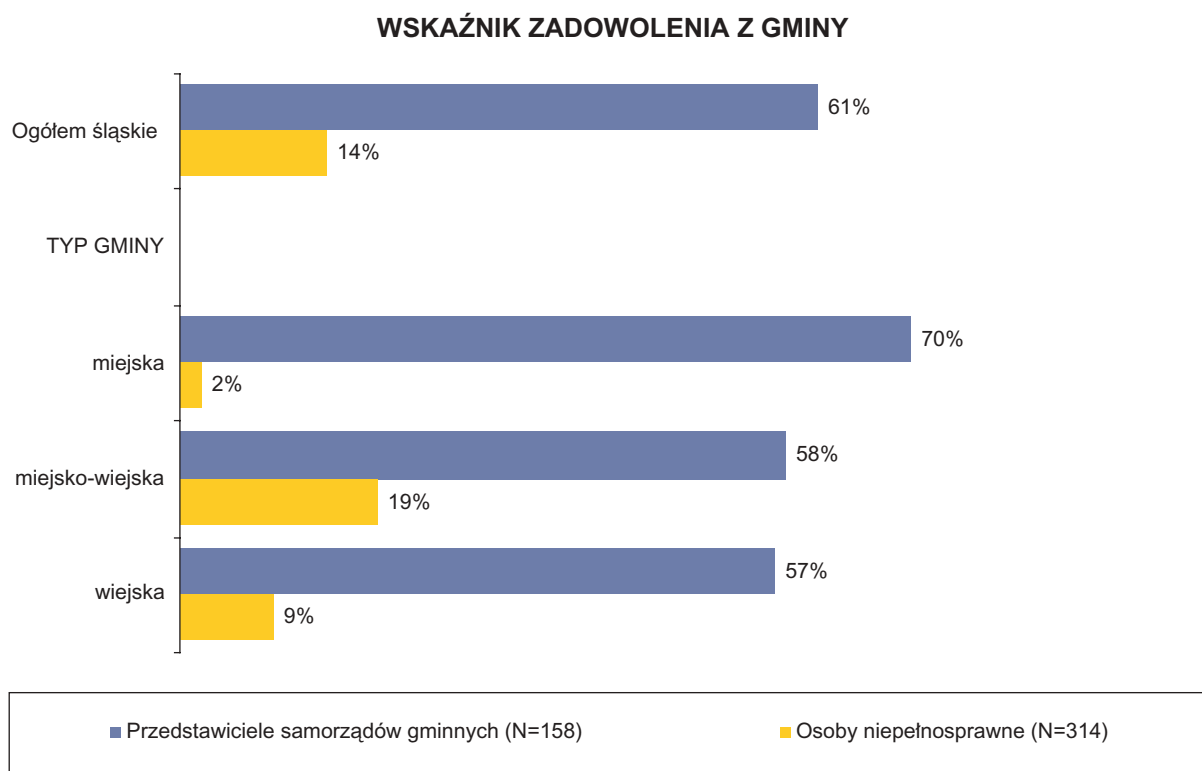
SKALA: [5] Bardzo dobrze, [4] Raczej dobrze, [3] Ani dobrze ani źle, [2] Raczej źle, [1] Bardzo źle
Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=5019

Samorządy gminne jako źródło pomocy osobom niepełnosprawnym

Podsumowując tę część wyników badań dla osób niepełnosprawnych jak i dla samorządów gminnych stworzyliśmy sumaryczny wskaźnik ZADOWOLENIA Z GMINY. W tym pierwszym przypadku pokazuje on, jak osoby niepełnosprawne postrzegają gminę, w drugim zaś, jak gmina postrzega samą siebie. Wskaźnik ten jest średnią arytmetyczną odsetka odpowiedzi pozytywnych w dwóch badanych aspektach:

- ❑ Oceny działań władz samorządowych na rzecz osób niepełnosprawnych (gmina robi bardzo dużo + gmina robi dość dużo)
- ❑ Oceny z perspektywy czasu działań samorządowych na rzecz osób niepełnosprawnych (gmina robi dużo więcej + robi trochę więcej)

W województwie śląskim zadowolenie gminy z jej działalności na rzecz osób niepełnosprawnych największe jest w gminach miejskich. Dużo gorzej oceniają siebie gminy wiejskie i miejsko-wiejskie. Natomiast nieco inne opinie w tej kwestii wyrażają osoby niepełnosprawne. Najlepiej oceniają one, dość krytyczne wobec siebie samorządy gmin miejsko-wiejskich, najslabiej zaś samorządy gmin miejskich, które są najbardziej zadowolone ze swojej działalności.

Samorządy gminne jako źródło pomocy osobom niepełnosprawnym

Zadowolenie osób niepełnosprawnych z działalności gmin rozkłada się w sposób systematyczny (poniekąd zgodny z ekonomicznymi podziałami kraju) – dzieli Polskę na dwie części. Relatywnie bardziej zadowolony zachód kraju i bardziej pokrzywdzony wschód. Większość samorządów gminnych, mówiąc o swojej aktywności dobrze wpasowuje się w tę konwencję, choć należy zwrócić uwagę na pewne wyjątki.

Należy do nich między innymi województwo śląskie, w którym gminy wystawiają sobie niewspółmiernie dobre oceny w stosunku do opinii samych osób niepełnosprawnych. Podobna sytuacja ma miejsce także w gminach z województwa warmińsko-mazurskiego oraz podkarpackiego.

Wskaźnik zadowolenia z gminy

Osoby niepełnosprawne
ŚREDNI WSKAŹNIK: 18%

Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=5019

Samorządy gminne
ŚREDNI WSKAŹNIK: 57%

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

6. Ocena działań samorządów gminnych w zakresie rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych

Ocena działań samorządów gminnych w zakresie rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych

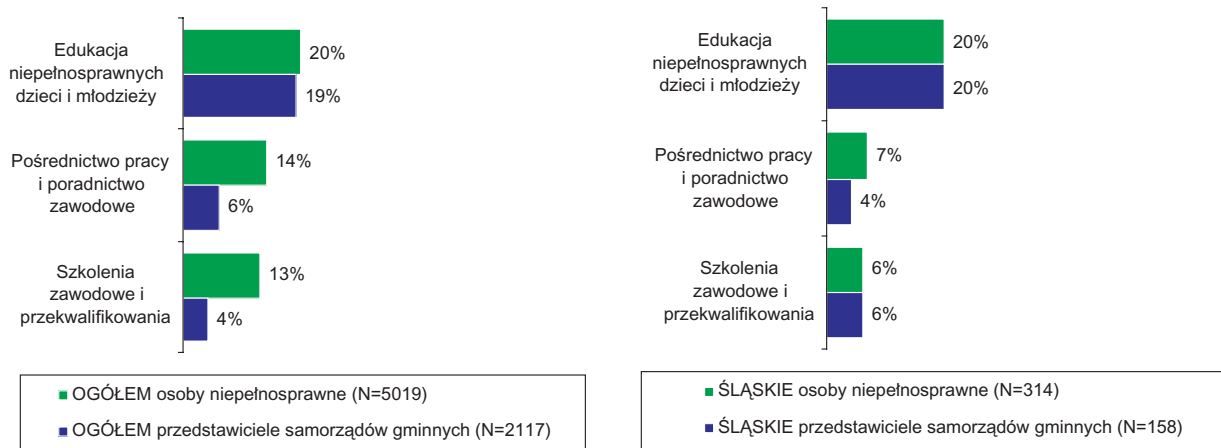
W województwie śląskim, podobnie jak w innych regionach kraju, samorzady gminne rzadko angażują się w działania na rzecz aktywizacji i rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych. W skali kraju osoby niepełnosprawne często są przekonane o dużo większej aktywności gmin w tym zakresie, niż rzeczywistość ma to miejsce. W województwie śląskim jednak dość dobrze oceniają one rzeczywiste działania gmin na ich rzecz.

Podobnie jak w skali całego kraju, 20% gmin na Śląsku wspiera (finansuje lub dofinansowuje) edukację niepełnosprawnych dzieci i młodzieży. Kwestią otwartą jest jednak, na ile gminy wskazywały tu wyłącznie działania skierowane do osób niepełnosprawnych, a na ile ogólne zadania w zakresie edukacji (np. remont szkoły).

Działania związane z pośrednictwem pracy, poradami zawodowymi, szkoleniami i kursami przekwalifikującymi są wśród śląskich gmin – w porównaniu do innych regionów kraju – podejmowane dwukrotnie rzadziej.

Czy gmina podejmuje/ finansuje lub dofinansowuje następujące działania na rzecz osób niepełnosprawnych?

(WSKAZANIA WSPOMAGANE)

W konsekwencji małej aktywności i zaangażowania gmin w zakresie rehabilitacji zawodowej w województwie śląskim 76% niepełnosprawnych miało problem ze wskazaniem działań na rzecz zmniejszenia bezrobocia w tej grupie (w skali kraju 68%). Co piąty badany wyraził przekonanie, iż w jego gminie w ogóle ich nie było. Również 63% przedstawicieli samorządów gminnych stwierdza, iż nie podejmowało tego typu działań. Ponadto 2% gmin nie umiało wskazać przykładów, zaś w przypadku 4% nie mamy w tym zakresie żadnych danych – gminy te najprawdopodobniej po prostu nie podjęły działań. W województwie śląskim mamy zatem do czynienia ze sporą zbieżnością ocen osób niepełnosprawnych i danych dostarczonych przez gminy.

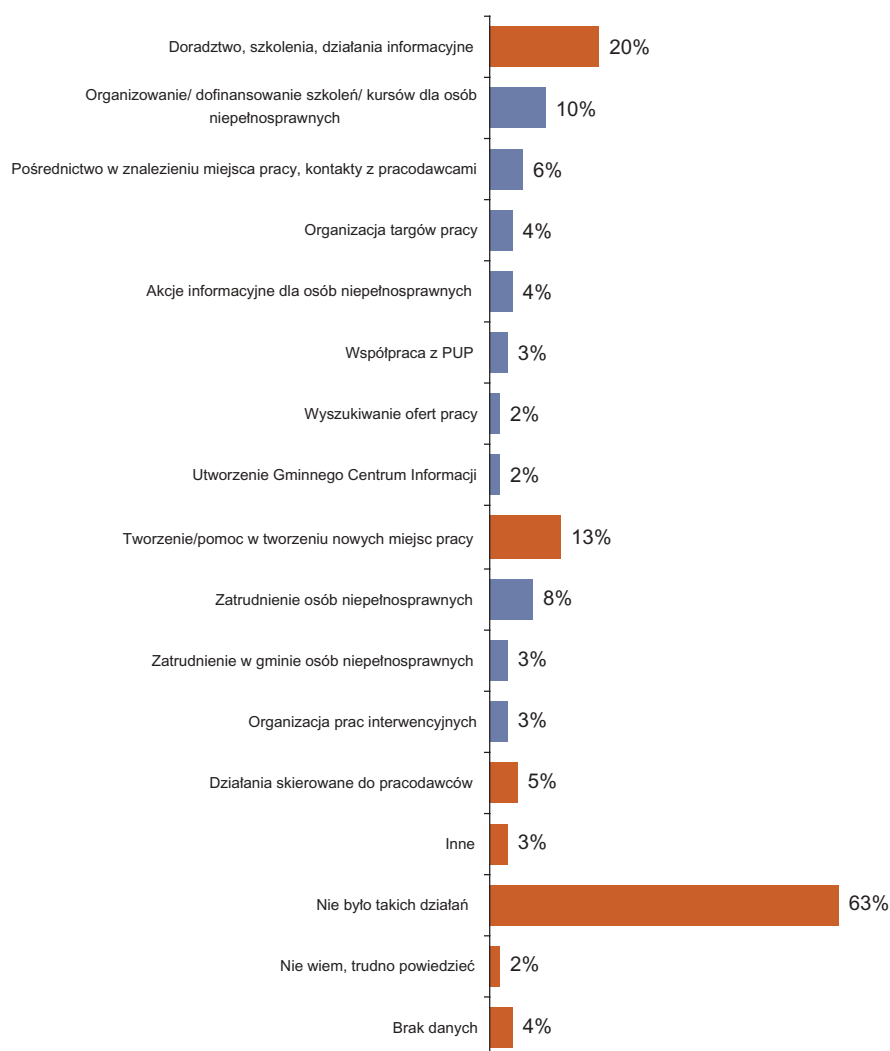
Ocena działań samorządów gminnych w zakresie rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych

Na Śląsku ponad 40% gmin pochwaliło się działaniami lub inicjatywami na rzecz zmniejszenia bezrobocia niepełnosprawnych, chociaż ich aktywność w zakresie rehabilitacji zawodowej wciąż jest niewystarczająca.

Co piąty śląski samorząd gminny angażował się w działania dotyczące doradztwa, szkoleń i działań informacyjnych w zakresie aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych (w skali kraju 16%). Działania te są jednak bardzo zróżnicowane. Mniejszy odsetek (13% gmin) podjął działania związane z tworzeniem lub pomocą w tworzeniu miejsc pracy, zaś 5% działań skierowano bezpośrednio do pracodawców.

Inne inicjatywy, takie jak np. likwidacja barier w zatrudnieniu lub wypłacanie zasiłków, podejmowane były przez pojedyncze samorzady.

Przykłady działań lub inicjatyw zrealizowanych w 2005 lub 2006 roku na rzecz zmniejszenia bezrobocia niepełnosprawnych? – wskazania spontaniczne przedstawicieli samorządów gminnych

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, Województwo śląskie, N=158

Ocena działań samorządów gminnych w zakresie rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych

W porównaniu z aktywnością w zakresie rehabilitacji zawodowej jeszcze mniejsze jest zaangażowanie gmin w tworzenie instytucjonalnych ram w postaci programów lub strategii zmniejszenia bezrobocia wśród niepełnosprawnych. Na Śląsku tego typu programy (opracowane lub w trakcie opracowania) posiada jedynie 7% gmin. Jest to wynik taki sam, jak w skali kraju i zdecydowanie poniżej potrzeb.

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

W województwie śląskim plany gmin związane z finansowaniem lub dofinansowaniem działań związanych z rehabilitacją zawodową osób niepełnosprawnych w 2006 roku są zbliżone do skali działań finansowanych lub dofinansowywanych w roku 2005. Gminy nie planują zwiększać swojego zaangażowania.

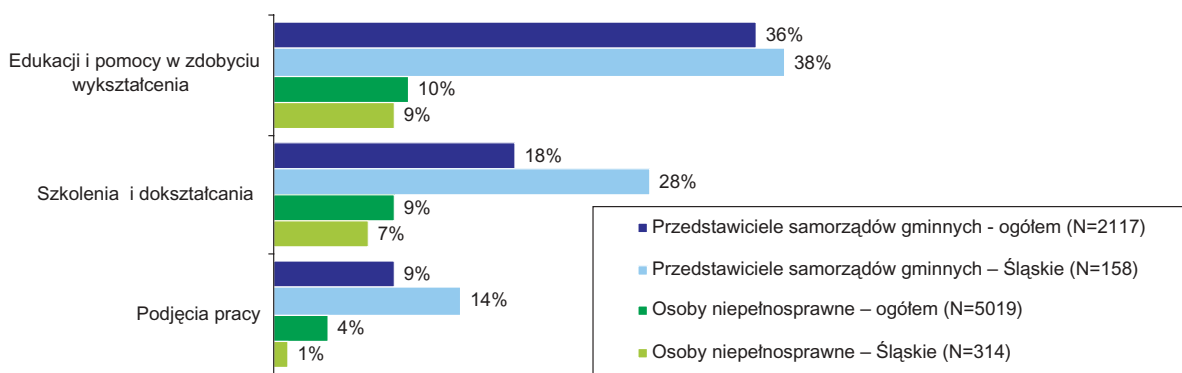
Ocena działań samorządów gminnych w zakresie rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych

W stosunku do oczekiwań osób niepełnosprawnych aktywność gmin w zakresie rehabilitacji zawodowej jest na Śląsku zdecydowanie za mała. Co więcej, w przypadku większości działań na tym polu można mówić o całkowitym jej braku. Dlatego też w województwie śląskim **zdecydowana większość niepełnosprawnych i znaczny odsetek samorządów gminnych, negatywnie ocenia działalność gmin na rzecz możliwości podjęcia pracy i podnoszenia kwalifikacji.**

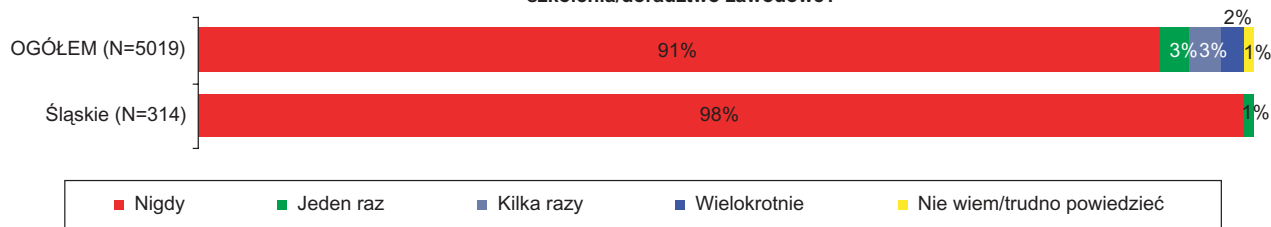
Zauważmy, że przedstawiciele śląskich samorządów nie do końca uświadamiają sobie niski poziom swojej aktywności w tym zakresie. Oceny możliwości, jakie stwarzają gminy pod względem rehabilitacji zawodowej dokonywane przez ich przedstawicieli są dużo bardziej pozytywne, niż w skali kraju.

O niezaprzeczalnym braku zaangażowania śląskich gmin w aktywizację zawodową osób niepełnosprawnych świadczy również fakt, że praktycznie żaden niepełnosprawny nie doświadczył zainteresowania i nie spotkał się z inicjatywą pracowników gmin w tym zakresie. 98% niepełnosprawnych twierdzi, iż nikt nigdy nie zwracał się do nich oferując pomoc przy znalezieniu pracy, szkoleń lub doradztwa zawodowego.

Jak ocenia Pan(i) możliwości, jakie stwarza gmina osobom niepełnosprawnym w zakresie:
(Raczej duże + Bardzo duże)

Czy pracownicy gminy z własnej inicjatywy zwracali się do Pana(i) oferując pomoc przy znalezieniu pracy/ szkolenia/doradztwo zawodowe?

Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=5019

Trudno jest określić, czy przy uzyskaniu zewnętrznego wsparcia związanego z realizacją zadań na rzecz aktywizacji zawodowej niepełnosprawnych śląskie gminy chętniej podejmowałyby tego typu działania. Obecny brak aktywności i doświadczeń w tym zakresie znacznie utrudniłby bowiem efektywną realizację takich zadań.

Ocena działań samorządów gminnych w zakresie rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych

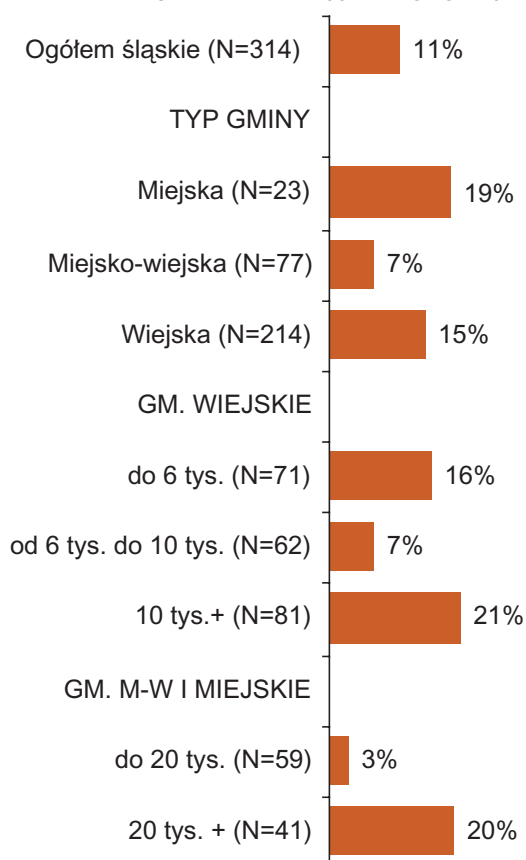
W województwie śląskim nie obserwujemy silnego zróżnicowania zaangażowania gmin w działalność na rzecz rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych w zależności od typu gminy. Wobec bardzo małej aktywności śląskich gmin w tym obszarze różnice nie są duże.

W największych gminach miejskich obserwujemy prawidłowości charakterystyczne dla poziomu kraju co do zależności pomiędzy podejmowaniem działań a wielkością gminy – najlepiej radzą sobie największe gminy miejskie i miejsko-wiejskie. Nie obserwujemy za to prawidłowości, widocznej w skali kraju, że relatywnie najlepiej radzą sobie duże gminy wiejskie.

Zwróćmy jednak uwagę, że najmniej angażowały się w 2005 roku w działalność na rzecz rehabilitacji zawodowej niepełnosprawnych gminy miejsko-wiejskie, co zostało także zauważone przez ich niepełnosprawnych mieszkańców.

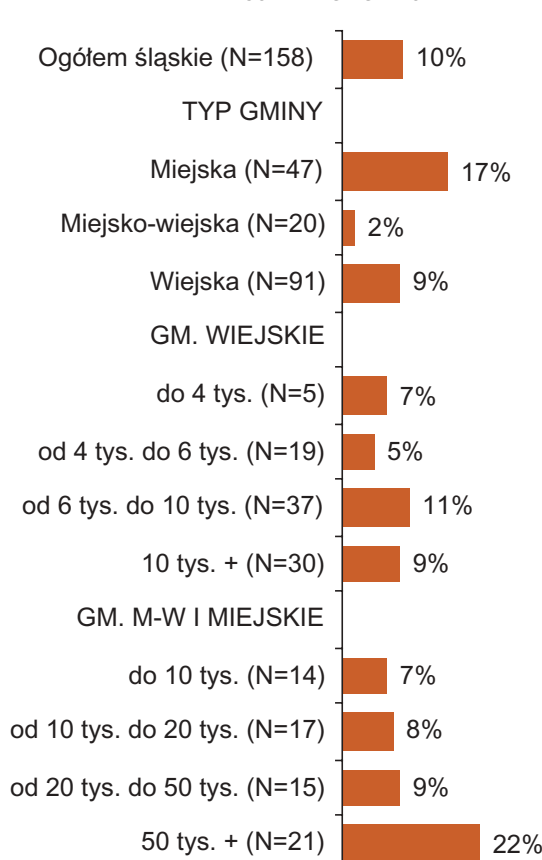
A zatem w województwie śląskim, mamy do czynienia z sytuacją, w której relatywnie lepiej radzą sobie największe gminy miejskie. Przy tak małej aktywności w zakresie rehabilitacji zawodowej możemy stwierdzić, iż żaden typ gminy nie radzi sobie dużo lepiej, zaś większość samorządów ze Śląska od problemów tego typu po prostu ucieka.

PRZECIĘTNY ODSETEK NIEPEŁNOSPRAWNYCH WSKAZUJĄCYCH, IŻ GMINA PODEJMOWAŁA DZIAŁANIA W ZAKRESIE REHABILITACJI ZAWODOWEJ

Badanie osób niepełnosprawnych 2006, Województwo śląskie, N=314

PRZECIĘTNY ODSETEK GMIN WSKAZUJĄCYCH, IŻ PODEJMOWAŁY DZIAŁANIA W ZAKRESIE REHABILITACJI ZAWODOWEJ

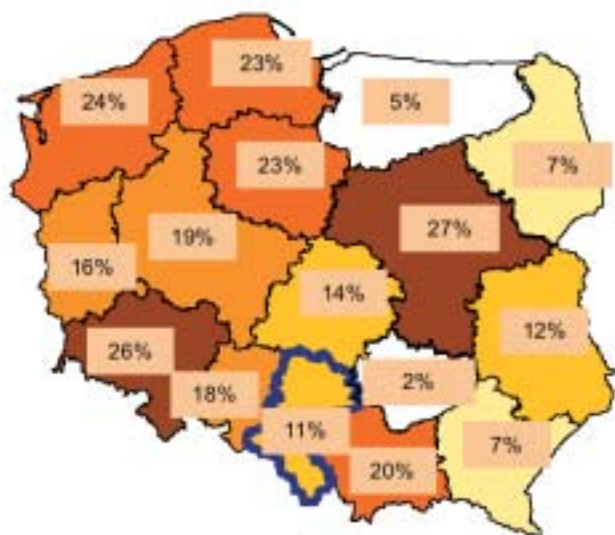
Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, Województwo śląskie, N=158

Ocena działań samorządów gminnych w zakresie rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych

Województwo śląskie należy do regionów, w których zaangażowanie gmin w działania na rzecz rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych należy do największych w skali kraju. Należy jednak podkreślić, iż aktywność gmin pod względem rehabilitacji zawodowej nawet w najlepszych pod tym względem województwach nie jest satysfakcjonująca. Zatem choć województwo śląskie wypada ogólnie dość dobrze pod tym względem na tle innych województw, nie powinno to być powodem do dumy, a jedynie zachętą do dalszych działań w tym zakresie.

Jednocześnie w porównaniu z innymi województwami niepełnosprawni ze Śląska trafnie oceniają skalę aktywności gmin w zakresie rehabilitacji zawodowej.

PRZECIĘTNY ODSETEK NIEPEŁNOSPRAWNYCH WSKAZUJĄCYCH, IŻ GMINA PODEJMOWAŁA DZIAŁANIA W ZAKRESIE REHABILITACJI ZAWODOWEJ

ŚREDNIO 16%

Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=5019

PRZECIĘTNY ODSETEK GMIN WSKAZUJĄCYCH, IŻ PODEJMOWAŁY DZIAŁANIA W ZAKRESIE REHABILITACJI ZAWODOWEJ

ŚREDNIO 10%

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

7. Ocena działań samorządów gminnych w zakresie rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych

Ocena działań samorządów gminnych w zakresie rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych

Samorządy gminne w województwie śląskim przejawiają większą aktywność w zakresie poprawy jakości życia osób niepełnosprawnych i ich rehabilitacji społecznej, niż miało to miejsce w przypadku działań dotyczących rehabilitacji zawodowej. Dodatkowo należy podkreślić, że skala działań realizowanych przez gminy w zakresie rehabilitacji społecznej jest na Śląsku nieco wyższa, niż w skali kraju.

Najczęściej udzielane wsparcie przez śląskie samorządy gminne, tak jak i w innych regionach kraju, ma charakter pomocy podstawowej. Zaliczyć do niej możemy pomoc w formie pieniężnej, materialnej oraz pomoc bytową (które oferuje odpowiednio 75%, 50% i 48% gmin).

Należy zwrócić również uwagę, iż zarówno na Śląsku, jak i w innych regionach, zasadnicza, największa część pomocy udzielanej przez gminy osobom niepełnosprawnym, czyli **podstawowe wsparcie pieniężne, materialne i bytowe**, nie jest adresowana specyficznie do nich. Pod względem obsługi klienta i źródła finansowania pomoc ta powinna być traktowana jako społeczna lub socjalna (która wchodzi w zakres zadań gminy). Te najprostsze działania nie wymagają od gmin zaangażowania, dobrej organizacji czy specjalnych kompetencji. I chociaż niewątpliwie osoby niepełnosprawne kwalifikują się do udzielenia im tego typu pomocy, odbywa się to kosztem innych osób – niekoniecznie niepełnosprawnych, które w podobnej sytuacji bytowej lub materialnej również uzyskałyby wsparcie. Warto dodać, iż na te najbardziej powszechne, podstawowe działania, z których jednocześnie korzysta najwięcej osób, przeznaczanych jest najwięcej pieniędzy.

Warto także zaznaczyć, iż skala tej pomocy w województwie śląskim jest wyższa, niż przeciętnie. Jednak – szczególnie jeśli chodzi o pomoc w formie pieniężnej – jest ona znacznie mniej dostrzegana przez niepełnosprawnych. Z drugiej strony w przypadku wielu działań – głównie pomocy prawnej, turnusów rehabilitacyjnych oraz rehabilitacji medycznej, niepełnosprawni z województwa śląskiego są zdania, że samorządy gminne robią więcej, niż w rzeczywistości (według deklaracji gmin). Tak silne przekonania o podejmowaniu przez samorządy zadań związanych z pomocą osobom niepełnosprawnym są najprawdopodobniej wyrazem dużych oczekiwań tych osób wobec gmin.

Ocena działań samorządów gminnych w zakresie rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych

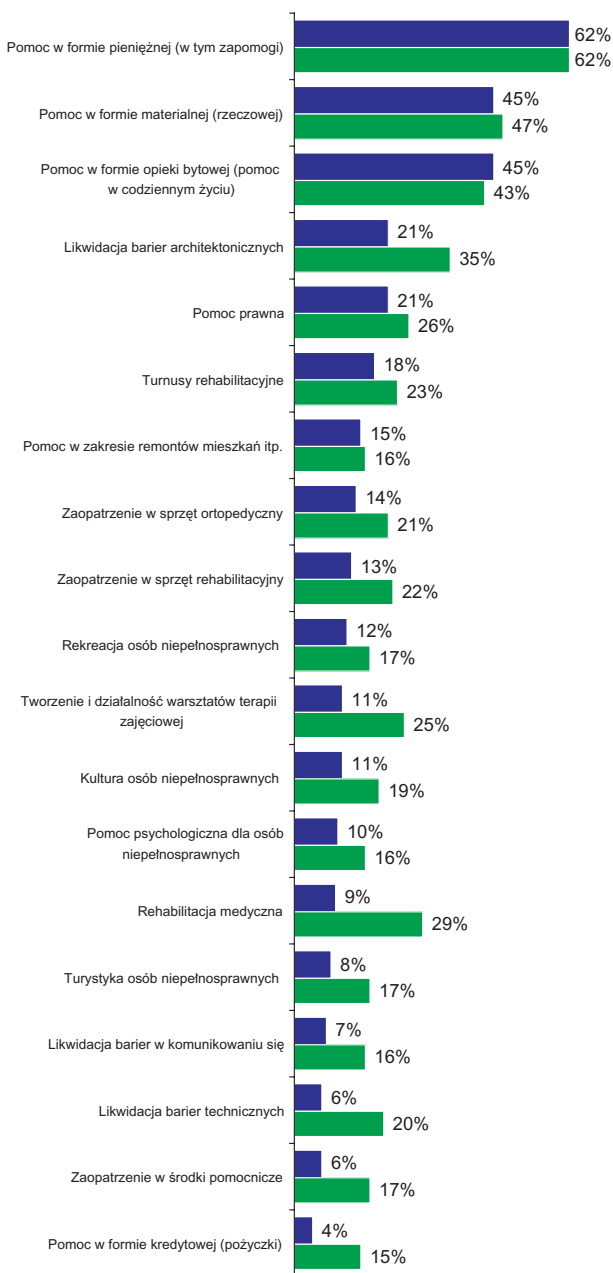
Do znacznie częściej udzielanych w województwie śląskim form wsparcia, w porównaniu do całego kraju, należy pomoc w formie pieniężnej – 75% (w skali kraju 62%), likwidacja barier architektonicznych – 34% (21% w skali kraju), rekreacja osób niepełnosprawnych – 23% (w 12% skali kraju) oraz tworzenie i działalność warsztatów terapii zajęciowej – 22% (11% w skali kraju).

Można podejrzewać, że **gdyby samorzady gminne otrzymały dodatkowe środki finansowe i wsparcie w realizacji zadań w zakresie rehabilitacji społecznej, poprawiłaby się nie tylko pomoc osobom niepełnosprawnym, ale także pozostałym mieszkańcom gminy w trudnej sytuacji materialnej lub bytowej.** Część środków, które obecnie gminy przeznaczają na pomoc niepełnosprawnym – nie tylko na zapomogi, ale też na dofinansowanie leczenia czy sprzętu – mogłaby bowiem być przeznaczona dla innych osób. Natomiast gminy mogłyby w większym zakresie dotrzeć do osób niepełnosprawnych z pomocą adresowaną specyficznym do tej grupy.

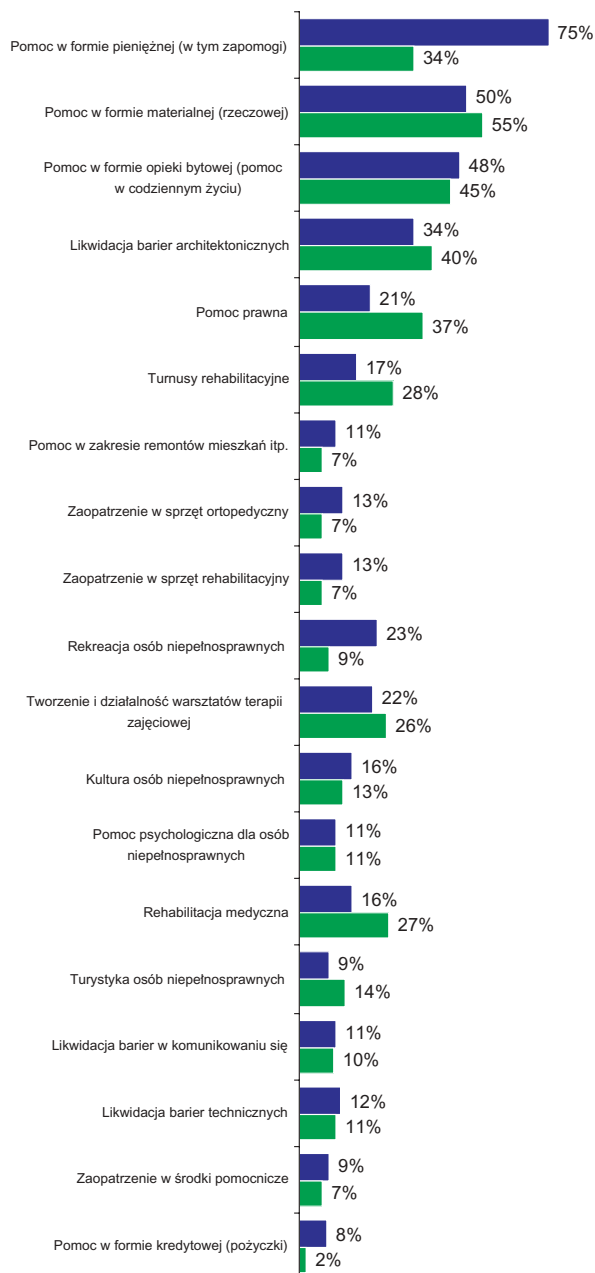

Ocena działań samorządów gminnych w zakresie rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych

**Czy gmina podejmuje/ finansuje lub dofinansowuje następujące działania na rzecz osób niepełnosprawnych?
(WSKAZANIA WSPOMAGANE)**

■ Przedstawiciele samorządów gminnych (N=2117)
■ Osoby niepełnosprawne (N=5019)

■ Przedstawiciele samorządów gminnych – Śląskie (N=158)
■ Osoby niepełnosprawne – Śląskie (N=314)

Ocena działań samorządów gminnych w zakresie rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych

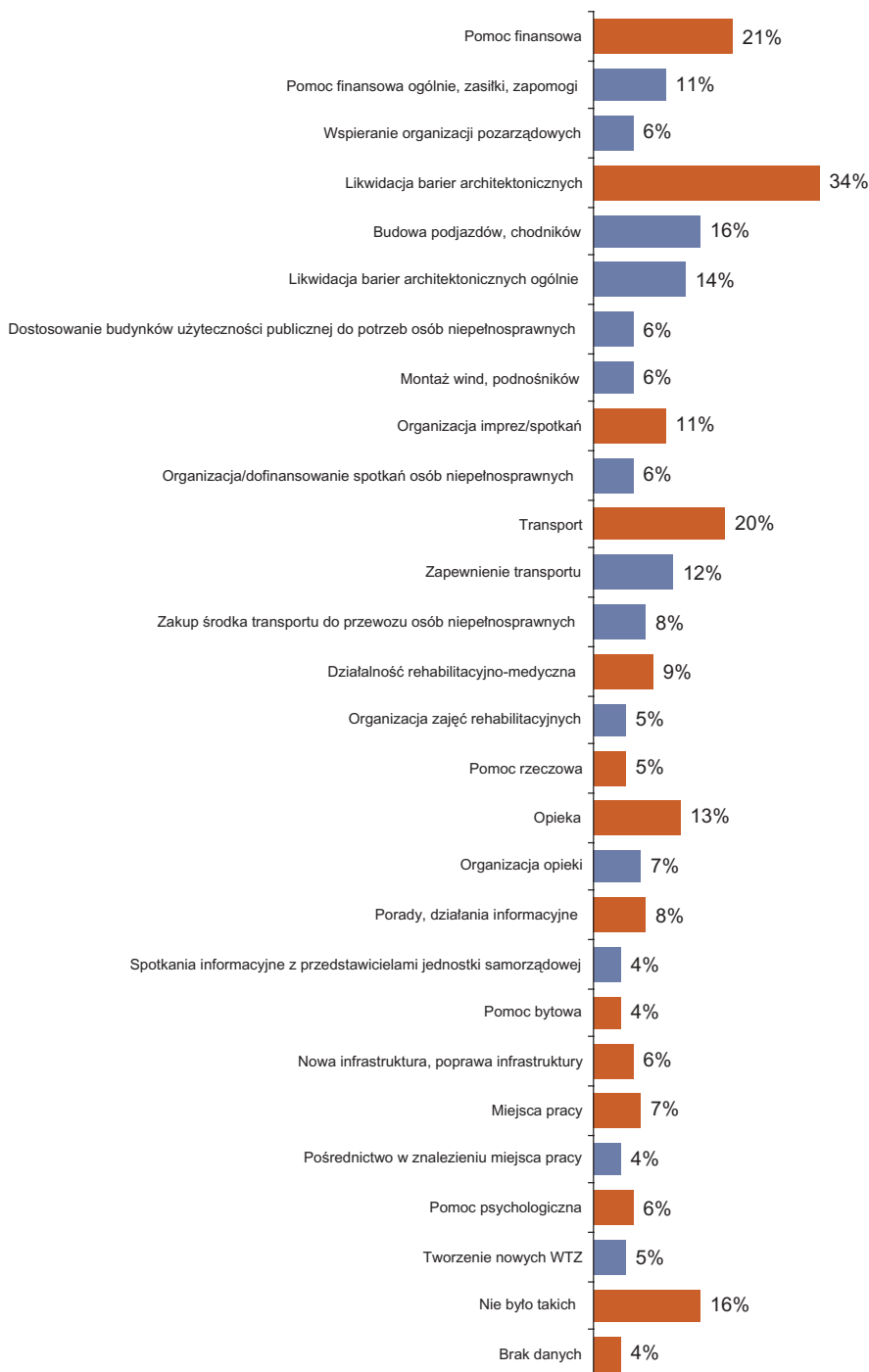
Gdyby wziąć po uwagę wymieniane przez samorzady gminne w województwie śląskim przykłady inicjatyw i działań zrealizowanych w 2005 lub 2006 roku na rzecz pomocy i poprawy jakości życia osób niepełnosprawnych w gminie, okazałoby się, że mamy do czynienia z całkiem sporą aktywnością w tym zakresie. Tylko 20% śląskich gmin nie wskazało żadnych tego typu działań (16% samorządów stwierdziło, iż takich działań nie było, zaś 4% uchyliło się od odpowiedzi).

Choć część wymienianych przez śląskie gminy inicjatyw podejmowanych na rzecz osób niepełnosprawnych wpisuje się we wspomnianą wcześniej pomoc najprostszą, a więc finansową, rzeczową i opiekuńczą, to dość znaczny (na tle całego kraju) odsetek gmin może pochwalić się działaniami skierowanymi specyficznie do osób niepełnosprawnych. Należą do nich działania związane z likwidacją barier architektonicznych – 34% oraz tworzenie ułatwień w transporcie.

Opisana powyżej aktywność samorządów pozostała w znacznej mierze niezauważona przez niepełnosprawnych. Zaledwie 6% respondentów z województwa śląskiego wskazało na działania związane z likwidacją barier architektonicznych, choć mówiło o nich 34% przedstawicieli samorządów gminnych. Najwięcej, bo 7% niepełnosprawnych wskazało na organizację imprez przez gminę. Jednocześnie co piąty badany zadeklarował, iż jego gmina nie podejmowała żadnych inicjatyw, zaś 64% badanych miało problem ze wskazaniem jakiegokolwiek działania.

Ocena działań samorządów gminnych w zakresie rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych

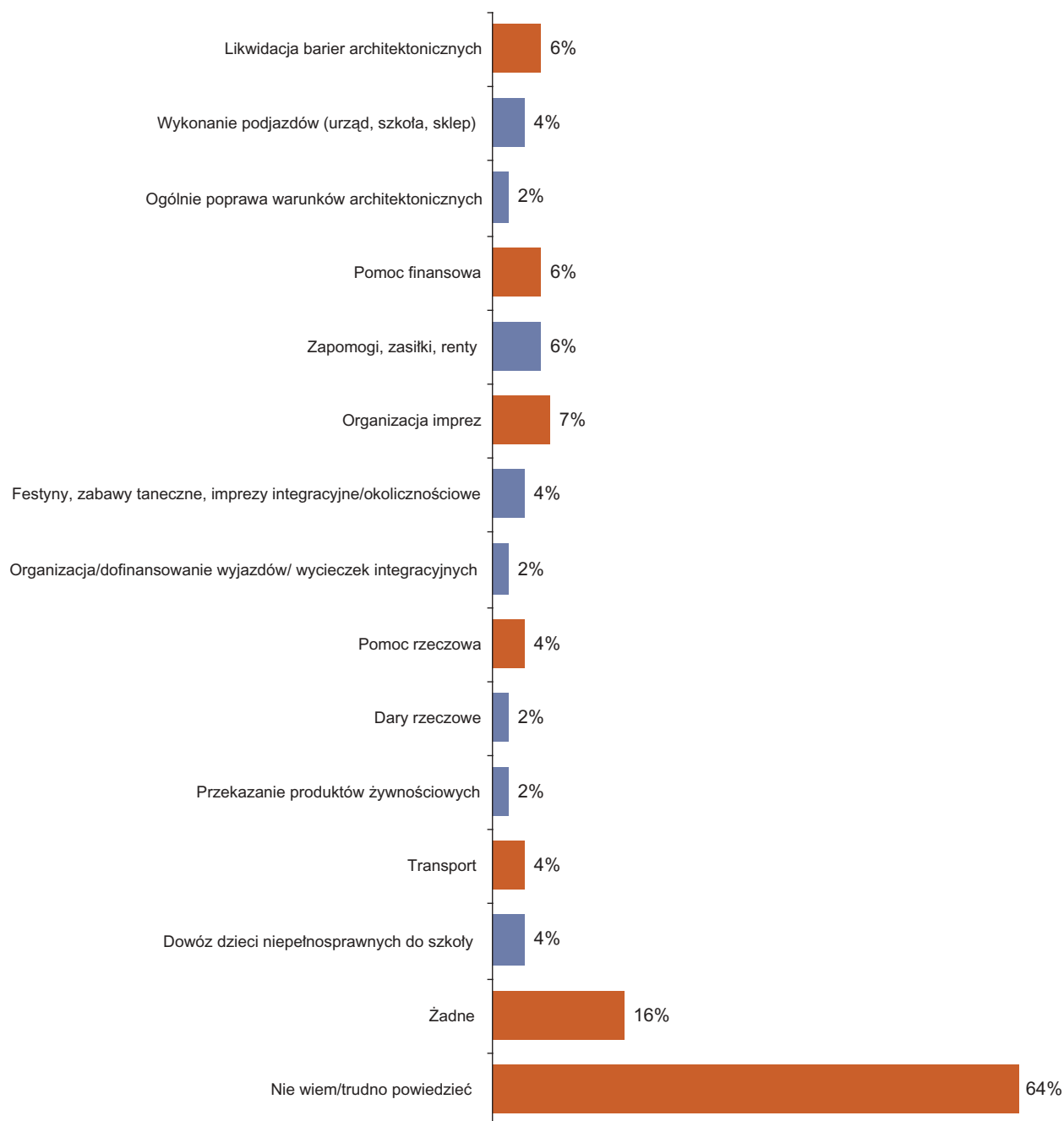
Przykłady działań i inicjatyw zrealizowanych w 2005 lub 2006 roku na rzecz pomocy i poprawy jakości życia osób niepełnosprawnych w gminie – wskazania spontaniczne przedstawicieli samorządów gminnych

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, Województwo śląskie, N=158

Ocena działań samorządów gminnych w zakresie rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych

Proszę podać przykłady działań, czy inicjatyw zrealizowanych w Pana(i) gminie na rzecz pomocy i poprawy jakości życia osób niepełnosprawnych – wskazania spontaniczne osób niepełnosprawnych

Badanie osób niepełnosprawnych 2006, Województwo śląskie, N=314

Ocena działań samorządów gminnych w zakresie rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych

W województwie śląskim, podobnie jak w innych regionach kraju, **obserwujemy duże rozbieżności pomiędzy deklaracjami gmin i osób niepełnosprawnych w kwestii kontaktu z urzędnikami gminy.**

Podczas gdy **przedstawiciele 92% samorządów gminnych wskazują, iż pracownicy socjalni kontaktują się z osobami niepełnosprawnymi przynajmniej raz w miesiącu** (w 21% gmin nawet raz w tygodniu), **większość niepełnosprawnych (74%) stwierdza, iż żaden pracownik gminy nie odwiedził ich, pytając o sytuację i potrzeby. Ponadto, co najmniej 85% tej grupy deklaruje, iż pracownicy gminy nigdy nie zwracali się do nich z własnej inicjatywy** pytając o jakość życia i potrzeby, oferując pomoc finansową, bytową czy materialną. Powyższą rozbieżność spotykamy także w innych województwach.

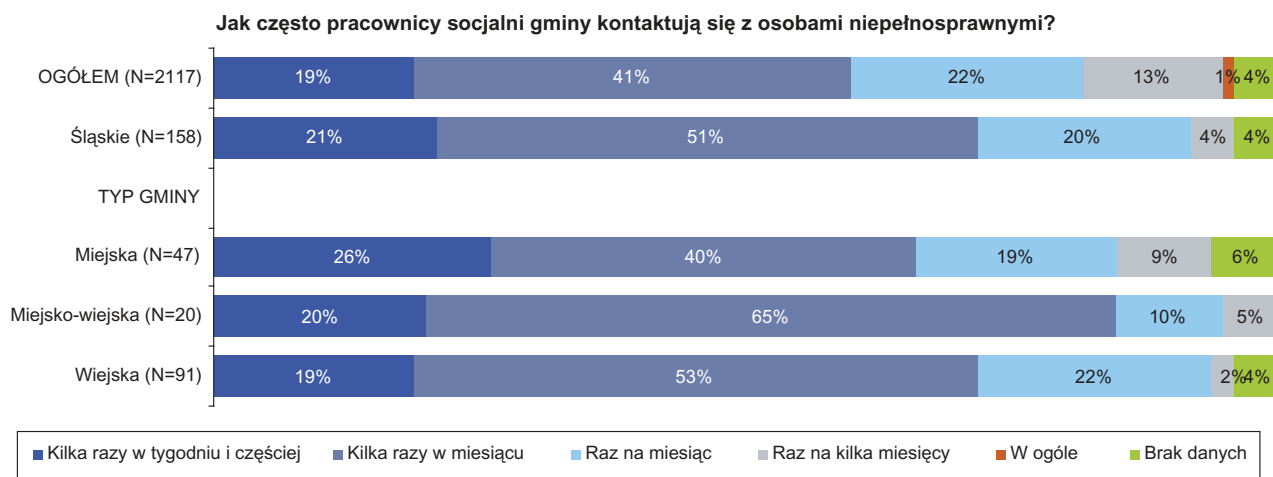
Wedle deklaracji śląskich gmin częstotliwość odwiedzin pracowników socjalnych u niepełnosprawnych jest na Śląsku znacznie wyższa, niż na poziomie kraju.

W województwie śląskim, wśród gmin miejskich obserwujemy dużo wyższy odsetek takich, w których pracownicy socjalni, według deklaracji gmin, kontaktują się z niepełnosprawnymi przynajmniej raz w tygodniu. Kontakty z osobami niepełnosprawnymi kilka razy w miesiącu lub przynajmniej raz na miesiąc zadeklarowało więcej gmin miejsko-wiejskich i wiejskich. Natomiast niepełnosprawni oceniają, że lepiej pod tym względem wygląda sytuacja w gminach miejskich - 60% mieszkańców miast zadeklarowało, że przynajmniej raz odwiedził ich pracownik gminy. Tymczasem według deklaracji niepełnosprawnych mieszkańców gmin miejsko-wiejskich i wiejskich odsetek osób, których nigdy nie odwiedził pracownik gminy wynosi odpowiednio 86% i 76%.

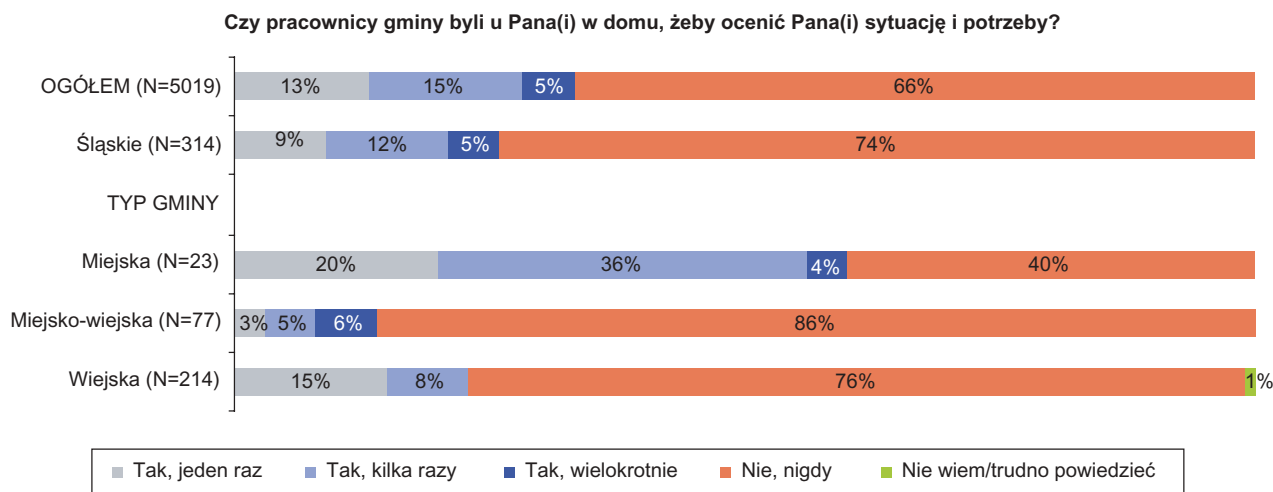
Zauważmy, iż powyżej opisane prawidłowości pokazują, że to na osobach niepełnosprawnych spoczywa główny wysiłek i inicjatywa w uzyskaniu pomocy od urzędu gminy. Tylko nieliczne gminy samodzielnie podejmują inicjatywę w tym zakresie, większość zaś czeka, aż potrzebujące pomocy osoby same się do nich zwrócą. W przypadku osób niepełnosprawnych starania takie mogą być bardzo utrudnione. Stosunkowo częste odwiedziny u osób niepełnosprawnych, jakie wedle deklaracji mają miejsce, mogą dotyczyć tylko niektórych niepełnosprawnych mieszkańców. Większość ze swoimi problemami pozostaje sama i być może nawet nie wie, gdzie mogłaby poszukiwać pomocy.

Wyniki badania sugerują, iż omawianymi wcześniej działaniami gmin objęta jest jedynie mała część grupy osób niepełnosprawnych, czego nie oddają trafnie pytania kwestionariusza – pytaliśmy bowiem o sam fakt pomocy, a nie o jej skalę.

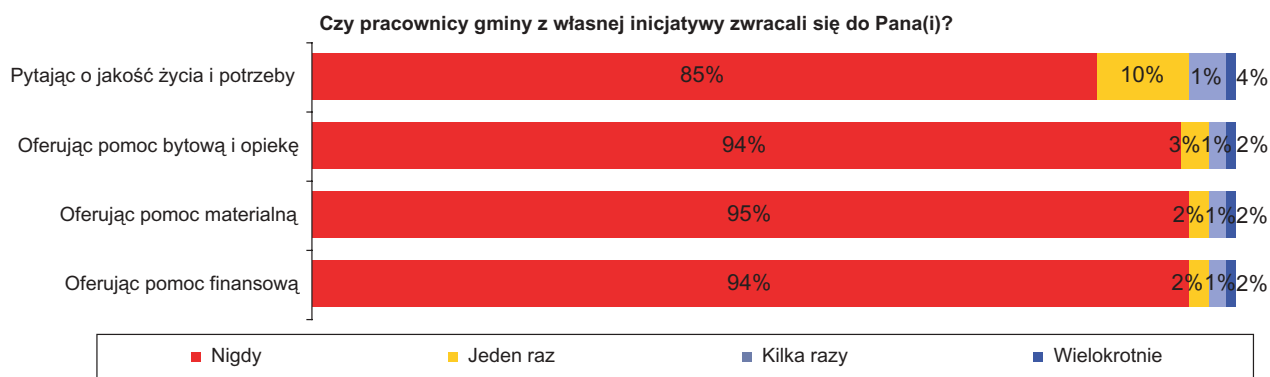
Ocena działań samorządów gminnych w zakresie rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=5019

Badanie osób niepełnosprawnych 2006, Województwo śląskie, N=31

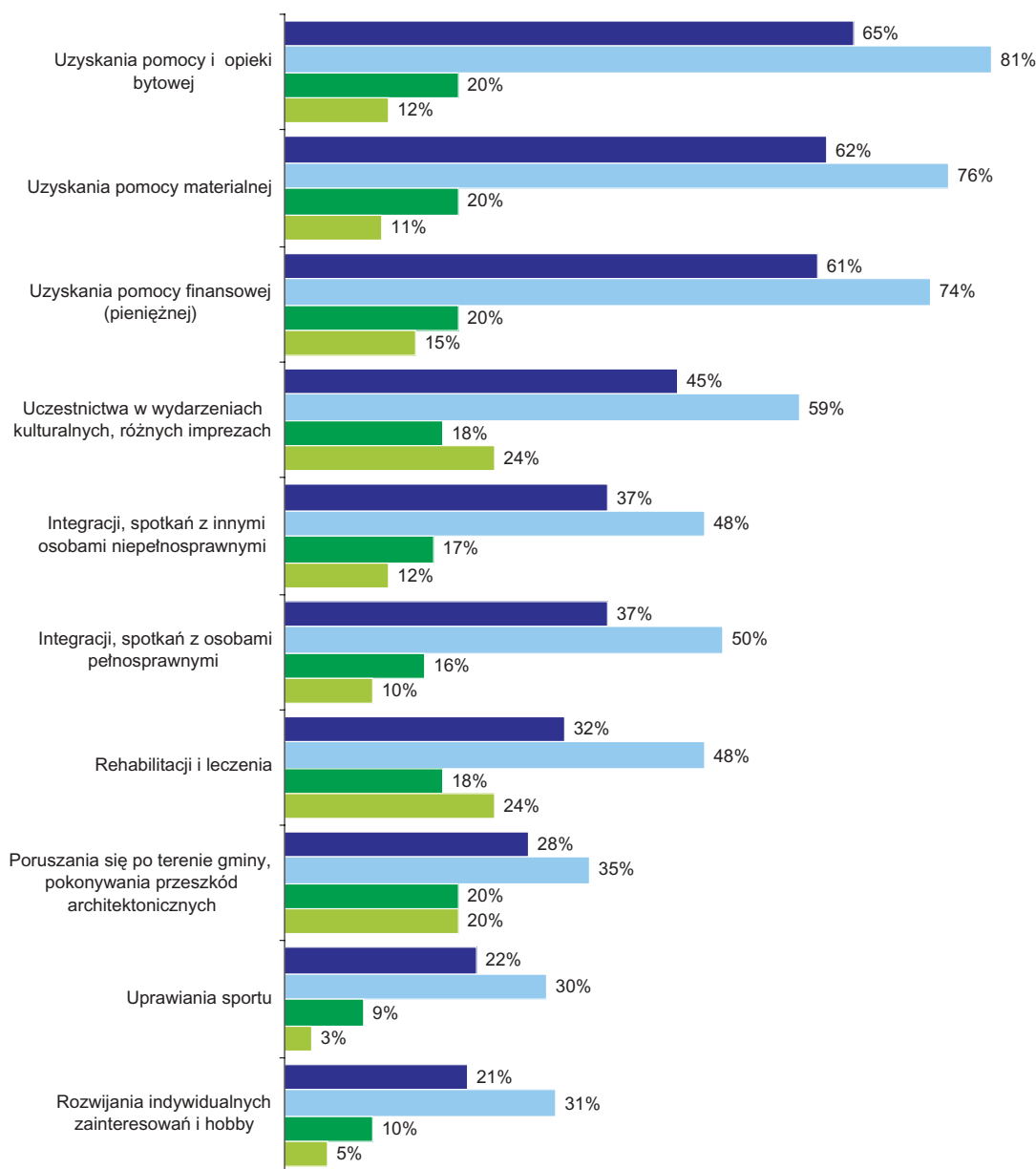
Ocena działań samorządów gminnych w zakresie rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych

Zwróćmy uwagę na ogromne rozbieżności ocen dotyczących rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych formułowanych przez przedstawicieli tej grupy oraz samorządy gminne. Śląsk zasadniczo nie odbiega pod tym względem od ogółu kraju. Przedstawiciele gmin z tego regionu znacznie lepiej, niż w całym kraju, oceniają możliwości jakie stwarza ich gmina osobom niepełnosprawnym w zakresie rehabilitacji społecznej. Tymczasem niepełnosprawni z tego województwa w swoich opiniach są zdecydowanie bardziej krytyczni.

Osoby niepełnosprawne bardzo rzadko pozytywnie oceniają działalność gmin dotyczącą rehabilitacji społecznej. W przypadku najbardziej powszechnych działań – pomocy bytowej, materialnej i finansowej jedynie 11-15% niepełnosprawnych ocenia aktywność gmin pozytywnie. Tymczasem ponad 70% przedstawicieli samorządów gminnych uważa, iż możliwości, jakie gminy stwarzają na tym polu są raczej duże lub bardzo duże. W stosunku do innych działań, takich jak uczestnictwo w kulturze, integracja społeczna, rehabilitacja i leczenie, uprawianie sportu czy hobby ocen pozytywnych jest mniej, ale generalnie przedstawiciele gmin na Śląsku wyrażają zdecydowanie bardziej pozytywne opinie, niż przedstawiciele samorządów gminnych w kraju.

Ocena działań samorządów gminnych w zakresie rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych

Jak ocenia Pan(i) możliwości, jakie stwarza gmina osobom niepełnosprawnym w zakresie:
(Raczej duże + Bardzo duże)

■ Przedstawiciele samorządów gminnych – ogółem (N=2117)

■ Przedstawiciele samorządów gminnych – Śląskie (N=158)

■ Osoby niepełnosprawne – ogółem (N=5019)

■ Osoby niepełnosprawne – Śląskie (N=314)

Ocena działań samorządów gminnych w zakresie rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych

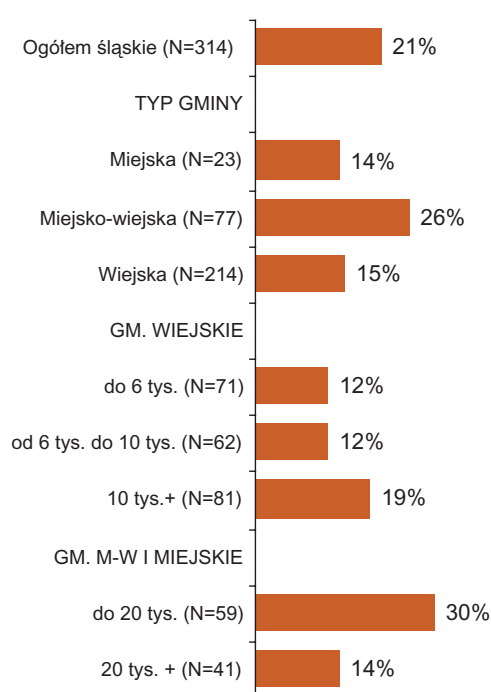
W województwie śląskim zakres działalności podejmowanej przez gminy na rzecz rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych wiąże się z typem gminy – największą aktywnością wykazały się gminy miejskie. W przypadku tych gmin, a także gmin miejsko-wiejskich widoczne są także różnice w aktywności gmin ze względu na ich wielkość.

Przeciętny odsetek gmin wiejskich i miejsko-wiejskich podejmujących różnego typu działania w zakresie rehabilitacji społecznej jest bardzo zbliżony.

Odsetek gmin angażujących się w zadania dotyczące rehabilitacji społecznej rośnie wraz z wielkością gminy w przypadku gmin miejsko-wiejskich i miejskich. Zdecydowanie lepiej pod tym względem wypadają gminy największe. Wśród gmin wiejskich nie ma zbyt dużych różnic związanych z wielkością gminy. Warto jedynie zaznaczyć, że nieco słabiej radzą sobie w tym zakresie gminy najmniejsze.

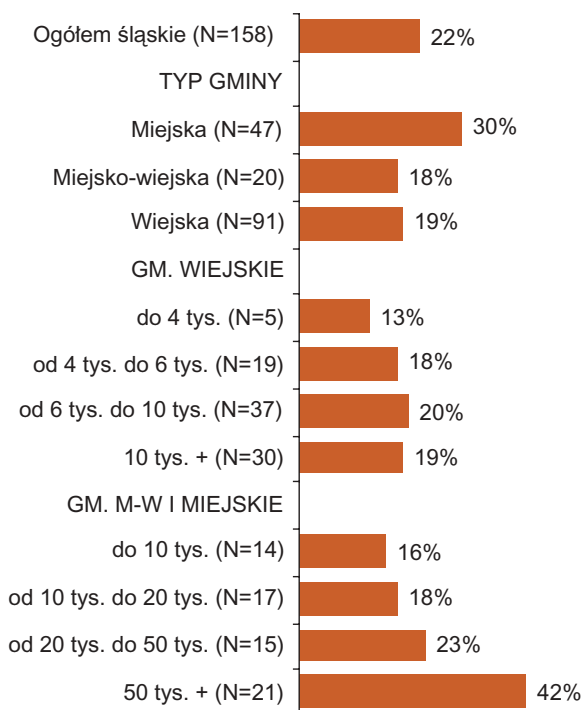
Zauważmy też, iż w województwie śląskim najbardziej niezadowoleni z aktywności swoich gmin są mieszkańcy gmin miejskich (14%), mimo że według deklaracji przedstawiciele samorządów podjęto w tych gminach najwięcej działań. Być może jest to spowodowane większą liczbą niepełnosprawnych pozostających pod opieką pracowników urzędów gminnych.

PRZECIĘTNY ODSETEK NIEPEŁNOSPRAWNYCH WSKAZUJĄCYCH, IŻ GMINA PODEJMOWAŁA DZIAŁANIA W ZAKRESIE REHABILITACJI SPOŁECZNEJ

Badanie osób niepełnosprawnych 2006, Województwo śląskie, N=314

PRZECIĘTNY ODSETEK GMIN WSKAZUJĄCYCH, IŻ PODEJMOWAŁY DZIAŁANIA W ZAKRESIE REHABILITACJI SPOŁECZNEJ

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, Województwo śląskie, N=158

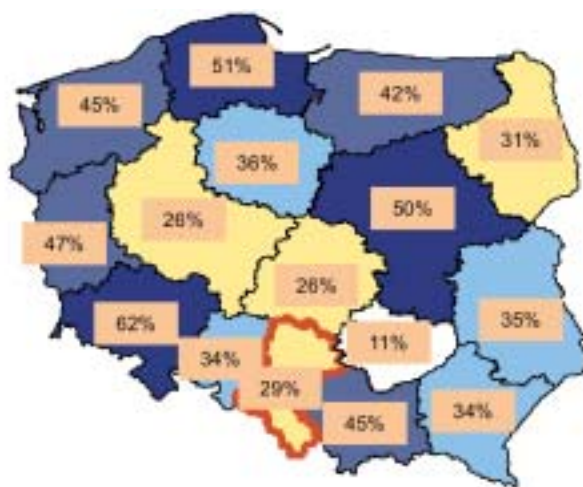
Ocena działań samorządów gminnych w zakresie rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych

Województwo śląskie wpisuje się w widoczny na mapach zróżnicowań podział terytorialny na Polskę zachodnią i wschodnią. Na zachodzie kraju aktywność gmin w zakresie rehabilitacji społecznej jest wyraźnie wyższa, niż we wschodniej części. Zwróćmy uwagę, iż województwo śląskie wypada podobnie jak kujawsko-pomorskie i trochę lepiej, niż wielkopolskie, dolnośląskie i opolskie.

Zauważmy, że niepełnosprawni z województwa śląskiego, nie mieli jak respondenci z innych województw, tendencji do przeszacowywania aktywności gmin w zakresie rehabilitacji społecznej.

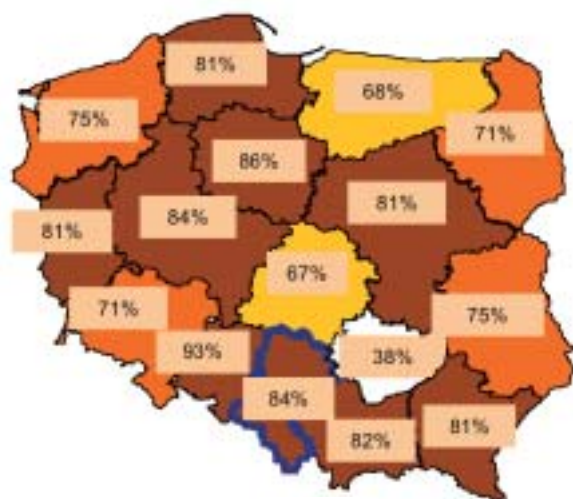
Wedle deklaracji samorządowców, 22% gmin z województwa śląskiego podejmowało działania w zakresie rehabilitacji społecznej czyli nieco więcej niż średnio w kraju (17%).

ŚREDNIA LICZBA PODEJMOWANYCH PRZEZ GMINĘ DZIAŁAŃ NA RZECZ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

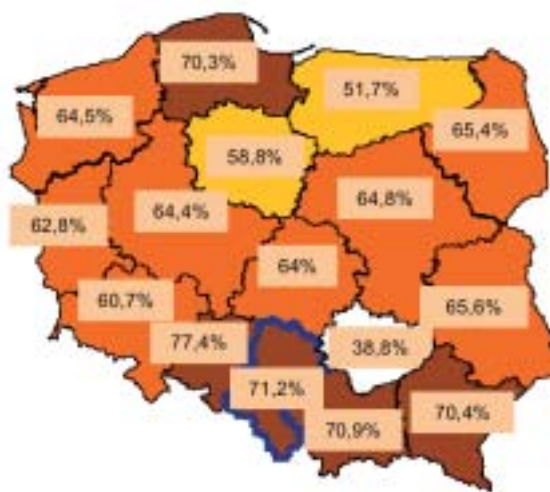
PRZECIĘTNY ODSETEK NIEPEŁNOSPRAWNYCH WSKAZUJĄCYCH, IŻ GMINA PODEJMOWAŁA DZIAŁANIA W ZAKRESIE REHABILITACJI SPOŁECZNEJ

ŚREDNIO 26%

Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=5019

PRZECIĘTNY ODSETEK GMIN WSKAZUJĄCYCH, IŻ PODEJMOWAŁY DZIAŁANIA W ZAKRESIE REHABILITACJI SPOŁECZNEJ

ŚREDNIO 17%

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

8. Przygotowanie samorządów gminnych do świadczenia pomocy osobom niepełnosprawnym

Przygotowanie samorządów gminnych do świadczenia pomocy osobom niepełnosprawnym

Wyniki badań wskazują, iż pomimo wysokich oczekiwań niepełnosprawnych wobec samorządów gminnych, jednostki te nie są obecnie odpowiednio przygotowane do świadczenia pomocy tej grupie osób – nie dysponują odpowiednim potencjałem, zapleczem, przygotowaniem i organizacją do efektywnego wsparcia osób niepełnosprawnych.

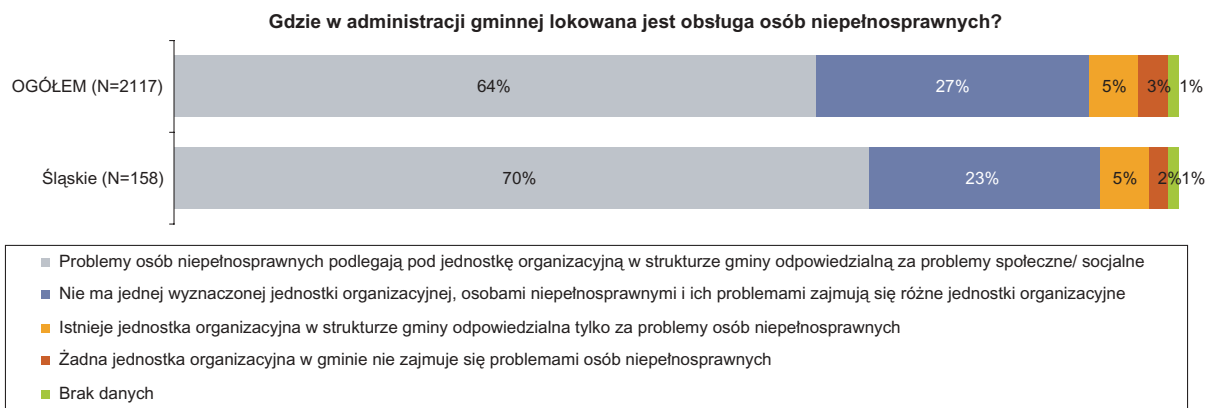
W województwie śląskim sytuacja pod tym względem wygląda nieco lepiej, niż w skali całego kraju. Jednocześnie obserwujemy podobne, jak w innych województwach, zależności pomiędzy przygotowaniem samorządów do świadczenia pomocy a sytuacją (wielkością, organizacją, zasobami) gminy.

- Samorządy gminne w większości nie są dobrze przygotowane do świadczenia pomocy osobom niepełnosprawnym.
- W gminach brakuje wyspecjalizowanych jednostek, w których byłaby lokowana obsługa osób niepełnosprawnych.
- Samorządy gminne dysponują małą liczbą etatów przeznaczonych wyłącznie do obsługi osób niepełnosprawnych.
- Urzędy gmin w ogromnej większości nie są dostosowane architektonicznie do potrzeb osób niepełnosprawnych.
- Brak jest w większości gmin planowania zadań dotyczących osób niepełnosprawnych, w szczególności programów przeciwdziałania bezrobociu wśród osób niepełnosprawnych oraz programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych.
- Gminy najczęściej nie uwzględniają w budżetach środków na pomoc niepełnosprawnym jako oddzielnej pozycji. W części gmin środki te w ogóle nie są uwzględniane, ale wygospodarowywane na bieżąco.
- Samorządy gminne finansują pomoc udzielaną osobom niepełnosprawnym w znacznej części z własnych środków, przejmując na siebie większość ciężaru tej pomocy kosztem innych swoich działań.

Przygotowanie samorządów gminnych do świadczenia pomocy osobom niepełnosprawnym

◉ W gminach brakuje wyspecjalizowanych jednostek, w których byłaby lokowana obsługa osób niepełnosprawnych.

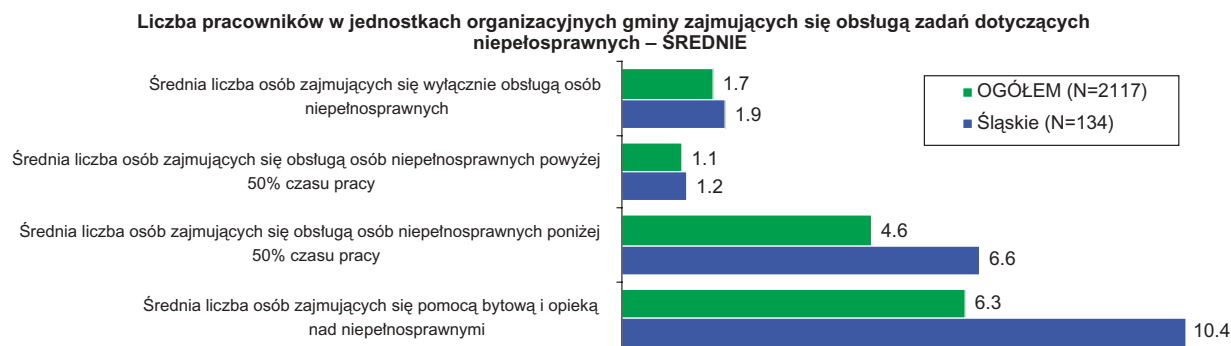
Pod względem organizacji pomocy dla osób niepełnosprawnych w województwie śląskim mamy do czynienia z sytuacją podobną, jak w skali kraju. Do zadań związanych z obsługą osób niepełnosprawnych najczęściej wyznaczane są jednostki odpowiedzialne za pomoc socjalną (70%). W 23% urzędów gmin niepełnosprawnymi zajmują się pracownicy różnych komórek organizacyjnych. Jedynie 5% gmin (tyle samo, co w skali całego kraju) ma wyznaczone jednostki odpowiedzialne tylko za pomoc osobom niepełnosprawnym. Takie rozdrobienie kompetencji zapewne utrudnia udzielanie kompleksowej pomocy osobom niepełnosprawnym i w pewnym sensie spycha ich problemy na dalszy plan.

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

◉ Samorządy gminne dysponują małą liczbą etatów przeznaczonych wyłącznie do obsługi osób niepełnosprawnych.

Gminy na Śląsku dysponują nieco większą, niż przeciętnie liczbą pełnoetatowych pracowników do obsługi osób niepełnosprawnych – prawie dwóch. Dużo więcej osób, niż przeciętnie (ponad 10 w porównaniu z 6 w skali kraju), zajmuje się pomocą bytową i opieką nad niepełnosprawnymi. Więcej niż w skali kraju jest również w gminach na Śląsku pracowników niepełnoetatowych – prawie 7 osób (w skali kraju – niecałe 5).

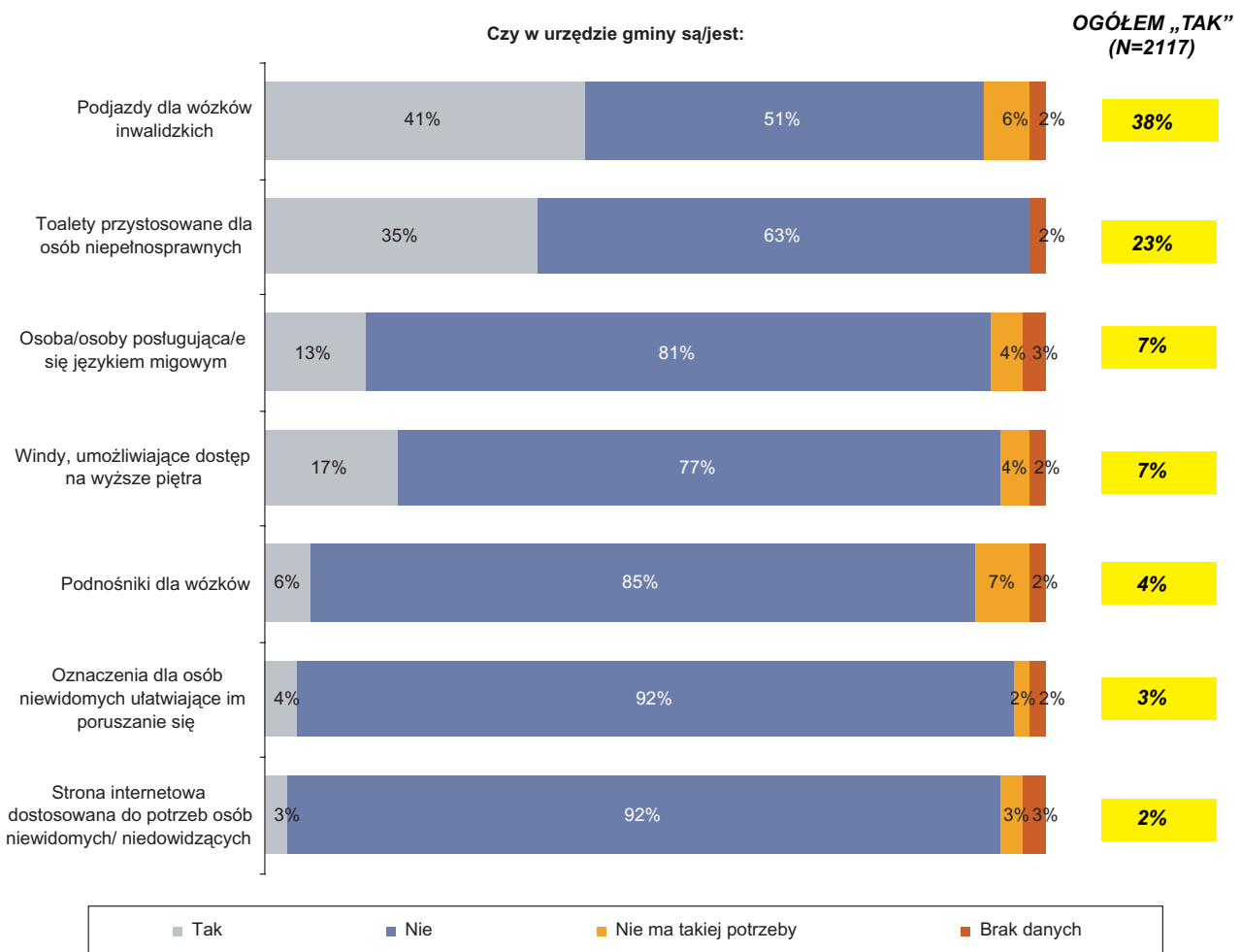

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

Przygotowanie samorządów gminnych do świadczenia pomocy osobom niepełnosprawnym

☉ Urzędy gmin w ogromnej większości nie są dostosowane architektonicznie do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Województwo śląskie wypada lepiej pod tym względem, niż inne regiony. W przypadku większości udogodnień odsetek gmin, które deklarują ich posiadanie jest tutaj większy, niż przeciętnie. Ponad 40% gmin posiada podjazdy dla wózków inwalidzkich (38% w skali kraju), a co trzecia toalety przystosowane dla osób niepełnosprawnych (w skali kraju 23%). Znacznie częściej pojawiają się w urzędach gmin windy umożliwiające osobom niepełnosprawnym dostęp na wyższe piętra, a także zatrudnione są osoby posługujące się językiem migowym. Nadal jednak podnośniki dla wózków, oznaczenia dla niewidomych i dostosowane do ich potrzeb strony internetowe w zasadzie są niemal nieobecne.

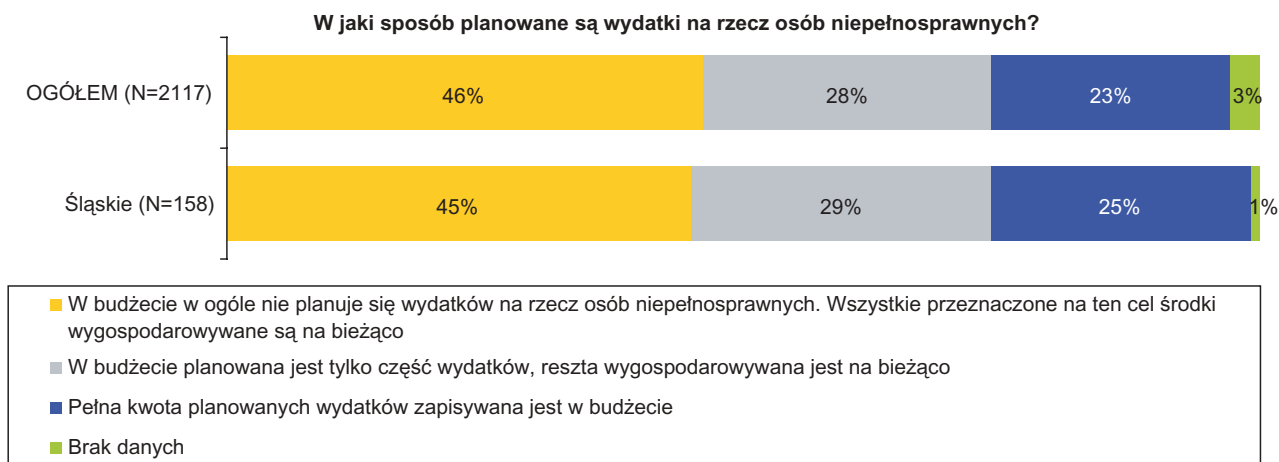

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117, Województwo śląskie, N=158

Przygotowanie samorządów gminnych do świadczenia pomocy osobom niepełnosprawnym

► Brak jest w większości gmin szczegółowego planowania wydatków czy zadań dotyczących osób niepełnosprawnych, w szczególności programów przeciwdziałania bezrobociu wśród osób niepełnosprawnych oraz programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych.

Województwo śląskie w tej kwestii nie odbiega od całego kraju. 45% samorządów gminnych w ogóle nie planuje wydatków na rzecz osób niepełnosprawnych w budżecie, ale wygospodarowuje środki w miarę potrzeb. Natomiast prawie co trzecia gmina częściowo planuje tego typu wydatki, a tylko co czwarta budżetuje pełną kwotę planowanych wydatków.

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

Jak wspomniano w rozdziale poświęconym aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych zdecydowana większość gmin nie posiada opracowanego gminnego programu walki z bezrobociem wśród tej grupy osób. W województwie śląskim sytuacja jest taka sama jak w skali kraju, bowiem tylko 7% gmin deklaruje, iż opracowała lub jest w trakcie opracowywania tego typu programu. Za to prawie co trzecia śląska gmina ma opracowany (lub jest w trakcie opracowywania) gminnego programu działań na rzecz osób niepełnosprawnych, co jest odsetkiem wyższym, niż w skali kraju.

Choć województwo śląskie na tle kraju nie wypada najgorzej, to na pewno lepsze planowanie wydatków i działań dotyczących osób niepełnosprawnych mogłoby w znacznym stopniu ułatwić realizację zadań w tym zakresie, a w przypadku podejmowanych działań zwiększyć ich efektywność.

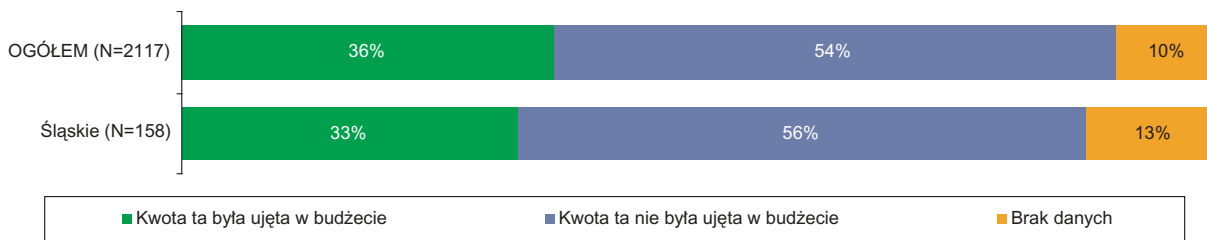

Przygotowanie samorządów gminnych do świadczenia pomocy osobom niepełnosprawnym

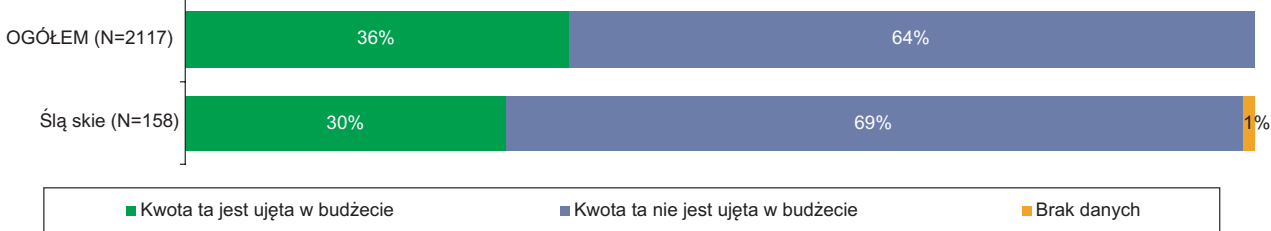
► Gminy najczęściej nie uwzględniają w budżetach środków na pomoc niepełnosprawnym jako oddzielnej pozycji.

Jedynie 33% gmin ujmowało tego typu wydatki w budżecie na rok 2005, zaś 30% z nich zaplanowała je w budżecie na rok 2006. Zdecydowana większość gmin w żaden sposób nie umieszcza ich w budżetach. Powyżej przytoczone odsetki dla województwa śląskiego to nieco gorszy wynik, niż w skali kraju.

Czy zaplanowano w budżecie gminy w 2005 roku kwotę na realizację zadań dotyczących niepełnosprawnych?

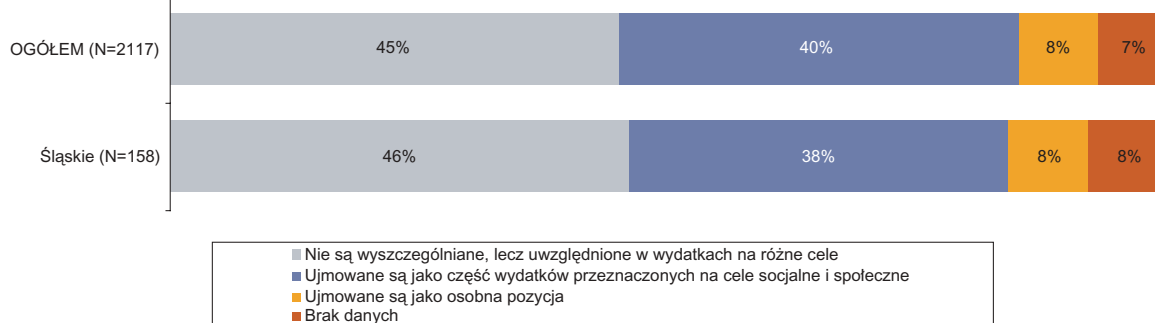
Czy zaplanowano w budżecie gminy w 2006 roku kwotę na realizację zadań dotyczących niepełnosprawnych?

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

W województwie śląskim, tak jak w skali kraju, gminy dość rzadko ujmują środki na realizację zadań dotyczących osób niepełnosprawnych jako osobną pozycję w budżecie. Niemal połowa gmin w ogóle nie wyszczególnia takich wydatków, ale włącza je w wydatki na różne cele. Ponadto, ponad co trzecia śląska gmina środki na realizację zadań dotyczących osób niepełnosprawnych ujmuje jako część wydatków przeznaczonych na cele społeczne i socjalne.

W jaki sposób środki na realizację zadań dotyczących osób niepełnosprawnych zapisywane są w budżecie?

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

Przygotowanie samorządów gminnych do świadczenia pomocy osobom niepełnosprawnym

▷ Samorzady gminne finansują pomoc udzielaną osobom niepełnosprawnym w znacznej części z własnych środków, przejmując na siebie większość ciężaru tej pomocy kosztem innych swoich działań. Województwo śląskie nie odbiega pod tym względem od innych regionów kraju.

W przeciętnej śląskiej gminie prawie 60% środków finansowych przeznaczonych na realizację zadań dotyczących osób niepełnosprawnych pochodzi z budżetu gminy. Biorą one na siebie zdecydowaną część ciężaru pomocy. Drugim co do udziału w wydatkach źródłem finansowania są dotacje celowe budżetu państwa (ponad 14% środków) oraz środki pieniężne przekazywane przez powiaty i województwa (każde z nich to około 8%).

W przypadku śląskich gmin relatywnie mniejsze znaczenie, niż w innych województwach mają dotacje celowe budżetu państwa czy środki wojewódzkie.

Tabela 1. Z jakich źródeł pochodziły w 2005 roku środki finansowe gminy na realizację zadań dotyczących osób niepełnosprawnych?

PRZECIĘTNA STRUKTURA ŹRÓDEŁ ŚRODKÓW FINANSOWYCH (W %)

	OGÓLEM (N=1704)	dotychczas (N=98)	ujawnio-pozostala (N=60)	lubelskie (N=143)	lubuskie (N=36)	łódzkie (N=126)	małopolskie (N=130)	mazowieckie (N=256)	opolskie (N=47)	podkarpackie (N=121)	podlaskie (N=82)	pomorskie (N=81)	śląskie (N=129)	świętokrzyskie (N=50)	warmińsko-mazurskie (N=88)	wielkopolskie (N=151)	zachodniopomorskie (N=93)
Zo środków własnych gminy	51,82	52,97	52,3	56,55	48,97	48,03	47,55	48,12	56,83	47,43	40,96	44,12	57,45	59,92	57,6	59,81	53,72
Zo środków powiatu	8,06	5,34	5,92	6,03	0,79	8,37	15,32	6,81	2,53	5,15	7,33	7,35	8,3	9,62	12,83	7,17	13,69
Zo środków województwa	11,12	6,47	12,52	13,91	11,58	16,83	8,17	10,05	14,36	15,13	9,87	12,17	8,18	9,72	9,09	10,81	10,18
Z dotacji celowych budżetu państwa	19,78	23,93	21,2	15,36	25,45	21,9	21,43	22,67	17	25,23	26,65	25,35	14,44	9,46	14,1	13,69	16,62
Z subwencji z budżetu państwa	5,56	6,28	2,27	2,5	11,16	1,38	4,35	9,83	0,68	6,26	11,62	6,98	5,34	5,6	3,92	3,69	3,67
Zo środków sponsorów (np. darowizny)	1,13	0,92	1,2	0,35	0,16	1,83	0,58	0,73	2,89	0,33	0,12	1,2	1,2	2,74	0,43	3,34	1,17
Z funduszy Unii Europejskiej	0,51	1,24	0,33	0,21	0	0,24	1,09	0,51	1,74	0,04	1,46	0,49	0,33	0,4	0	0,33	0,3
Z kredytów, pożyczek	0,21	0,32	0	0	0	0,75	0,03	0,14	0,47	0	0	0	0,43	0,2	0,6	0,2	0,12
Z innych źródeł	1,27	0,56	3,55	2,05	1,82	0	1,43	0,26	1,55	0,83	1,95	2,31	4,22	0,1	0,64	0,75	0,18
Brak danych	25%	33%	43%	18%	33%	19%	8%	13%	23%	10%	16%	16%	10%	23%	12%	26%	18%

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

Podobnie jak w innych województwach, działalność gmin na rzecz osób niepełnosprawnych, o czym była też mowa wcześniej, najczęściej ograniczona jest do najprostszego wsparcia w formie pomocy materialnej, finansowej lub bytowej. Pomoc ta nie jest jednak adresowana specyficznie do osób niepełnosprawnych, ale wpisuje się w zadania społeczne i socjalne realizowane przez gminy w ramach ich ustawowych obowiązków. Oznacza to, że w pewnym sensie pomoc ta jest udzielana kosztem innych mieszkańców – co jednak nie znaczy, że nie należy się ona niepełnosprawnym (spełniają oni warunki udzielenia tej pomocy).

Przy odpowiednim dostosowaniu i finansowaniu działań aktywność gmin w zakresie rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych mogłaby być większa, ale należy docenić obecny wysiłek w udzielaniu wsparcia tej grupie osób.

Przygotowanie samorządów gminnych do świadczenia pomocy osobom niepełnosprawnym

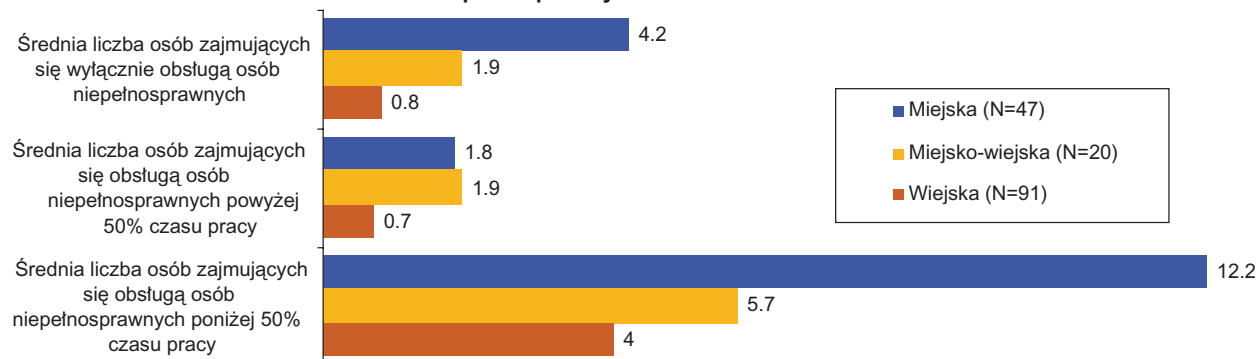
Podobnie jak w skali kraju, również w województwie śląskim przygotowanie i możliwości świadczenia pomocy osobom niepełnosprawnym są silnie związane z typem i wielkością gminy. Relatywnie najgorzej przygotowane są gminy wiejskie.

□ Obsługa osób niepełnosprawnych i liczba etatów

Znaczące różnice obserwujemy w urzędach gminy na Śląsku pod względem organizacji obsługi osób niepełnosprawnych. Zadania dotyczące osób niepełnosprawnych powierza jednostkom odpowiedzialnym za sprawy socjalne 80% gmin wiejskich i 51% gmin miejskich. Delegowanie do tych zadań pracowników z różnych jednostek organizacyjnych występuje za to znacznie częściej w gminach miejskich (38%). Samorządy gminne z województwa śląskiego sporadycznie wyznaczają do obsługi osób niepełnosprawnych oddzielne jednostki – najczęściej czynią tak gminy miejskie (9%).

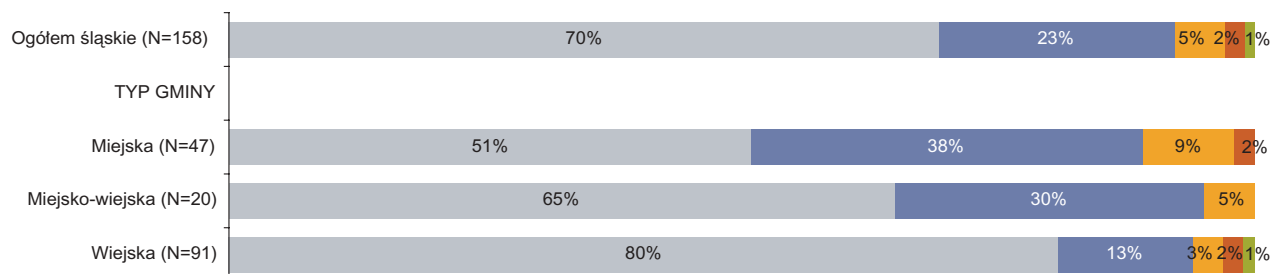
Obserwujemy także duże zróżnicowanie pod względem liczby etatów dedykowanych do obsługi niepełnosprawnych petentów. Zwykle najwięcej pracowników zajmujących się osobami niepełnosprawnymi posiadają gminy miejskie. Dużo gorsza jest pod tym względem sytuacja gmin wiejskich.

Liczba pracowników w jednostkach organizacyjnych gminy zajmujących się obsługą zadań dotyczących niepełnosprawnych – ŚREDNIE

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, Województwo śląskie, N=158

Gdzie w administracji gminnej lokowana jest obsługa osób niepełnosprawnych?

- Problemy osób niepełnosprawnych podlegają pod jednostkę organizacyjną w strukturze gminy odpowiedzialną za problemy społeczne/socjalne
- Nie ma jednej wyznaczonej jednostki organizacyjnej, osobami niepełnosprawnymi i ich problemami zajmują się różne jednostki organizacyjne
- Istnieje jednostka organizacyjna w strukturze gminy odpowiedzialna tylko za problemy osób niepełnosprawnych
- Żadna jednostka organizacyjna w gminie nie zajmuje się problemami osób niepełnosprawnych
- Brak danych

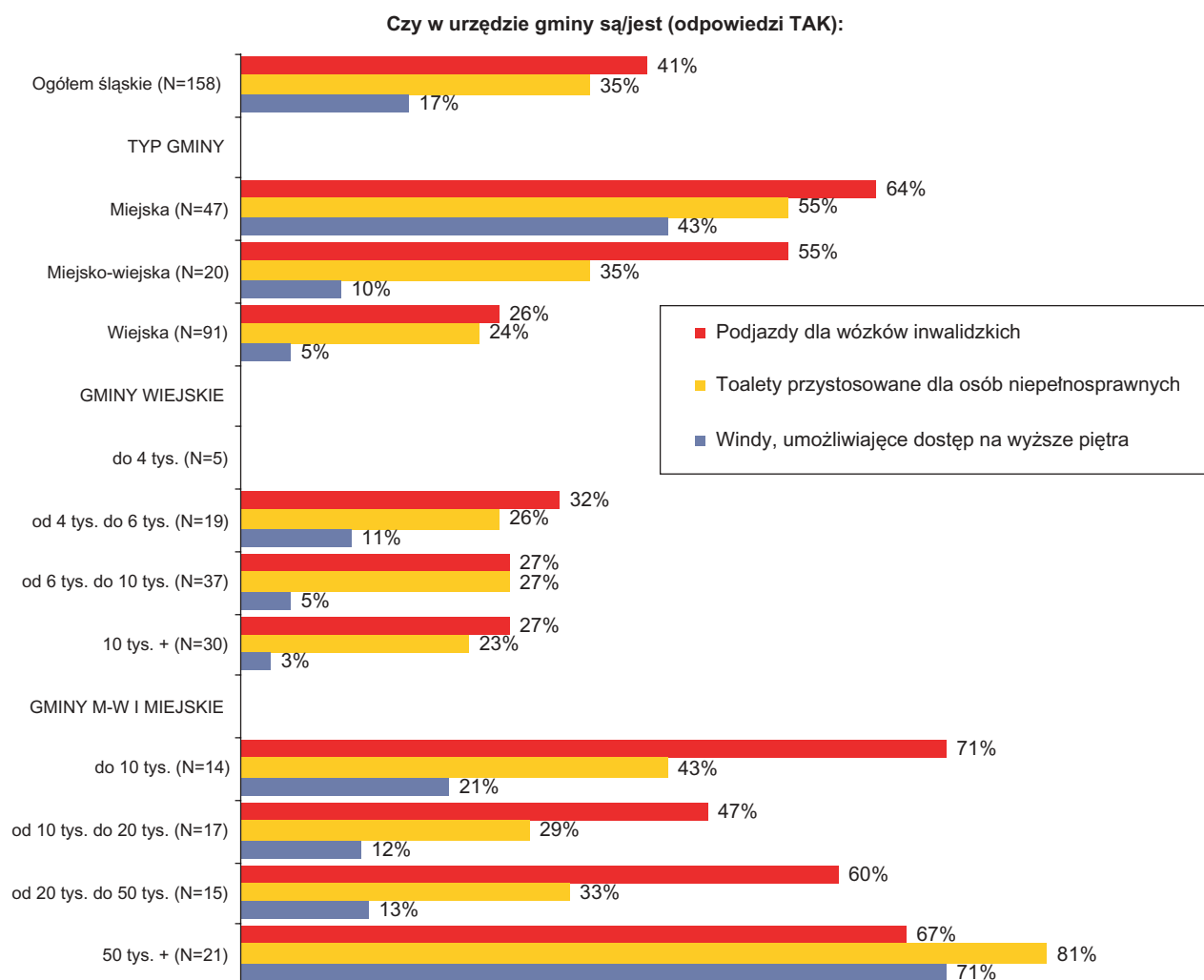
Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, Województwo śląskie, N=158

Przygotowanie samorządów gminnych do świadczenia pomocy osobom niepełnosprawnym

□ Dostosowanie architektoniczne

W województwie śląskim obserwujemy podobne prawidłowości pod względem dostosowania architektonicznego urzędów gmin, jak w innych regionach kraju. Sytuacja jest zdecydowanie lepsza w przypadku siedzib gmin miejskich, szczególnie tych największych – więcej z nich posiada udogodnienia dla osób niepełnosprawnych ułatwiające korzystanie z urzędu gminy. Górzej jest w przypadku gmin miejsko-wiejskich oraz wiejskich. Pod każdym względem ustępują one gminom miejskim.

W przypadku gmin wiejskich nie obserwujemy znaczących zależności związanych z ich wielkością. Warto jedynie zauważyć, że w przypadku gmin wiejskich lepszą sytuację pod względem dostosowania architektonicznego spotykamy w gminach najmniejszych.

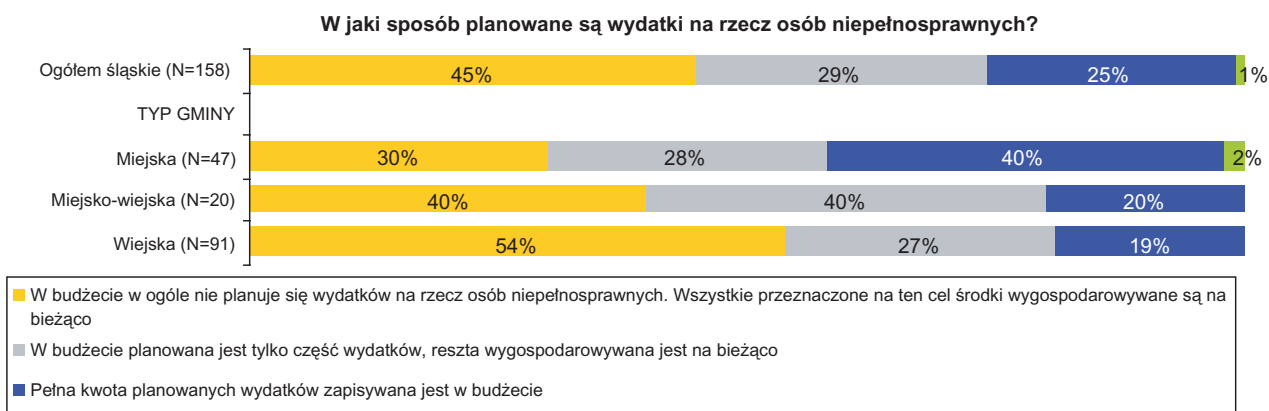

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, Województwo śląskie, N=158

Przygotowanie samorządów gminnych do świadczenia pomocy osobom niepełnosprawnym

Planowanie zadań dotyczących osób niepełnosprawnych i programy dotyczące osób niepełnosprawnych

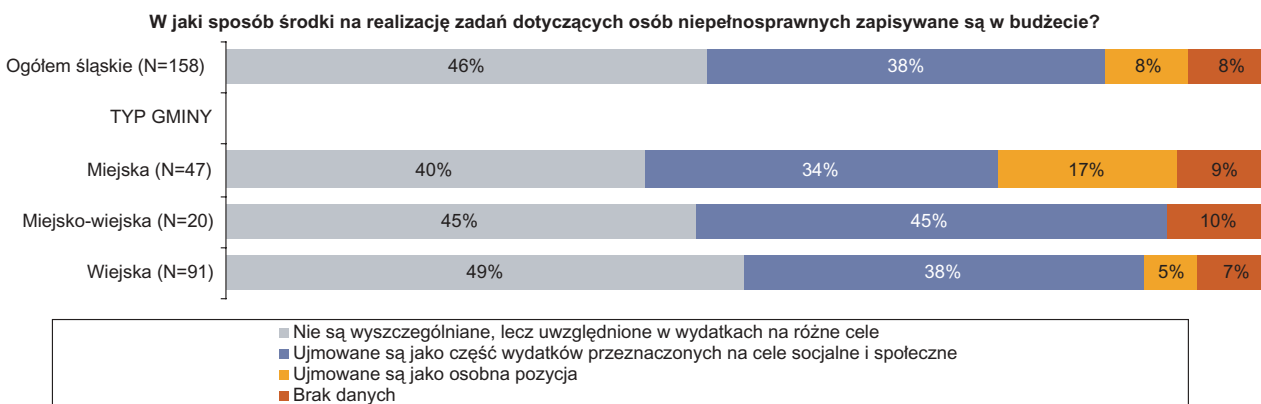
Gminy miejskie zdecydowanie częściej, niż gminy miejsko-wiejskie i wiejskie zapisują pełną kwotę planowanych wydatków w budżecie (40% samorządów gminnych). Tymczasem ponad połowa gmin wiejskich w ogóle nie planuje wydatków na rzecz niepełnosprawnych, ale środki na te cele wygospodarowuje na bieżąco.

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, Województwo śląskie, N=158

Uwzględnianie w budżetach środków na pomoc niepełnosprawnym

Prawie połowa gmin wiejskich (49%) i miejsko-wiejskich (45%) nie wyszczególnia środków na realizację zadań dotyczących osób niepełnosprawnych w budżetach, ale uwzględnia je w wydatkach na różne cele. Ponadto, żadna gmina miejsko-wiejska nie ujmuje tego typu wydatków jako osobnej pozycji, a gminy wiejskie robią tak sporadycznie. Osobną pozycję w budżecie dla tego typu wydatków tworzą najczęściej gminy miejskie.

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, Województwo śląskie, N=158

9. Preferencje wobec organizacji systemu wsparcia dla osób niepełnosprawnych

Preferencje wobec organizacji systemu wsparcia dla osób niepełnosprawnych

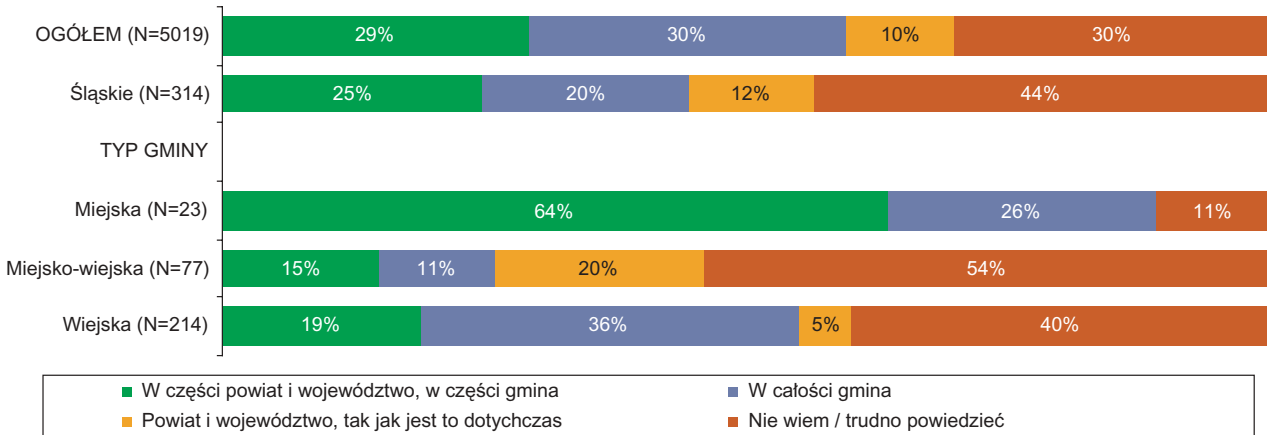
Niepełnosprawni mieszkańcy województwa śląskiego, podobnie jak ogół niepełnosprawnych uważają, że **gminy są ustawowo zobowiązane do zapewnienia im – jako osobom niepełnosprawnym – koniecznej pomocy (68%)**. Zapewne dlatego właśnie w stosunku do samorządów gminnych formułują oni oczekiwania pomocy i do nich zwracają się w pierwszej kolejności. W województwie śląskim obserwujemy jednak nieco słabsze, niż w skali kraju, **oczekiwanie zmiany obecnego systemu wsparcia**. Mimo tego, około 45% mieszkańców Śląska życzyłoby sobie, aby gminy w większym stopniu - w całości, lub przynajmniej w części - odpowiadały za realizację zadań na rzecz osób niepełnosprawnych. Z drugiej strony jednak, ponad 40% badanych nie miało w tej kwestii zdania. Byli to w przeważającej większości mieszkańcy gmin miejsko-wiejskich.

Postawa wobec ewentualnych zmian systemu wsparcia niepełnosprawnych jest bardzo wyraźnie związana z sytuacją respondentów. Najwięcej, bo 36% mieszkańców wsi chciałoby, aby gmina przejęła ustawowe zadania od powiatów, ponieważ jest to im instytucja zdecydowanie bliższa. W przypadku gmin miejskich przeważa pogląd, iż zadania dotyczące pomocy niepełnosprawnym powinny zostać rozdzielone pomiędzy powiat i gminę. Natomiast mieszkańcy gmin miejsko-wiejskich są najbardziej podzieleni w tej kwestii – jednocześnie relatywnie liczna jest grupa, która opowiada się za utrzymaniem obecnego systemu (20%), podczas gdy niemal wszyscy mieszkańcy miast w województwie śląskim odrzucają to rozwiązanie.

Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=5019

Zgodnie z obowiązującym prawem wszystkie zadania na rzecz osób niepełnosprawnych przydzielone są władzom powiatowym i wojewódzkim. Gmina nie otrzymuje żadnych środków z budżetu państwa na rzecz pomocy osobom niepełnosprawnym. Kto Pana(i) zdaniem powinien odpowiadać za realizację zadań na rzecz osób niepełnosprawnych?

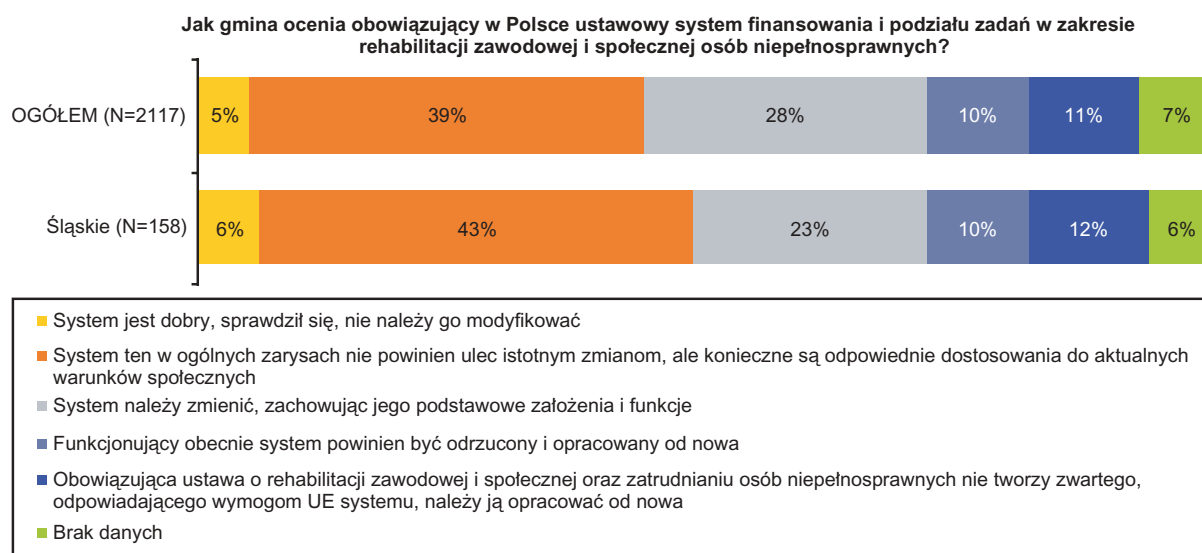

Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=5019

Preferencje wobec organizacji systemu wsparcia dla osób niepełnosprawnych

Najwygodniejszym dla wielu osób niepełnosprawnych, szczególnie mieszkańców wsi, rozwiązaniem byłoby przejęcie przez samorzady gminne od powiatów przynajmniej części zadań na rzecz osób niepełnosprawnych. **Gminy widzą ten problem zupełnie inaczej.**

Choć większość gmin z województwa śląskiego zgłasza wiele zastrzeżeń do obecnie obowiązującego prawodawstwa dotyczącego rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych, to ponad 40% z nich uważa, że założenia systemu są dobre i konieczne są jedynie odpowiednie dostosowania obecnego systemu do aktualnych społecznych realiów. Podobnie jak w skali kraju, jedynie 6% samorządów obecny system ocenia pozytywnie i uważa, że nie należy go modyfikować.

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

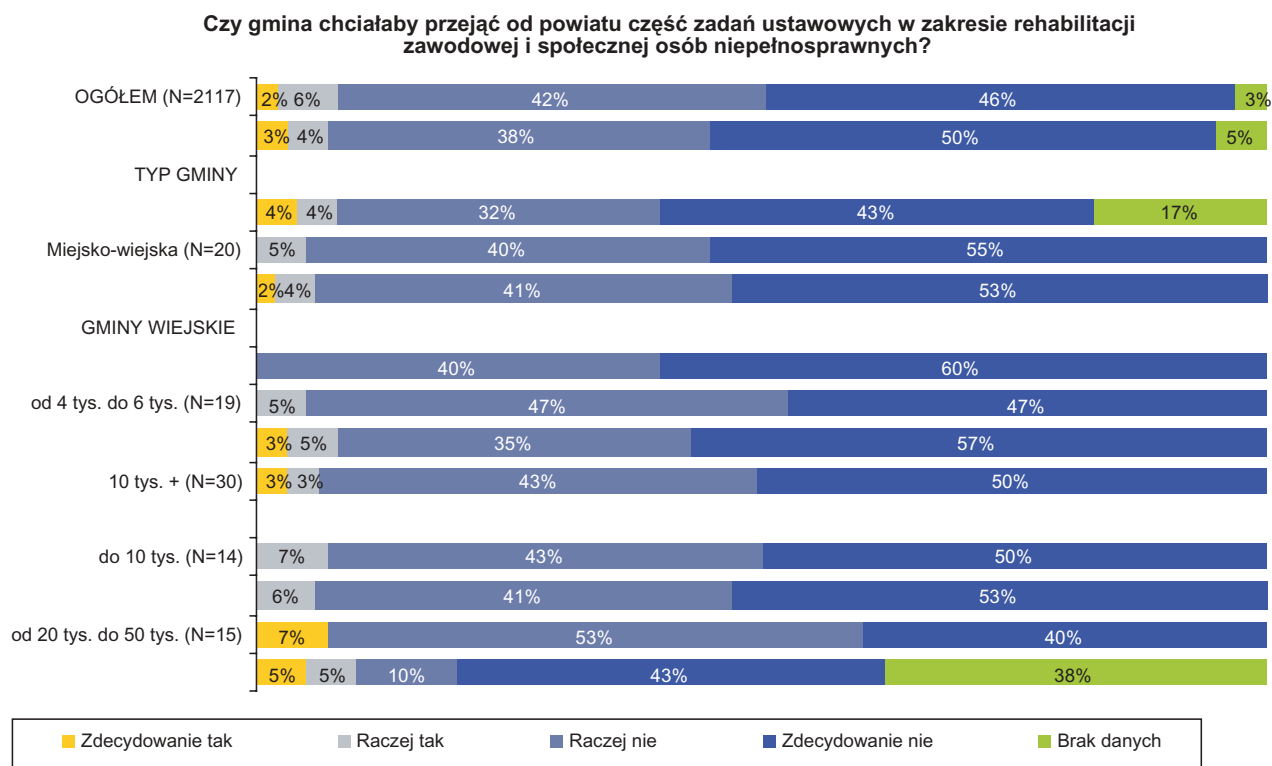
Preferencje wobec organizacji systemu wsparcia dla osób niepełnosprawnych

Przedstawiciele samorządów gminnych z województwa śląskiego, podobnie jak w całym kraju, w ogromnej większości odrzucają pomysł przejęcia od powiatu części ustawowych zadań dotyczących rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych. Jedynie 7% gmin wyrażało aprobatę dla tego pomysłu.

Nie obserwujemy znaczących różnic pod tym względem jeśli chodzi o typ gminy. Warto jedynie zauważyć, że największy sprzeciw wyrażają w gminy miejsko-wiejskie i wiejskie - ponad połowa odrzuca tego typu możliwość.

Należy jednak zaznaczyć, że mały odsetek gmin (najwięcej wśród nich było gmin miejskich - 8%) wyraziło zainteresowanie pomysłem.

Szczególnie przeciwnie przejmowaniu zadań od powiatu są najmniejsze gminy wiejskie - wszyscy przedstawiciele tych gmin odrzucają możliwość przejęcia od powiatu zadań w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych.

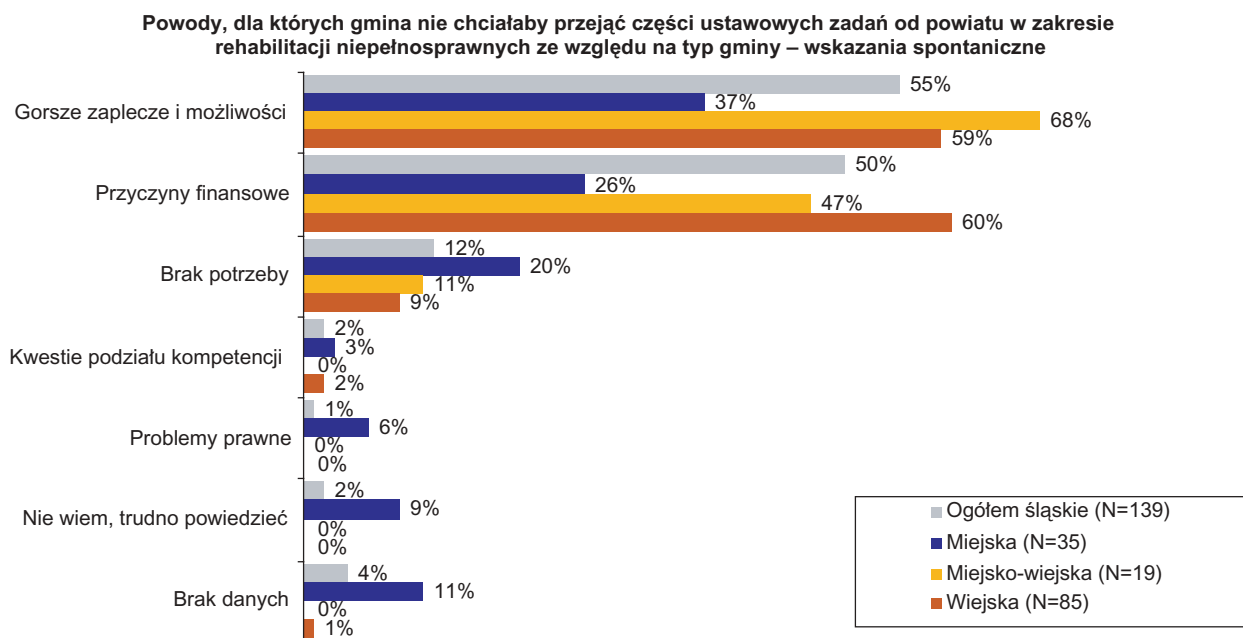

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

Preferencje wobec organizacji systemu wsparcia dla osób niepełnosprawnych

Podstawowych powodów niechęci śląskich gmin wobec przejęcia na siebie obowiązków związanych z pomocą osobom niepełnosprawnym, należy upatrywać w zapleczu, jakim dysponują samorządy. Wśród najczęściej wymienianych przeszkód znalazły się przede wszystkim **gorsze możliwości i zaplecze** (kadrowe, lokalowe etc.) gmin wobec potrzeb osób niepełnosprawnych - wskazywane najczęściej przez gminy miejsko-wiejskie, a także przyczyny finansowe - wskazywane najczęściej przez gminy wiejskie. Część gmin wyrażała brak takiej potrzeby.

Można przypuszczać, iż dysponując lepszym zapleczem i celowymi środkami finansowymi gminy wykazywałyby więcej inicjatywy w przejmowaniu zadań związanych z rehabilitacją społeczną i zawodową osób niepełnosprawnych od powiatów. Tego typu wsparcie zdecydowanie poprawiłoby bowiem możliwości gmin w stosunku do zadań, które przynajmniej częściowo samorządy i tak podejmują w ramach innych działań (np. pomocy społecznej i socjalnej). Mogłoby się to też przyczynić do wyrównywania dysproporcji pomiędzy pomocą udzielaną w miastach (większą z racji bliskości powiatu) i na wsiach (gdzie częściej jest to doraźne, najbardziej podstawowe wsparcie). Dodatkowo adresowanie tych zadań specyficznie do osób niepełnosprawnych sprzyjałoby bardziej efektywnej ich realizacji i zwiększeniu ich różnorodności.

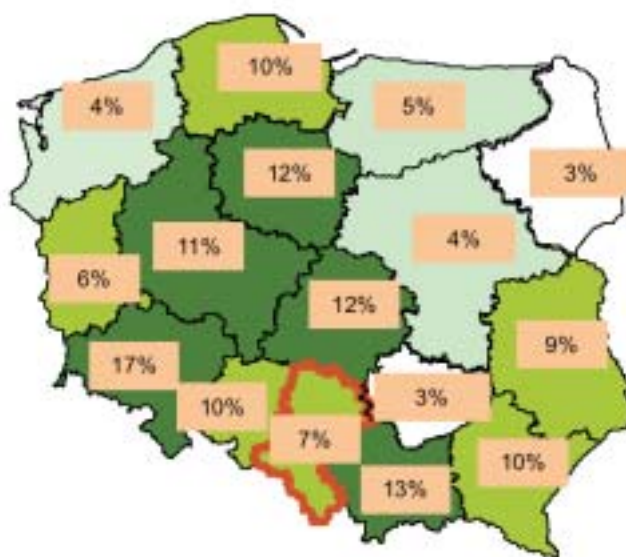
Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, Województwo śląskie, N=139

Preferencje wobec organizacji systemu wsparcia dla osób niepełnosprawnych

Przedstawiciele samorządów gminnych z województwa śląskiego, przejawiają średnią na tle kraju skłonność do przejmowania od powiatu zadań w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych. Jako przyczynę przedstawiciele samorządów na Śląsku, podobnie jak większość przedstawicieli gmin w kraju, wskazują głównie brak zaplecza, możliwości oraz środków finansowych.

Czy gmina chciałaby przejąć od powiatu część zadań ustawowych w zakresie rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych?

(ZDECYDOWANIE TAK + RACZEJ TAK)

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

Tabela 1. Powody, dla których gmina nie chciałaby przejąć części ustawowych zadań od powiatu w zakresie rehabilitacji osób niepełnosprawnych w poszczególnych województwach – wskazania spontaniczne

	Ogółem (N=1168)	śląskie (N=112)	kujawsko-pomorskie (N=78)	lubuskie (N=157)	lubuskie (N=43)	łódzkie (N=130)	małopolskie (N=141)	mazowieckie (N=262)	opolskie (N=53)	podkarpackie (N=117)	podlaskie (N=32)	pomorskie (N=85)	śląskie (N=120)	świętokrzyskie (N=56)	warmińsko-mazurskie (N=64)	wielkopolskie (N=136)	zachodniopomorskie (N=95)
Gorsze zaplecze i możliwości	55%	72%	41%	56%	55%	58%	52%	60%	47%	42%	52%	61%	55%	63%	67%	52%	42%
Przyczyny finansowe	46%	55%	28%	44%	43%	30%	49%	48%	47%	63%	48%	35%	50%	32%	32%	61%	39%
Brak potrzeby	11%	6%	9%	16%	10%	15%	16%	10%	23%	9%	7%	7%	12%	7%	15%	10%	12%
Problemy prawne	1%	2%	3%	1%	2%	1%	0%	1%	0%	2%	7%	0%	1%	0%	2%	1%	3%
Kwestie podziału kompetencji	1%	0%	1%	0%	2%	0%	0%	0%	0%	2%	1%	0%	2%	2%	1%	2%	0%
Inne	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	4%	0%	1%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Nie wiem, trudno powiedzieć	8%	4%	18%	4%	8%	9%	4%	1%	2%	3%	13%	5%	2%	11%	6%	4%	14%
Brak danych	3%	4%	14%	1%	4%	2%	0%	2%	4%	1%	1%	5%	4%	0%	2%	1%	4%

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117